



# Opiskelijälähtöisen ohjauksen kehittäminen ammattillisessa koulutuksessa

Sara Mikkonen

2021 Laurea



Laurea-ammattikorkeakoulu

## **Opiskelijälähtöisen ohjauksen kehittäminen ammatillisessa koulutuksessa**

Sara Mikkonen  
Kosmetiikka-asiantuntijuuden  
kehittäminen ja johtaminen  
Opinnäytetyö  
Toukokuu, 2021

Sara Mikkonen

**Opiskelijälähtöisen ohjauksen kehittäminen ammatillisessa koulutuksessa**

Vuosi

2021

Sivumäärä

91

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia ohjauksen merkitystä ja käytänteitä toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan näkökulmasta. Opiskelijan näkökulman merkitystä korostavat ammatillisen koulutuksen asiakaslähtöisyys ja yksilölliset opintopolut. Opinnäytetyön tavoite oli tuottaa tietoa asiakaslähtöisestä ja opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaavasta ohjauksesta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja kehittää ohjauksellinen työkalu opiskelijoiden käyttöön. Työelämän yhteistyökumppanina opinnäytetyössä oli Stadin ammatti- ja aikuisopisto.

Tietoperustassa käsitellään toisen asteen ammatillista koulutusta Suomessa lainsäädännön, opintojen henkilökohtaistamisen ja yksilöllisten opintopolkujen näkökulmasta. Tietoperustassa määritellään ohjauksen käsite sekä tarkastellaan ohjausta opintoihin kiinnittävä tekijänä, motivaatiota tukevana tekijänä sekä vuorovaikutteisena ohjausprosessina.

Opiskelijoiden kokemuksia ja näkemyksiä selvitettiin käyttämällä sekä määrällistä että laadullista menetelmää. Menetelminä käytettiin kyselyä ja teemahaastatteluita, jotka molemmat soveltuvat hyvin ihmisten kokemusten ja näkemysten tutkimiseen. Kyselyn avoimia vastauksia analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä ja haastatteluiden vastauksia teorialähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tulosten perusteella opiskelijoiden näkökulmasta ohjauksessa on tärkeintä yksilöllisyys, käytännönläheisyys ja vuorovaikutteisuus. Opiskelijat toivovat saavansa kannustavaa, selkeää ja käytännön esimerkkeihin sidottua ohjausta. Sekä opiskelijat että opettajat kokivat opintojen alkuvaiheen ohjauksen kriittiseksi opiskelijan opintoihin kiinnittymisen kannalta. Opintopolun suunnittelu opiskelijan henkilökohtaisen tilanteen ja osaamistarpeiden mukaan sekä ohjauksen säännöllisyys ja tasa-arvoisuus olivat tulosten perusteella opiskelijoille olennaisia tekijöitä ohjauksessa.

Opinnäytetyön tuotoksena kehitettiin informatiivinen verkkosivusto opiskelijoiden käyttöön. Verkkosivuston kehittämisessä kiinnitettiin huomiota erityisesti informatiivisuuteen ja käyttäjäystävällisyyteen. Verkkosivustolle kootaan laajasti informaatiota ammatillisessa koulutuksessa opiskelusta ja sen käytänteistä. Verkkosivuston kehittämisessä otettiin huomioon erityisesti sivuston käyttäminen mobiililaitteella.

Jatkotutkimusaiheita ohjauksen kehittämiseen toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ovat opintojen aloittamisvaiheen ohjaukselliset toimenpiteet sekä ohjausprosessien ja -käytänteiden yhdenmukaistaminen oppilaitoksen sisällä. Informatiivista verkkosivustoa on mahdollista jatkokehittää lisäämällä sivustolle interaktiivista sisältöä.

Asiasanat: ammatillinen koulutus, ohjaus, ohjauksen kehittäminen, opiskelijälähtöisyys

Sara Mikkonen

**Developing Student-Oriented Guidance in Vocational Education**

Year

2021

Pages

91

---

This thesis examined the importance and practices of guidance in the upper secondary vocational education and training from the student's perspective. The importance of assuming the perspective of a student is emphasized by individual learning plans and the customer-oriented approach of vocational education.

The aims of the thesis was to produce knowledge on customer-oriented guidance reflecting the individual needs of the students and to develop a guidance tool for the students' use.

The thesis was carried out in collaboration with Helsinki Vocational College and Adult Institute.

The theoretical framework addresses upper secondary vocational education in Finland from the perspectives of legislation, personalization of studies and individual learning plans. The concept of guidance is defined and examined as an interactive process that motivates studies.

The students' experiences and views were investigated using both qualitative and quantitative methods. Questionnaires and themed interviews were conducted. Content analysis was applied to analyze the interview material and the answers to open questions.

The results indicate that students consider individuality, practicality and interactivity as paramount in guidance. The students hope for supportive and clear guidance which connects to practical instances. Both students and teachers saw guidance in the early stages as critical for enabling the student to become engaged to studying. The students saw the personalization of the study path according to their situation and needs as essential. Regularity and equality of guidance were also given importance.

An instructional web page was developed for the use of students. In the development process informativity and user-friendliness were emphasized. Extensive information about studying and practices in vocational education was collected and presented on the web page. During the development, mobile-friendly use of the web page was given special consideration.

Future research on the topic could benefit from focusing on the guidance procedures during the early stages of studies and on standardizing the guidance processes within the educational establishment. The instructional web page could be further developed by adding interactive content to it.

Keywords: vocational education, guidance, development of guidance, student-oriented

## Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Toisen asteen ammatillinen koulutus Suomessa .....	7
2.1	Ammatillisen koulutuksen reformi .....	8
2.2	Oppivelvollisuuden laajentaminen ammatillisessa koulutuksessa .....	9
2.3	Henkilökohtaistaminen prosessina .....	10
2.4	Yksilölliset opintopolut .....	11
3	Ohjaus toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa .....	13
3.1	Mitä ohjaus on? .....	15
3.2	Ohjauksen opintopolkumalli .....	16
3.3	Holistinen ohjausmalli .....	17
3.4	Ohjaus opintoihin kiinnittymisen tukena .....	18
3.5	Ohjaus motivaation tukena .....	20
3.6	Opiskelijakeskeinen ja vuorovaikutteinen ohjaus .....	22
4	Verkkosivusto ohjauksen tukena .....	25
4.1	Käyttäjäkokemus .....	26
4.2	Informatiivisuus .....	29
5	Tutkimusmenetelmälliset ratkaisut .....	31
5.1	Kysely .....	33
5.1.1	Kyselylomakkeen laatiminen .....	33
5.1.2	Kyselyn kohderyhmä ja otos .....	35
5.1.3	Kerättävä aineisto ja analyysi .....	36
5.2	Teemahaastattelu .....	37
5.2.1	Teemahaastatteluiden kohderyhmät .....	38
5.2.2	Kerättävä aineisto ja analyysi .....	39
6	Tulokset .....	41
6.1	Kysely .....	41
6.2	Teemahaastattelut .....	49
6.2.1	Opettajien haastattelut .....	51
6.2.2	Opiskelijoiden haastattelut .....	59
6.3	Informatiivinen verkkosivusto .....	64
7	Johtopäätökset .....	66
8	Pohdinta .....	72
	Lähteet .....	75
	Kuviot .....	81
	Liitteet .....	82

## 1 Johdanto

Nyky-yhteiskunnassa työllistymisen ja yhteiskunnan toimintaan osallistumisen edellytyksenä on vähintään toisen asteen tutkinto. Monet nuoret keskeyttävät opiskelun tai valmistuvat puutteellisilla tiedoilla, taidoilla ja valmiuksilla suhteessa työelämän vaatimuksiin. Ilman toisen asteen tutkintoa jää 16 prosenttia ikäluokasta. Alueelliset ja sosioekonomiset erot sekä koulutuksen periytyvyys näkyvät oppimisessa ja koulutuksessa yhä enemmän.

Sukupuolisegregaatio koulutuksessa ja työelämässä on Suomessa huomattava. (OKM 2020a.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) opinto-ohjauksen kehittämisohjelma julkistettiin 18.6.2020. Kehittämisohjelma jatkuu vuoden 2022 loppuun. Kehittämisohjelma liittyy oppivelvollisuuden laajentamiseen sekä Oikeus oppia- ja Oikeus osata- ohjelmaan.

Kehittämisohjelman tavoite on kehittää opinto-ohjausta perusopetuksessa, ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa. Opinto-ohjauksen toteutumisen, toimintatapojen, yhteistyön, systemaattisuuden ja jatkumon peruskoulusta toiselle asteelle vahvistaminen ja kehittäminen ovat ohjelman tavoitteita. Koulutuksellista tasa-arvoa vahvistetaan tekemällä työelämän ja jatko-opintojen mahdollisuudet näkyväksi kaikille oppijoille. Tulevaisuudessa tarvittava osaaminen tehdään näkyväksi kaikille. Opinto-ohjauksen roolia vahvistetaan oppijan osaamisen ja vahvuuksien tunnistamisessa ja tukemisessa. Oppijan ohjausta ja uraohjausta vahvistetaan keinona purkaa sukupuolisegregaatiota ja huomioida monikulttuurisuuden sekä kielellisten valmiuksien merkitys yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. (OKM 2020a.)

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen osalta opinto-ohjauksen kehittämisohjelmassa tärkeiksi teemoiksi ovat muodostuneet oikea-aikainen ja opiskelijan tarpeisiin vastaava opintojen ohjaus sekä opinto-ohjauksen ja muun ohjauksen lisääminen ja laadun parantaminen. Opinto-ohjauksen tehostaminen sekä nivelvaiheessa että opintojen aikana ja eniten tukea tarvitsevien ohjauksen vahvistaminen ovat myös tärkeitä teemoja. Jatko-ohjauksen malleja kehitetään toisen asteen yhteistyössä. Tavoitteena on, että opintojen keskeyttäminen vähenee ja oppimistulokset paranevat. (OKM 2020b.)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tutkia ohjauksen merkitystä ja tapoja ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan näkökulmasta. Tarkoituksena on tutkia, millaista on hyvä ohjaaminen opiskelijan näkökulmasta ja millaisia odotuksia opiskelijoille on ohjaukselta sekä miten ohjauksen avulla voidaan vaikuttaa opintoihin. Opiskelijan näkökulman merkitystä korostavat ammatillisen koulutuksen asiakaslähtöisyys ja yksilölliset opintopolut. Ohjaamisen tarve ammatillisessa koulutuksessa on lisääntynyt uuden ammatillisen koulutuksen lain (531/2017) voimaantulon jälkeen ja tulee lisääntymään myös oppivelvollisuuden

laajentumisen myötä. Ohjaus on toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan opiskelijan mahdollisuuksiin löytää itselleen sopiva tapa suorittaa opintoja, mahdollistaa opintojen eteneminen opiskelijan yksilöllinen tilanne huomioon ottaen ja saavuttaa työelämässä tarvittava osaaminen.

Tämän opinnäytetyön tavoite on tuottaa tietoa asiakaslähtöisestä ja opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaavasta ohjauksesta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja kehittää ohjauksellinen työkalu opiskelijoille. Opinnäytetyön tekijän oma työ ammatillisena opettajana innoitti opinnäytetyön aiheen. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelee hyvin heterogeeninen joukko opiskelijoita, joilla kaikilla on yksilölliset osaamistarpeet. Ammatillisen opettajan työajasta iso osa on opiskelijoiden yksilöllisten opintopolkujen ohjaamista yhdessä opiskelijan sekä oppilaitoksen sisäisten ja ulkoisten yhteistyötahojen kanssa. Myös ammatin opettaminen on muuttunut yhä ohjaavammaksi ja opettajan tehtävä on toimia enemmän kannustavana ammattiin valmentavana ohjaajana kuin tietoa antavana vanhan mallin opettajana. Yhteistyökumppanina opinnäytetyössä toimii Stadin ammatti- ja aikuisopisto, jossa opiskelee 17 000 opiskelijaa 14 eri toimipisteessä ja lähes 30 eri tutkinnossa. Stadin AO:ssa opiskellaan oppimista, oivaltamista ja työntekoa tukevilla nykyaikaisilla oppimisympäristöillä. Opetuksessa käytetään korkeatasoisia laitteita ja tekniikoita. (Helsingin kaupunki 2021a) Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus on toteutettu yhdessä Stadin ammatti- ja aikuisopiston toimipisteessä.

Tietoperustassa käsitellään toisen asteen ammatillista koulutusta Suomessa. Ammatilliseen koulutukseen lähivuosina kohdistuneet muutokset ja laajentuva oppivelvollisuus ovat entisestään korostaneet ohjauksen merkitystä. Ammatillisen koulutuksen reformi, joka astui voimaan 2018, nosti ammatillisen koulutuksen suunnittelun keskiöön asiakaslähtöisyyden, henkilökohtaistamisen ja työelämälähtöisyyden. Tietoperustassa määritellään ohjauksen käsite ja ohjausmalleja sekä tarkastellaan ohjausta opintoihin kiinnittävänä tekijänä, motivaatiota tukevana tekijänä sekä vuorovaikutteisena ohjausprosessina. Verkkosivuston kehittämiseen vaikuttavat tekijät esitellään myös tietoperustassa.

## 2 Toisen asteen ammatillinen koulutus Suomessa

Opetushallituksen (OPH) mukaan toisen asteen ammatillinen koulutus on Suomessa kohdennettu peruskoulunsa päättävälle nuorille sekä aikuisille, joilla ei ole ammatillista tutkintoa tai jotka haluavat vaihtaa ammattia. Peruskoulun päättävistä nuorista noin puolet hakeutuu ammatilliseen koulutukseen. Vuonna 2018 toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskeli 322 300 opiskelijaa. Sen on tarkoitus tarjota opiskelijoille yksilöllistä osaamista opiskelijan osaamistarpeiden mukaisesti. (OPH 2021a.) Toisen asteen ammatilliseen koulutukseen on kohdistunut mittavia muutoksia viime vuosina sekä kuluvana vuonna.

Ammatillisen koulutuksen reformi, jossa uudistettiin ammatillista koulutusta koskeva toimintalainsäädäntö, astui voimaan 1.1.2018 (OKM 2021a). Reformissa lait ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta yhdistettiin yhdeksi laiksi ammatillisesta koulutuksesta (OKM 2021b). Tällä hetkellä ammatillisessa koulutuksessa valmistaudutaan laajenevaan oppivelvollisuuteen, jonka lainsäädäntö astuu voimaan 1.8.2021. Ensimmäinen laajenevan oppivelvollisuuden lainsäädännön piiriin kuuluva ryhmä ovat perusopetuksen keväällä 2021 päättävät, koska laajenevaan oppivelvollisuuteen liittyvään hakeutumisveloitteeseen liittyvät säännökset tulivat voimaan 1.1.2021. (OPH 2021b.)

## 2.1 Ammatillisen koulutuksen reformi

Ammatillisen koulutuksen reformia perusteltiin työelämän muuttumisella ja siitä syntyneellä tarpeella muuttaa ammatillista koulutusta. Myös koulutukseen käytettävissä oleva rahoitus oli vähentynyt. Reformissa on uudistettu ammatillisen koulutuksen rahoitusta, ohjausta, toimintaprosesseja, tutkintojärjestelmää sekä järjestäjä rakenteita. Ammatillista koulutusta koskevan lainsäädännön keskeisenä perustana ovat osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys. Reformissa korostuvat yksilölliset opintopolut sekä työpaikalla tapahtuva oppiminen. (OKM 2021b.) Kehittämistarpeet syntyvät yhteiskunnan ja työelämän toimintaympäristöjen muutoksista. Ammatillisella koulutuksella varmistetaan työvoiman saatavuutta ja osaamisen säilyvyyttä. Ammatillista koulutusta kehitetään työelämän tarpeisiin vastaten yhdessä työelämän kanssa. (OPH 2021a.) Nykyajan yhteiskunta ja työelämä edellyttää elinikäistä oppimista ja muuntautumiskykyä. Oppilaitoksesta valmistuminen ei ole enää ainoa opiskelun tavoite, vaan se voidaan nähdä alkuna elinikäiselle oppimisen prosessille. (Mitran & Pärvi 2017a.)

Osaamisperusteisuus liittyy sekä pedagogisen ajattelun muutokseen että koulutusjärjestelmän uudistamiseen. Osaamisperusteisessa pedagogiikassa keskiössä on opiskelija ja opiskelijan osaaminen oppiaineen sijaan. Osaamisperusteista ammatillista opiskelua jäsennetään työelämän toiminnan lähtökohdista työelämän toimintakokonaisuuksien ja työprosessien avulla. Työpaikalla tapahtuva oppiminen ja osaamisen arviointi on olennaista osaamisperusteisuudessa. (Kukkonen & Jussila 2016, 12; Räisänen & Goman 2018, 9.) Osaamisperusteisessa koulutuksessa opiskelijan osaamisen hankkimiseen käyttämä aika vaihtelee yksilöllisesti perustuen opiskelijan yksilöllisiin valintoihin, tapoihin hankkia osaamista, aikaisempaan osaamiseen, aikaisempiin opintoihin ja mahdolliseen aikaisempaan työkokemukseen. Osaamisperusteisuudessa ei arvioida yksittäisiä opintosuorituksia vaan osaaminen osoitetaan laajoilla työelämälähtöisillä osaamiskokonaisuuksilla opiskelijan yksilöllisen näytösuunnitelman mukaisesti. (Korpi, Hietala, Kiesi, & Rökköläinen 2018, 9-10.) Osaamisperusteisessa ammatillisessa koulutuksessa tutkinnon perusteisiin on kirjattu työelämässä tarvittava osaaminen. Tutkinnon perusteet on laadittu yhteistyössä työelämän



edustajien kanssa. Tällä menettelyllä on pyritty varmistamaan tutkinnon perusteiden osaamistavoitteiden vastaavan työelämän tarpeita. (Kukkonen & Jussila 2016, 12.)

Asiakaslähtöisyys ammatillisessa koulutuksessa tarkoittaa, että koulutuksen järjestäjä on tietoinen asiakkaidensa eli opiskelijoiden odotuksista ja tarpeista opintojensa suhteen, ja nämä tekijät ohjaavat oppilaitoksen toiminnan suunnittelua ja toteutusta.

Asiakaslähtöisyyden kannalta on myös tärkeää, että opiskelijalla on mahdollisuus vaikuttaa koulutuksensa suunnitteluun ja kehittämiseen sekä arvioida oppilaitoksen toimintaa. (Hietala ym. 2018, 10.) Opiskelijan mahdollisuus vaikuttaa koulutuksen järjestäjän toimintaan ja sen kehittämiseen sekä opiskelijoita ja heidän asemaansa koskevien päätösten tekemiseen määrittää ammatillisen koulutuksen laissa (531/2017) 10 luvun 106 §:ssä. Maunu (2019) määrittelee asiakaslähtöisyyden ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan näkökulmasta opintojen valinnaisuudeksi, joustavuudeksi ja henkilökohtaistamiseksi. Opintojen henkilökohtaistamisella tarkoitetaan sitä, että opiskelijalle suunnitellaan ja toteutetaan hänen osaamistarpeitaan vastaava opintopolku. Osaamistarpeisiin vaikuttaa opiskelijan mahdollinen aiempi osaaminen, joka tunnustetaan ja tunnustetaan osana henkilökohtaistamista. Henkilökohtaistamisessa otetaan huomioon myös opiskelijan tuen, ohjauksen ja mahdollinen erityisen tuen tarve sekä hänen elämäntilanteensa vaikutus opintopolkuun. Opiskelijan yksilöllinen opintopolku kirjataan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS). (OPH 2021c.)

## 2.2 Oppivelvollisuuden laajentaminen ammatillisessa koulutuksessa

Oppivelvollisuutta koskeva laki (1214/2020) on uudistettu ja se astuu voimaan 1.8.2021. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun henkilö täyttää seitsemän vuotta ja uuden lain mukaan päättyy silloin, kun henkilö täyttää 18 vuotta tai on suorittanut toisen asteen tai sitä vastaavan tutkinnon. Laki määrittää uudistuksen tavoitteeksi turvata kaikille yhteiskunnassa ja elämässä tarvittava perusosaaminen sekä kaikille mahdollisuus kehittää itseään yhdenvertaisesti ja omien tarpeidensa mukaisesti. Oppivelvollisuuden on myös tarkoitus lisätä koulutus- ja osaamistasoa, pienentää oppimiseroja ja kasvattaa koulutuksellista tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta sekä lasten ja nuorten hyvinvointia.

Oppivelvollisuuden laajentuessa jokaisella peruskoulun päättävällä nuorella on velvoite hakeutua joko toisen asteen koulutukseen tai nivelvaiheen koulutukseen. Peruskoulun jälkeinen ensimmäinen tutkinto on opiskelijalle maksuton. Maksuttomuus jatkuu sen vuoden loppuun saakka, kun opiskelija täyttää 20 vuotta. Ammatillisen koulutuksen järjestäjä on velvollinen ohjaamaan ja seuraamaan oppivelvollisen opintojen etenemistä. (OPH 2021d.) Koulutuksen järjestäjän velvollisuus on järjestää koulutustarjonta ja erilaiset opintojen suoritustavat siten, että opiskelijan on mahdollista suorittaa tutkinto enintään neljässä vuodessa. Yksilöllinen opintopolku opintojen suorittamiseksi suunnitellaan yhdessä opiskelijan

kanssa. Opintojen ohjaaminen, HOKS:n mukaisen etenemisen seuraaminen ja urapolun sekä tukitoimien suunnittelu opiskelijalle ovat koulutuksen järjestäjän vastuulla. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus ilmoittaa opiskelijan huoltajalle tai lailliselle edustajalle, jos hänen opintonsa eivät etene HOKS:n mukaisesti. Opintojen ohjausta kehitetään osana oppivelvollisuuden laajentumista. Ammatillisessa koulutuksessa opintojen ohjausta vahvistetaan Oikeus osata-hankkeella. (OPH 2021e.)

Ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma on alkanut 2020 ja se jatkuu vuoden 2022 loppuun. Ohjelman tarkoitus on tehdä toimenpiteitä, joilla parannetaan ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden oppimista ja oppimistuloksia sekä vahvistetaan opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia. Ohjelman toimenpiteiden tavoitteena on tukea ammatillisen koulutuksen laatua ja sen jatkuvaa parantamista sekä edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta oppimisessa ja oppimistuloksissa. Tavoitteena on myös lisätä opetuksen, ohjauksen ja tuen määrää sekä kohdentaa tukea enemmän heille, joilla on suurin tarve. Opinto-ohjauksen, opiskelijoiden perustaitojen ja jatko-opintovalmiuksien parantaminen on myös tärkeässä roolissa ohjelmassa. Opetuksen, ohjauksen ja opiskelun tuen määrää lisätään ohjelmassa määräaikaisen rahoituksen avulla. Rahoitusta kohdennetaan erityisesti opiskelijoille, joilla on eniten tuen tarvetta. Opetuksen ja ohjauksen laatua parannetaan ja monipuolisten pedagogisten menetelmien käyttöä ja kehittämistä ammatillisessa koulutuksessa tuetaan. Sekä nivelvaiheen että ammatillisten opintojen ohjausta tehostetaan ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä lisätään. Hyvän ohjauksen kriteerit uudistetaan ja kehitetään elinikäistä ohjausta ja digitaalisia ratkaisuja sen edesauttamiseksi. Toimivan henkilökohtaistamisen tukemiseksi koulutuksen järjestäjiä tuetaan ottamaan yhteisesti kehitetyt prosessit henkilökohtaistamiseen sekä oppi- ja koulutussopimuksen prosesseihin. Yhteisten toimintamallien avulla huolehditaan, että opetusta, ohjausta ja opiskelun tukea kohdennetaan riittävästi opiskelijoille, joilla on oppimisen ja opiskelun haasteita. (Ammatillinen koulutus. Laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma 2020-2022.)

### 2.3 Henkilökohtaistaminen prosessina

Opintojen henkilökohtaistaminen alkaa opiskelijan aloittaessa opinnot ja sitä jatketaan koko opintojen ajan. Henkilökohtaistamisen suunnitelmaa päivitetään joustavasti tarpeen mukaan. Henkilökohtaistaminen mahdollistaa opiskelijalle omien tavoitteidensa asettamisen opinnoissaan. Hankittavan osaamisen saavuttaminen ja osaamisen arvioiminen sovitaan yhteistyössä oppilaitoksen kanssa. (OPH 2021c.) Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) luku 5 määrää jokaiselle ammatillisen koulutuksen opiskelijalle laadittavan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) sisällön ja toimenpiteet. Lain mukaan HOKS:n laadinnasta ja päivittämisestä vastaa koulutuksen järjestäjä ja HOKS laaditaan yhteistyössä opiskelijan kanssa. Henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjataan lain



yhdistellään opintopolun eri vaiheissa opiskelijan tarpeiden mukaan. Yksilöllinen opintopolku on joustava, ja se on toteutettu asiakaslähtöisesti ja osaamisperusteisesti sekä säädösten mukaan. (Sihvo 2020, 10-11.) Yksilöllisessä opintopolussa huomioidaan myös opiskelijan opiskeluun vaikuttajia henkilökohtaisia ja sosiaalisia tekijöitä. Esimerkiksi opiskelijan lähtökohdat, tavoitteet, motivaatio ja asenne vaikuttavat opintopolun suunnitteluun ja opiskelijan tarvitseman tuen ja ohjauksen määrään. Opiskelijoilla on erilaisia elämäntilanteita, jotka vaikuttavat opiskeluun esimerkiksi töissä käyminen, perhe tai jokin sairaus. Yksilöllisen opintopolun suunnittelussa voidaan ottaa huomioon erilaisia tekijöitä ja suunnitella sekä oppimisympäristöjä että aikatauluja henkilökohtaisiksi tarvittavan osaamisen saavuttamiseksi. (Pursiainen 2016, 88-89.) Yksilölliset ja joustavat opintopolut muokkaavat myös opettajan tehtävää uuteen suuntaan. Opettajalta vaaditaan opiskelijälähtöisyyttä, ohjaavaa valmentavaa ja myötätuntoista työtettä. Opettajan odotetaan huomioivan opiskelijan kokonaisvaltaisen tilanteen ei vain opiskelijan tiedollista tai taidollista osaamista. (Ohvo & Immonen 2015, 112-113; Maunu 2019.)

Opiskelijan yksilöllinen opintopolku voi auttaa opiskelijaa hahmottamaan opintonsa tärkeänä polkuna kohti ammatillista osaamista ja työelämää. Sen avulla opiskelijan ymmärrys omasta osaamisestaan, taidoistaan ja arvoistaan osana opintojen ja uran suunnittelua konkretisoituu opiskelijalle. Opiskelijan osallistuminen oman opintopolkunsu suunnitteluun edistää opiskelijan kykyä valita sellaisia opintoja, jotka tukevat hänen tavoitteitaan opiskelussa. Yksilölliset opintopolut auttavat opiskelijaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä suunnittelemaan opintojaan sekä urapolkuaan niiden pohjalta. Niiden avulla voidaan lisätä positiivista vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä. (Hulleman & Harackiewicz 2009; Solberg, Phelps, Haakenson, Durham & Timmons 2012.)

Opiskelijälähtöisen ohjaamisen perustana voidaan pitää opettajan omalla vuorovaikutuksellaan tuottamaa turvallista tilaa, jossa opiskelijoiden on helppoa ja motivoivaa alkaa harjoittelemaan oman toimintansa ohjaamista. Yksilöllisten opintopolkujen toteutumisen kannalta opettajan antama ohjaus on erittäin tärkeää sekä nuorille että aikuisille opiskelijoille. Suurin osa opiskelijoista kasvaa lopulta itseohjautuviksi, mutta etenkin opintojen alussa siihen tarvitaan melko paljon tukea ja ohjausta. (Maunu 2019.)

Itseohjautuvuus on kuitenkin monilla toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelevilla nuorilla vasta kehittymässä. Osalle opiskelijoista voi olla tarpeen hankkia enemmän osaamista oppilaitosmuotoisessa ympäristössä kuin työpaikoilla, jossa itseohjautuvuutta tyypillisesti vaaditaan enemmän. Sosiaalinen ympäristö vaikuttaa jokaisen yksilön toimintaan. Sosiaalisia ympäristöjä ovat esimerkiksi perhe, ystävät tai opettajat. Yksilön lähellä olevat sosiaaliset ympäristöt vaikuttavat hyvin paljon yksilön tekoihin, hyvinvointiin ja motivaatioon. Oppimismotivaatiolla on selkeä yhteys sosiaaliseen ympäristöön ja sen tuomiin kokemuksiin. Oppilaitoksesta löytyvät kaverit ja ystävät antavat opiskelijalle kumppanuutta, yhteenkuulumisentunnetta sekä emotionaalista tukea. Sellainen sosiaalinen ympäristö, josta

saa tukea psykologisiin perustarpeisiin kehittää yksilön sisäistä motivaatiota ja aktiivista itseohjausta. Oppilaitoksesta löytyvä kaveriporukka tukee yksilöä tutkimaan ja kokeilemaan erilaisia opiskelutapoja. Opiskeluun sitoutunut kaveriporukka voi parantaa oppimismotivaatiota ja oppimistuloksia. (Kiuru 2018, 133; Vasalampi 2017, 59.)

Oppilaitosmuotoinen opiskelu tukee Niittylahden, Annalan ja Mäkisen (2019) aineiston perusteella opiskelutaitojen kehittymistä ja monipuolistumista. Opiskelutaitoina voidaan pitää esimerkiksi ajanhallintaa ja järjestelmällisyyttä. Oppilaitosmuotoinen opiskelu saattaa näyttäytyä hyvänä vaihtoehtona ainakin nuoremmille opiskelijoille senkin vuoksi, että kavereiden tuki ja läsnäolo ovat heille tärkeitä. Oppilaitos ja opiskeluryhmä saattavat olla osalle opiskelijoista luontevampi opintopolku kuin työelämässä oppiminen. Osalle opiskelijoista yksilöllinen opintopolku olisi hyvä olla toteutettavissa oppilaitosmuotoisena opiskeluna, jolloin opettajan ja tutun ryhmän antama tuki toimii opiskelijan eduksi.

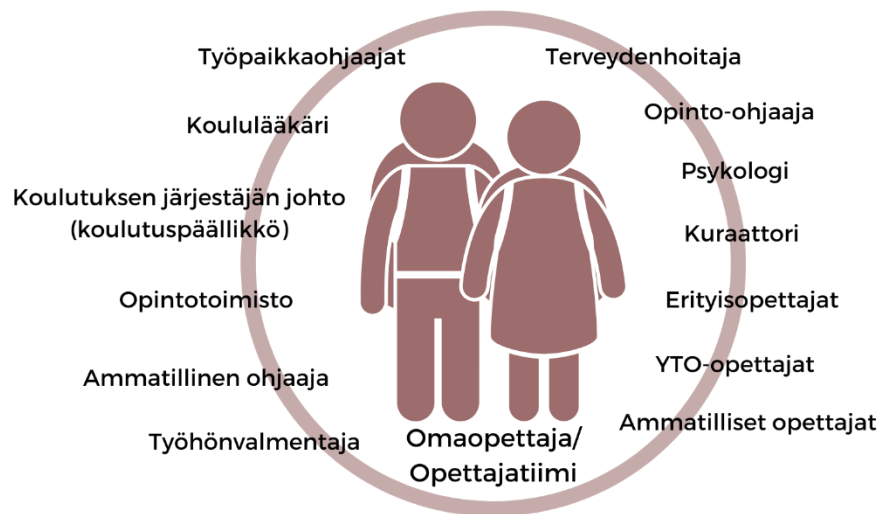
### 3 Ohjaus toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa

Tässä opinnäytetyössä ohjausta käsitellään toisen asteen ammatillisen koulutuksen kontekstissa. Ammatillisen koulutuksen muutokset ovat lisänneet ja tulevat lisäämään opettajan antaman ohjauksen määrää. Yhtenä reformin keskeisenä tekijänä on pidetty opettajan työnkuvan muuttumista. Uudessa opettajuudessa täytyy huomioida opiskelijan ja hänen oppimisensa edellytykset olevan keskiössä kuin myös huomioida opetuksen sisällöt. Opettajan työotteen on oltava valmentava, ohjaava ja luotsaava. (Maunu 2018.) Opettajan tehtävä on olla pedagoginen asiantuntija, joka suunnittelee ja rakentaa opiskelijalle yksilöllisen opintopolun yhdessä opiskelijan kanssa. Opettajan tehtävän painopiste on siirtynyt oppiainelähtöisestä opettamisesta ohjaavaksi ja valmentavaksi oman substanssialansa asiantuntijaksi ja tiedon jakajaksi. (Tammilehto, 2018) Oikeus opetukseen ja ohjaukseen määritellään ammatillisen koulutuksen laissa (531/2017) 61§:ssä. Opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen. Opetuksen ja ohjauksen täytyy tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi. Laki määrittää myös opiskelijan oikeuden saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta.

Opintojen ohjauksen tarkoitus on tukea opiskelijaa henkilökohtaisten tavoitteiden mukaisissa opintojen valinnoissa ja opiskelu- ja työelämätaitojen kehittämisessä. Tärkeä osa ohjausprosessia on opiskelijan ohjaaminen jatko-opintoihin, siirtymään työelämään tai etenemään tyourallaan. Ammatillisiin perustutkintoihin kuuluu opiskelu- ja urasuunnittelua tukevia opintoja, joiden tavoitteena on saada opiskelija löytämään omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan. Tarkoitus on, että opiskelija ohjataan tekemään itse opiskelua ja

uraansa koskevia valintoja. Opinto-ohjaukseen osallistuvat opinto-ohjaaja, ryhmäohjaaja/vastuupettaja/omaopettaja ja muut opettajat. Ohjausta voidaan opintojen aikana antaa sekä yksilöllisesti että ryhmässä. (OPH, 2021f.) Ammatillisen ohjauksen täytyy olla yksilöllistä ja kohdennettu opiskelijan tarpeisiin. Ohjauksen avulla opiskelija voi saavuttaa ymmärryksen opiskelemastaan ammatista sekä saada tukea valinnoilleen. Ammatillinen ohjaus on jatkuva prosessi, johon liittyy opiskelijan näkökulmasta sosiaalisia ja persoonallisia tekijöitä, jotka täytyy huomioida. (Thenmozhi 2018.)

## Opiskelijaa ohjaavat ja tukevat henkilöt



Kuvio 2: Opiskelijaa ohjaavat ja tukevat henkilöt ammatillisessa koulutuksessa mukaillen Sihvo 2020.

Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU RY suosittelee AMIS 2018-tutkimuksen perusteella yhdeksi ammatillisen koulutuksen kehittämiskohteeksi sitä, että jokainen ammatillisen koulutuksen opiskelija saa riittävää ja laadukasta ohjausta HOKS:in suunnitteluun, laadintaan ja suunnitelman toteuttamiseen. Tämän toteutuminen vaatii, että oppilaitoksissa on riittävästi asiantuntevaa opetus- ja ohjaushenkilöstöä, joilla on riittävästi osaamista henkilökohtaistamisen periaatteista ja lainsäädännöstä. (Amis-tutkimus 2018.) Ohjaavat opettajat ovat merkittäviä toimijoita opiskelijoiden yksilöllisten opintopolkujen mahdollistamisen kannalta. Opiskelijoiden kannalta on tärkeää, että opettajilla on ohjaava ja opiskelijalähtöinen toimintatapa. Asiakaslähtöisyyden toteutuminen ammatillisessa koulutuksessa vaatii opettajien ohjaamis- ja kohtaamisvalmiuksien tukemista koulutuksella ja opettajien työjärjestelyillä. (Maunu 2019.) Ohjauksellisuus on yksi myönteisiin oppimiskokemuksiin vaikuttavista tekijöistä. Opiskelijat kokevat ohjauksen ja oppimisen asiantuntijuuden tärkeiksi ominaisuuksiksi opettajalle. (Tapani & Salonen 2019a.) Toisessa tutkimuksessaan Tapani & Salonen (2019b) tunnistivat ammatillisille opettajille tärkeää

osaamista, joista esimerkiksi pedagoginen osaaminen, ohjaus- ja neuvontaosaaminen ja vuorovaikutustaidot ovat keskeisiä.

### 3.1 Mitä ohjaus on?

Ohjauksella vahvistetaan ohjattavan toimijuutta tukemalla ja kehittämällä ohjattavan oppimis-, kasvu- tai ongelmanratkaisuprosesseja. Hyvään ohjaukseen kuuluu kunnioittava ja rakentava kohtaaminen sekä dialoginen vuorovaikutus. (Vehviläinen 2014, 12.) Ohjaus on prosessi, jossa ohjattava tuetaan kohti itsenäistä toimintaa ja tunnistamaan omat tarpeensa. Tällä tavoin ohjattava oppii suunnittelemaan omaa toimintaansa ongelmiensa ratkaisemiseksi. Oppilaitoksen tarjoama ohjaus on tärkeä ja olennainen osa opiskelua. (Dogar, Azeem, Latif, Majoka & Mehmood 2011.) OPH määrittelee ohjauksen jatkuvaksi, vuorovaikutteiseksi ja tavoitteelliseksi toiminnaksi, jolla tuetaan opiskelijan kasvua ja kehitystä. Opiskelijalla on oikeus yksilölliseen ja laadukkaaseen sekä riittävään ohjaukseen. Opiskelijalla itsellään on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva rooli. (Hyvän ohjauksen kriteerit 2014, 5.) Ohjauksella on suuri merkitys aikuisuuden kynnyksellä oleville nuorille, koska ohjauksen avulla heidät voidaan saada tunnistamaan omat kiinnostuksen kohteensa ja taitonsa välineinä tavoitteidensa saavuttamisessa. (Pârnu & Mitran 2017.) Ohjauksella voidaan edistää niin nuorten kuin aikuisten kykyä sopeutua muutoksiin erilaisissa elämänvaiheissa. Ohjauksen avulla on mahdollista ennakoida tulevaa, tutkia mahdollisuuksiaan ja tehdä valintoja, jotka tukevat yksilön omaa suunnitelmaa ja päämääriä. Ohjausprosessissa ohjaaja tukee yksilön päätöksentekoa ja suunnitelmallisuutta. (Savickas 1997.)

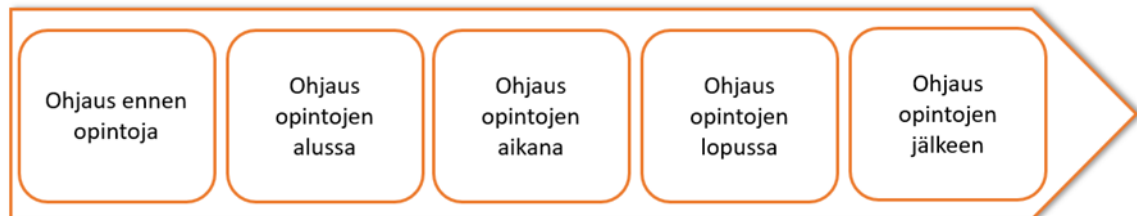
Ohjausvastuussa opiskelijasta on koko oppilaitos ja on tärkeää, että oppilaitoksen koko henkilökunnalla on selkeä kuva ohjausvastuista sekä selkeä kuva omasta tehtävästään ohjaajana. Tämä on olennaista oppilaitoksen ohjausjärjestelmän kannalta. Kaikilla opettajilla on mahdollisuus ohjata opiskelijoita muun työn ohessa ja tukea opiskelijan koulutus- ja uravalintoja. Opiskelijoille opettajan aito kiinnostus opiskelijan elämään ja sen valintoihin on usein tärkeämpää kuin osataan ajatellakaan. Opettajan hyvä suhde opiskelijoihin vahvistaa opettajan mahdollisuuksia olla tukemassa opiskelijan kykyä tunnistaa omia vahvuuksiaan sekä tukea opiskelijaa tekemään tulevaisuuttaan koskevia valintoja. (Puukari & Parkkinen 2017, 33-34.)

Ohjausprosessit ovat tyypillisesti melko pitkäkestoisia kasvu- ja oppimisprosesseja. Ne voivat olla esimerkiksi opintojen, opiskelun tai opinnäytteen ohjausta. Ohjausta voidaan tarvita myös työelämän siirtymävaiheissa tai valintatilanteissa. Opintopolun henkilökohtaistaminen on yksi esimerkki ohjausprosessista. (Vehviläinen 2014, 12.) Ohjauksen hahmottamisessa voidaan hyödyntää erilaisia ohjauksen malleja. Mallien avulla voidaan esimerkiksi jäsentää oppilaitoksen sisällä ohjauksesta vastuussa olevien henkilöiden rooleja opiskelijoiden ohjauksessa. Malleja voidaan käyttää myös ohjaustoiminnan suunnittelun ja kehittämisen

tukena, jotta ohjaus saadaan mahdollisimman hyvin vastaamaan opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita. (Puukari & Parkkinen 2017, 33.)

### 3.2 Ohjauksen opintopolkumalli

Opintopolkumalli jäsentää ohjausta yksinkertaisesti opiskelijan opintopolun mukaisesti. Opintopolkumallissa on viisi eri ohjauksen vaihetta, jotka opiskelija käy läpi. (Puukari & Parkkinen 2017, 34.) Ohjauksella ennen opintoja tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joita tehdään ohjauksen näkökulmasta ennen opintojen aloittamista. Esimerkiksi tutustumiskäyntejä tai tietoa koulutuksesta. Ohjauksella ennen opintojen aloittamista pyritään tukemaan opintojen aloittamista ja helpottamaan siirtymää uusiin opintoihin sekä valitsemaan sellaisia opintoja, jotka soveltuvat opiskelijalle ja tukevat hänen kiinnostuksen kohteitaan. (Puukari & Parkkinen 2017, 34; Watts & Van Esbroeck 2000.)



Kuvio 3: Ohjauksen opintopolkumalli (Puukari & Parkkinen 2017, 34.)

Ohjauksella opintojen alussa voidaan ehkäistä opiskelun alkuvaiheessa tapahtuvaa opintojen keskeyttämistä ja sitouttaa opiskelijaa oppilaitokseen. On tärkeää, että opiskelija saa aloitusvaiheen ohjauksessa riittävästi tietoa opiskelun ja opintojen kokonaisuudesta. Opiskelijan tutustuminen oppilaitoksen toimintakulttuuriin, koulutuksen sisältöihin ja fyysiseen toimintaympäristöön auttaa opiskelijaa löytämään paikkansa oppilaitoksessa. (Puukari & Parkkinen 2017, 35; Watts & Van Esbroeck 2000.)

Opintojen aikainen ohjaus sisältää opintojen valintojen ohjausta työllistymisen näkökulmasta sekä opiskelijan kiinnostuksen kohteiden mukaisesti. Opintojen aikaisella ohjauksella on myös merkittävä rooli opiskelijoiden opintojen keskeyttämisen ehkäisyssä sekä mahdollisten oppimisen vaikeuden tai henkilökohtaisten ongelmien selvittämisessä ja tukemisessa niiden osalta. (Watts & Van Esbroeck 2000.)

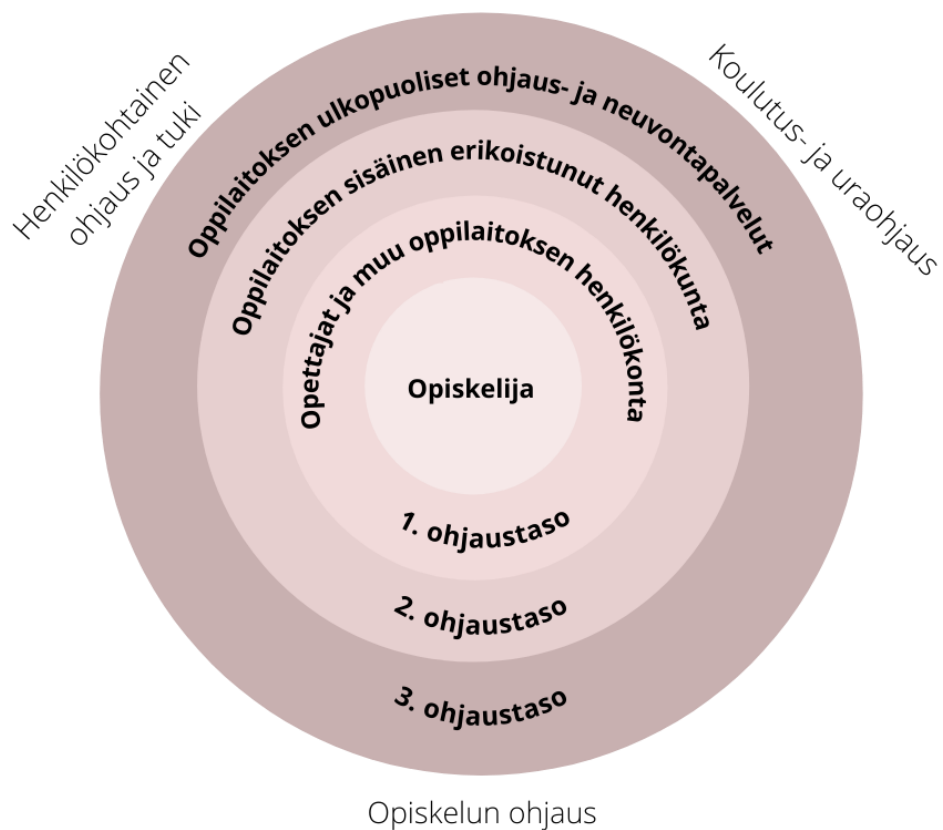
Opintojen lopussa ohjaus keskittyy tukemaan opiskelijan siirtymistä joko jatko-opintoihin tai työelämään. On tärkeää rakentaa opiskelijan ohjauspalvelut siten, että ne edesauttavat opiskelijan yksilöllisiä valintoja opintojen jälkeen. (Puukari & Parkkinen 2017, 36; Watts & Van Esbroeck 2000.) Opintojen jälkeen tapahtuvalla ohjauksella tarkoitetaan esimerkiksi opinto-ohjaajan tekemää yhteistyötä opiskelupaikan vaihdon yhteydessä. Opiskelija saattaa tarvita opintojen jälkeistä ohjausta myös sellaisessa tilanteessa, jossa jatko-opiskelupaikkaa



tai työpaikkaa ei ole löytynyt. Oppilaitos tekee opintojen jälkeisessä ohjauksessa yhteistyötä muiden tahojen kuten sosiaalitoimen tai nuorisotyön kanssa tukeakseen nuorta löytämään paikkansa opintojen jälkeen. (Puukari & Parkkinen 2017, 36.) Lakiin ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) pykälään 61 on tulossa muutos uuden Oppivelvollisuuslain (1218/2020) myötä. Muutoksen mukaan opiskelijalla, jonka tarkoitus on tutkinnon suorittamisen jälkeen hakeutua jatko-opintoihin, on oikeus saada jälkiohjausta jatko-opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin valmistumisesta seuraavan kalenterivuoden loppuun siitä oppilaitoksesta, jossa tutkinto on suoritettu.

### 3.3 Holistinen ohjausmalli

Holistisessa ohjausmallissa opiskelija on keskiössä. Se havainnollistaa oppilaitoksen sisäisiä ja ulkoisia ohjauspalveluita, jotka osallistuvat ohjaukseen eri tasoilla. Ohjauksen holistinen malli jäsentää ja tuo esille ohjaustyön yhteistyöverkostoja.



Kuvio 4: Holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli mukaillen Puukari & Parkkinen 2017; Watts & Van Esbroeck 2000.

Holistisessa ohjausmallissa ohjaaminen on luokiteltu kolmeen luokkaan, opiskelun ohjaukseen, henkilökohtaiseen ohjaukseen ja koulutus- ja uraohjaukseen. Opiskelun ohjaukseen sisältyy opintojen valitseminen ja oppimisen tuki. Se auttaa opiskelijaa

tunnistamaan ja kehittämään omia vahvuuksiaan. Ohjauksen avulla opiskelija voi kehittää opiskelutaitojaan ja saada positiivista vahvistusta itsestään opiskelijana. Koulutus- ja uraohjaus auttaa opiskelijaa tekemään sellaisia valintoja, jotka edistävät hänen opintojaan siihen suuntaan, johon hän haluaa osaamistaan kehittää suhteessa työllistymiseen. Opiskelijaa tuetaan tunnistamaan omia kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan sekä kehittämistarpeitaan ja ymmärtämään sekä tekemään koulutustaan ja uraansa koskevia valintoja. Henkilökohtaiseen ohjaukseen sisältyy kaikki opiskelijan henkilökohtaiset ja sosiaaliset ohjaukselliset ulottuvuudet. Henkilökohtaista ohjausta voi olla esimerkiksi psykologin antama ohjaus tai omaopettajan antama ohjaus. Opiskelijaa tuetaan ja autetaan henkilökohtaisella tasolla myös mahdollisissa psykososiaalisissa haasteissa. (Puukari & Parkkinen 2017, 38; Watts & Van Esbroeck 2000.)

Holistisessa ohjausmallissa luokitellaan myös ohjauksen eri tasot. Ensimmäisellä tasolla, joka on lähimpänä opiskelijaa ohjausta antavat tyypillisesti ne opettajat, jotka ovat opiskelijan kanssa eniten tekemisissä. Ohjauksen ensimmäinen taso vaikuttaa eniten opiskelijan kokemukseen arjesta oppilaitoksessa. Toisella ohjauksen tasolla on muu oppilaitoksen ohjausta tarjoava henkilökunta, esimerkiksi opinto-ohjaajat. Toisen tason ohjaus on vahvasti yhteydessä opiskelijan opintoihin ja kokemukseen oppilaitoksesta. Kolmannella ohjauksen tasolla ohjausta antavat oppilaitoksen ulkopuoliset tahot, esimerkiksi sosiaalitoimi, nuorisotyö ja TE-palvelut. Holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin tavoitteena on rakentaa oppilaitokselle ja sen verkostoille yhteinen malli tuottaa ohjauspalveluita opiskelijalle. Kaikki ohjaustyöhön osallistuvat asiantuntijat toimisivat saman ohjausmallin mukaisesti omassa työssään, jolloin ohjauksen keskeisiä tavoitteita ja ohjaustoiminnan eri pisteitä on helpompi tarkentaa. (Puukari & Parkkinen 2017, 39; Watts & Van Esbroeck 2000.)

### 3.4 Ohjaus opintoihin kiinnittymisen tukena

Ohjauksella voidaan edistää opiskelijan kiinnittymistä opintoihin. Opiskelijalle hyvä vuorovaikutus ohjaavan opettajan kanssa voi olla ensimmäinen opiskeluun kiinnittävä tekijä. Hyvä vuorovaikutussuhde saattaa lisätä opiskelun merkityksellisyyttä opiskelijalle ja sen pohjalta voidaan alkaa muodostamaan opiskelijan ohjaus- ja oppimisprosessia. Luottamuksellinen vuorovaikutussuhde tarjoaa opiskelijalle ja opettajalle mahdollisuuden tunnistaa opiskelijan osaamista ja vahvuuksia. Tällainen ohjaaminen edistää opiskelijan ja opettajan välistä tunnetukisuhdetta. Kun opiskelija ohjauksen avulla tunnistaa omia vahvuuksiaan opiskelussa, niistä saattaa muodostua tärkeä voimavara opiskeluissa sekä opiskelijan itsearvostuksen kokemuksessa. Opiskelijan omien vahvuuksien tunnistamisella ja kouluun kiinnittymisellä on merkittävä rooli opiskelijan motivoitumisessa opiskeluun ja pärjäämisessä opintopolullaan. (Sointu, Virtanen, Lappalainen & Hotulainen 2017, 111, 120-121.) Martin & Collie (2019) toteavat tutkimuksessaan positiivisen opettajaopiskelijasuhteen lisäävän kouluun kiinnittymistä ja opiskelijan kokiessa opettajasuhteensa vain negatiivisina

kouluun sitoutumisen vähenevän. Jos opiskelijalla on sekä positiivisia että negatiivisia opettajasuhteita, positiiviset suhteet edistivät kouluun sitoutumista negatiivista suhteista huolimatta.

Opintoihin kiinnittymistä voidaan vahvistaa myös ryhmätasolla, esimerkiksi ryhmän yhteiset säännöt ja tavoitteet sekä opiskelijoiden keskinäiset suhteet voivat edistää opintoihin kiinnittymistä (Hotulainen ym. 2017, 121). Wentzel, Battle, Russel & Looney (2010) selvittivät tutkimuksessaan opettajan ja vertaisryhmän vaikutusta sosiaalistumiseen ja opiskelumotivaatioon. He totesivat, että opettajan ja opiskeluryhmän tarjoama ohjaus, emotionaalinen tuki, turvallinen ilmapiiri ja selkeät tavoitteet sekä tuki niiden saavuttamiseksi auttavat opiskelijoita sosiaalisten ja opiskeluun liittyvien päämäärien saavuttamisessa. Lerkkasen & Pakarisen mukaan (2018, 192-193) opettaja voi sekä toiminnallaan että opetus- ja ohjauskäytännöillään vaikuttaa opiskeluryhmän ilmapiiriin ja edesauttaa opiskelijoiden motivaation syntymistä, kehittämistä ja ylläpitämistä. Opiskelijoiden toiminta ja ominaisuudet vaikuttavat myös opiskeluryhmän ilmapiiriin ja voivat osaltaan edistää opiskelijoiden osallisuutta ja opiskelumotivaatiota. Opettajan oikein ajoittama tuki ja ohjaava palaute motivoi koko ryhmää. Opettajan taito osallistaa koko ryhmä yhteiseen toimintaan edistää kaikkien ryhmän jäsenten kiinnittymistä opintoihin ja huomioi erityisesti ne opiskelijat, joilla on muita heikommat resurssit opiskeluun. Ryhmän toiminnan tarkoituksenmukainen organisointi, yhteiset säännöt, opettajan selkeät suunnitelmat ja opiskelulle asetetut ymmärrettävät tavoitteet edesauttavat opiskelijoiden kiinnittymistä opiskeluun sekä vahvistavat opiskelijoiden opiskelu- ja itsesäätelytaitoja. Pöysä, Vasalampi, Muotka, Lerkkanen, Poikkeus & Nurmi (2019) toteavat, että opettajan suunnitelmallisuus ryhmän toiminnassa, opiskeluryhmän toiminnan struktuuri sekä ennakoitavat rutiinit auttavat opiskelijaa sitoutumaan opiskeluun liittyviin tilanteisiin.

Tapanin & Salosen (2019a) mukaan autenttisuus, yhteistoiminnallisuus, henkilökohtaisuus ja ohjauksellisuus olivat keskeisimmät tekijät myönteiselle opiskelukokemukselle ammatillisessa koulutuksessa. Opiskelijat odottavat opettajalta paitsi substanssiosaamista myös ohjauksen ja oppimisen asiantuntijuutta. Toisessa tutkimuksessaan Tapani & Salonen (2019b) määrittivät ammatillisen opettajan ohjausosaamista, johon kuuluu yksilöllisten opintopolkujen ohjaaminen, lohdutustaidot, opiskelijan itseohjautuvuuden ja aloitekyvyn tukeminen, opiskelijan tukeminen tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja osaamistaan, neuvonta opinnoissa, empatiataidot, dialogitaidot ja valmennusosaaminen. Maunun (2019) mukaan opiskelijat odottavat opettajalta enemmän ohjaus- kuin substanssiosaamista etenkin opintojen alkuvaiheessa, jolloin ohjauksen tarve on mahdollisesti suurempi kuin opintojen edetessä. Opiskelijat odottavat opettajan tukevan heidän ammatillista kasvuaan mutta myös yleistä kasvuprosessiaan. Opiskelijat toivovat opettajalta hyvää vuorovaikutusta, kannustavaa ja rakentavaa kohtaamista sekä opiskelijoiden toiminnan ohjausta. (Maunu 2019.) Opiskelijan henkilökohtaisten ominaisuuksien sekä mielipiteiden huomioon ottaminen hänen

tulevaisuuttaan ja opiskeluvalintojaan koskevissa keskusteluissa on tärkeää, jotta opiskelija sisäistää keinot tavoitteidensa saavuttamiseen sekä selviytymiseen mahdollisista haasteista. Varsinkin ensimmäisen opintovuoden ohjauksella on vaikutusta opiskelijan opintoihin kiinnittymiseen sekä opintojen suorittamiseen. (Ambiel 2018; Te Wierik, Beishuizen & van Os 2015.)

### 3.5 Ohjaus motivaation tukena

Yksi motivaatiota selittävistä teorioista on itsemääräämisteoria. Teorian oletuksena on, että yksilö on luonnostaan aktiivinen, motivoituva ja itseään ohjaava. Ihminen asettaa itselleen tavoitteita ja pyrkii suoriutumaan haasteista sekä ottaa uudet kokemukset osaksi minäkuvaansa. (Vasalampi 2017, 54-55.) Ihminen voi kuitenkin olla myös epämotivoitunut ja passiivinen yhdellä tai useammalla elämän osalla. Itsemääräämisteorian mukaan sosiaalinen ympäristö voi tukea tai ehkäistä yksilön kehitystä ja psykologista kasvua ja siten vaikuttaa merkittävästi yksilön motivaatioon. Itsemääräämisteoria jaottelee motivaation sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon, koska teorian mukaan esimerkiksi ongelmanratkaisun ja oppimisen kannalta motivaation lähde tai laatu ovat oleellisempia kuin motivaation määrä. (Ryan & Deci 2000.)

Sisäisellä motivaatiolla tarkoitetaan yksilön motivoitumista johonkin toimintaan sen vuoksi, että toiminta on itsessään kiinnostavaa, tuottaa mielihyvää ja on yksilön arvojen mukaista. Sisäinen motivaatio on oppimisen kannalta hyödyllinen, koska se edistää positiivisia tunteita oppimista kohtaan ja edistää luovuutta, sinnikkyyttä ja syvempää oppimista. (Vasalampi 2017, 55.) Hope, Holding, Verner-Filion, Sheldon & Koestner (2019) toteavat tutkimuksessaan, että sisäisten arvojen pohjalta toimiminen saa yksilön paitsi toimimaan tehokkaammin kohti tavoitettaan, myös ajan myötä kehittymään autonomisemmaksi toiminnassaan. Tutkimuksessa löydettiin vahvistusta Ryan & Decin (2017, 11) esittämälle teorialle, jonka mukaan yksilön sisäiset pyrkimykset lisäävät hyvinvointia sekä tyydyttämällä psykologisia perustarpeita että lisäämällä autonomista itsesäätelyä.

Ulkoinen motivaatio tarkoittaa sellaista tilannetta, jossa jotain tavoitellaan vain ulkoisten palkkioiden takia tai negatiivisten tunteiden välttelemiseksi. Myös ulkoiset ja sosiaaliset paineet saattavat vaikuttaa yksilön tavoitteisiin omien valintojen ja arvojen sijaan. Vain ulkoisen motivaation pohjalta toimiminen saattaa johtaa tavoitteesta luopumiseen mahdollisten haasteiden edessä ja pahimmillaan jopa heikentää yksilön hyvinvointia. (Vasalampi 2017, 55.) Vaikka ulkoisen motivaation perusteella toimiminen saattaa olla tehokasta, on sen ongelma usein toiminnan pitkäjänteisyys. Kun ulkoinen motivaatio esimerkiksi palkinto tai rangaistus ei ole ajankohtainen, toiminta keskeytyy tai loppuu kokonaan. Ulkoisen motivaation pohjalta suoritettu toiminta ei yleensä tue yksilön sisäisiä

arvoja ja saattaa sen vuoksi johtaa vähemmän tehokkaaseen toimintaan ja huonompaan lopputulokseen. (Ryan & Deci 2017, 8.)

Pätevyyden, autonomian ja yhteenkuuluvuuden tarve ovat Ryanin ja Decin (2000; 2017, 1) mukaan kolme psykologista perustarvetta. Jokainen kolmesta perustarpeesta on tärkeä ja vaikuttaa ihmisen terveyteen, hyvinvointiin ja motivaatioon. Tarve autonomiaan tarkoittaa tarvetta vaikuttaa omaan elämäänsä, tekemiseensä ja valintoihinsa. Autonomiseen toimintaan kuuluu vapaaehtoisuus ja mahdollisuus toimia omien arvojen mukaisesti. Pätevyyden tarpeella tarkoitetaan yksilön tunnetta siitä, että hänellä on osaamista ja pätevyyttä. Kaikilla yksilöillä on tarve tuntea pätevyyttä etenkin sellaisissa toiminnoissa, jotka ovat hänelle itselleen merkityksellisiä. Kaikilla yksilöillä on myös tarve kuulua johonkin joukkoon ja tulla hyväksytyksi siinä. Yhteenkuuluvuuden tarpeeseen kuuluu myös vastavuoroinen sosiaalinen toiminta, yhtä lailla kuin yksilölle on tärkeää tuntevansa muiden välittävän hänestä, on tärkeää myös itse välittää muista ja toimia sen mukaisesti. Kaikkien kolmen psykologisen perustarpeen huomioiminen on merkityksellistä opiskelijalle. Tämä tukee opiskelijan kokemusmaailmaan ja vahvuuksiin perustuvaa ohjausta ja oppimista. Hope ym. (2019) toteavat, että yksilön hyvinvointia ei lisää vain subjektiivinen hyvän tunteen kokemus vaan merkityksellisyyteen liittyvät tekijät, kuten ihmissuhteet, positiivisten arvojen mukaan toimiminen, tavoitteellinen tekeminen ja toiminnan hallinta.

Autonomisessa toiminnassa yksilö on aloitteellinen ja omistautunut tavoitteilleen. Autonomiia tukevat kiinnostuksen ja arvostuksen tunteet sekä mahdollisuus toimia niiden mukaisesti. Sitä heikentävät kokemukset ulkoisesta kontrollista, riippumatta siitä onko se positiivista vai negatiivista. (Ryan & Deci 2020.) Tarve autonomiaan näkyy opiskelijan tarpeena toimia omien kiinnostuksen kohteidensa mukaisesti ja tunteena voivansa vaikuttaa opiskeluun koskeviin asioihin. Opiskelijan opiskellessa omasta halustaan toteuttaakseen omia kiinnostuksen kohteitaan ja voidessaan vaikuttaa ohjauksen vuorovaikutukseen vahvistetaan hänen autonomian kokemustaan. Ohjauksen avulla voidaan tukea autonomian tunnetta tarjoamalla opiskelijalle monipuolisia valintamahdollisuuksia ja tukemalla opiskelijan mielenkiinnon kohteita. Tämä lisää opiskelijan näkökulman arvostamista ja vähentää ohjaajan kontrollointia. Opiskelijan aito kohtaaminen ja kuunteleminen sekä hänen aloitteidensa arvostaminen antaa opiskelijalle autonomian tunnetta ja lisää motivaatiota. (Vauras ym. 2018, 87-88.)

Pätevyyden tunteella tarkoitetaan hallinnan tunnetta omasta tekemisestään, mahdollisuudesta onnistua ja kasvaa etevämmäksi. Pätevyyden tarvetta tuetaan parhaiten jäsennellyissä ympäristöissä, jotka tarjoavat opiskelijoille optimaalisia haasteita, positiivista palautetta ja mahdollisuuksia kasvattaa pätevyyttään. (Ryan & Deci 2020.) Pätevyyden tarpeen tukemisessa on tärkeää opiskelijan kokemus tavoitteidensa menestyksekkäästä saavuttamisesta. Kun opiskelija huomaa saavuttaneensa tavoitteensa omien ponnisteluidensa

takia, hänen luottamuksensa omaan osaamiseensa kasvaa. Pätevyyden tunteen saavuttamisessa on tärkeää asettaa opiskelijalle yksilölliset tavoitteet, joiden avulla hän voi saavuttaa riittävää osaamista. Tavoitteiden asettamisen jälkeen opettajan antama johdonmukainen ohjaus ja opiskelijan onnistumisien huomioiminen motivoivat opiskelijaa etenemään. Pätevyyden tunteen saavuttamisessa ohjaajalta ja vertaisryhmältä saatu palaute on merkityksellistä. (Vauras ym. 2018, 88.)

Yhteenkuuluvuuden tunne tarkoittaa tunnetta siitä, että kuuluu johonkin ryhmään ja saavuttaa yhteyden muun ryhmän kanssa. Sitä edesauttaa ryhmän jäsenten välinen kunnioitus ja välittäminen. (Ryan & Deci 2020.) Yhteenkuuluvuuden tarve liittyy tarpeeseen olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja olla osallinen. Opiskelussa opettajalla on merkittävä rooli yhteenkuuluvuuden tunteen luomisessa kaikille opiskelijoille. Opettajan tehtävä on luoda ilmapiiri, jossa kaikki opiskelijat voivat kokea tulewansa kunnioitetuiksi ja vuorovaikutus sekä opettajan että opiskelijoiden kanssa on positiivista. Erilaisuuden hyväksyminen ja arvostaminen ovat tärkeässä roolissa, jotta jokainen opiskelija kokisi osallisuuden tunteita opiskelijaryhmässä. Opettajan tietoiset toimintatavat ja yhteistyön ohjaaminen edistävät ryhmää toimimaan yhdessä. Hyvät tavat tehdä yhteistyötä ja vertaistuki opiskelijoiden kesken kasvattaa opiskelijoiden yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Vauras ym. 2018, 89.) Ming-Te & Eccles (2012) toteavat muiden opiskelijoiden tarjoaman kannustavan ja positiivisen vertaistuen sitouttavan nuoria opiskeluun. On mahdollista, että vertaisryhmän negatiivinen suhtautuminen opiskeluun myös vähentää nuorten opiskelua kohtaan tuntemaa kiinnostusta ja kiinnittymistä opintoihin.

### 3.6 Opiskelijakeskeinen ja vuorovaikutteinen ohjaus

Ohjaajan ja ohjattavan keskinäisellä suhteella ja vuorovaikutuksella on merkitystä ohjausprosessin toimivuudessa. Opiskelijakeskeinen ohjaustapa on hyödyllinen ohjausprosessin tehokkuuden kannalta. (Parkkinen & Puukari 2017, 138-139.) Opettajan ja ohjattavan vuorovaikutus voi kasvattaa ohjattavan motivaatiota. Vuorovaikutuksen avulla ohjattavan on mahdollista saavuttaa asetetut tavoitteet, joilla on merkitystä opiskelijalle sekä henkilökohtaisella että sosiaalisella tasolla sellaisella tavalla, joka lisää ohjattavan psykologista ja emotionaalista hyvinvointia. (Wentzel 2012.) Opettajan vuorovaikutusosaamisella on merkitystä opiskelijan opiskeluprosessin tukemisessa. Ohjausosaaminen ja opiskelijan kokonaisvaltainen ohjaus ja tukeminen ovat oleellinen osa ammatinopettajan työtä. Opettajan hyvään vuorovaikutusosaamiseen kuuluu kohdata jokainen opiskelija vilpittömästi, kunnioittavasti ja aidosti välittäen. Opiskelijan kanssa keskustellessa opettajan hyvää vuorovaikutusta on puhua suoraan ja selkeästi mutta kuitenkin hienotunteisesti ja empaattisesti opiskelijaa kohtaan. Hyvään vuorovaikutusosaamiseen kuuluu tilannetaju, ja sen ymmärrys milloin kannattaa nostaa mitään seikkoja esiin keskustelussa. Opettajan täytyy osata erottaa omat ennakkokäsitykset asioista ja ihmisistä

opiskelijan kohtaamisessa. Opiskelijaan täytyy suhtautua tasavertaisesti, kannustavasti ja rakentavasti. (Aarnio 2010, 164-165.)



Kuvio 5: Opettajan vuorovaikutusosaaminen mukaillen Aarnio 2010, 165.

Ohjausprosessilla on yleensä jokin päämäärä tai tavoite, kuten opiskeluprosessin edistäminen. Sen alussa voidaan kiinnittää huomioita seikkoihin, joiden tavoitteena on vahvistaa opiskelijan toimijuutta prosessissa. Ohjauksessa on hyvä huomioida, että opiskelija tuo esille sellaiset omat tavoitteensa ja arvonsa, jotka vaikuttavat prosessiin. (Vehviläinen 2014, 92-93.) Smit, de Brabander & Martens (2014) toteavat opiskelijakeskeisen ohjaamisen edistävän opiskelijoiden autonomista ja järjestelmällistä toimintaa, lisäävän osaamista sekä opettajan ja opiskelijan välistä vuorovaikutusta. Opiskelija suunnittelee ohjauksessa omaa toimintaansa ja osuuttaan sekä työskentelyään prosessin edistämisessä. Ohjauksessa täytyy tulla selkeästi esille, milloin opiskelijan omat valinnat ja päätökset ovat prosessin kannalta oleellisia. Ohjauksen aikana prosessi selkiytyy opiskelijalle ja hän saa enemmän itseluottamusta siitä selviämiseen. On tärkeää, että opiskelija ymmärtää heti ohjauksen alkuvaiheessa tulevan prosessin vaiheet ja konkreettiset tavoitteet prosessille. Ohjaajan ja opiskelijan roolit ja tehtävät prosessissa määritellään heti prosessin alussa. Selkeät tavoitteet ja roolit vähentävät väärinymmärryksiä ja mahdollistavat prosessin tehokkaan käynnistymisen ja etenemisen. (Vehviläinen 2014, 92-93.) Opiskelijalle asetetut selkeät tavoitteet ja opettajan niiden saavuttamiseksi antamat ohjeet ja tuki auttavat opiskelijaa saavuttamaan asetetut tavoitteet (Wentzel 2012). Tavoitteet ja tehtävät sovitaan yhdessä keskustellen. Opiskelijalle on hyvä syntyä luottamus siihen, että tavoitteet ovat realistisia ja saavutettavia. Ohjauksen

alkuvaiheessa on tarpeellista tuoda esille, että prosessiin saattaa liittyä myös hankaluuksia ja pettymyksiä. Tämä auttaa opiskelijaa hahmottamaan, että ne ovat osa prosessia eivätkä merkki opiskelijan huonoudesta. Ohjauksen tavoitteena on saada opiskelija itse työskentelemään tavoitteiden saavuttamiseksi ohjaajan avulla. Prosessia on hyvä hahmottaa opiskelijalle pienemmissä paloissa, jolloin prosessia on helpompi alkaa edistämään ja ohjattavalle syntyy ymmärrys siitä, ettei kaikkea tarvitse osata heti. (Vehviläinen 2014, 94-95.) Assor, Kaplan & Roy (2002) toteavat ettei opiskelija välttämättä kehity itseohjautuvaksi ilman opettajan tarjoamaa tukea. Opettajan ohjauksen avulla opiskelijan on kuitenkin mahdollista muodostaa henkilökohtaiset tavoitteensa sekä saavuttaa ne.

Hyvä vuorovaikutus opettajan ja opiskelijan välillä sekä opettajan tarjoama emotionaalinen tuki sekä huolenpito auttavat opiskelijaa ymmärtämään ja arvostamaan opiskelua ja sen tavoitteita (Wentzel 2012). Ohjaustilanteessa ohjaajan on tärkeää osoittaa aitoa kiinnostusta opiskelijaa ja hänen kokemuksiaan kohtaan. Tämä auttaa ymmärtämään opiskelijan näkemyksiä sekä hänen tapaansa kokea asioita. Kun ohjaaja ymmärtää opiskelijan maailmankuvaa, kasvuympäristöä, kulttuuria ja valintoja, on mahdollista tukea opiskelijan identiteettiä. Ohjaajan voi olla helpompi käsittää opiskelijan mahdollisesti huonojakin ja vähemmän kunnianhimoisia valintoja, kun hän tuntee opiskelijan ja hänen taustansa. Turvallinen ohjaustilanne on tärkeä opiskelijalle ja avaa hänelle mahdollisuuden käsitellä ohjaustilanteessa hankaliakin asioita. Turvallista ohjaustilannetta edistävät avoin ja välitön vuorovaikutus, luottamusta vahvistavat teot sekä aito välittäminen ja läsnäolo. (Kosonen 2017, 157.) Ming-Ten & Ecclesin (2012) mukaan opettajilla on erityisen tärkeä rooli opiskelijan kouluun sitoutumisessa ja opiskelun arvostamisessa. Toisella asteella opiskelevat nuoret ovat sen ikäisiä, että omien huoltajien tarjoaman tuen merkitys alkaa vähentyä ja muiden aikuisten tarjoaman tuen merkitys kasvaa.

Vaikeiden asioiden käsitteleminen on usein hankalaa varsinkin nuorille, joilla on usein epävarmuutta itsestään ja identiteetti on vielä kehittymässä. Ohjaajalla on kuitenkin mahdollisuus auttaa opiskelijaa kohtaamaan mahdolliset haasteet opintopolullaan. Rohkaiseva kohtaaminen opiskelijan kanssa saattaa edistää opiskelijan kykyä kohdata haasteensa. Opiskelija ei aina saa tukea opiskeluun kotoa tai perheeltään, jolloin on erityisen tärkeää, että hän tulee ohjaustilanteessa aidosti kohdatuksi ja kuunnelluksi. On olennaista yhdessä opiskelijan kanssa kiinnittää huomiota konkreettisiin tekijöihin, jotka tuovat haasteita opiskeluun ja lähteä ratkomaan niitä. Opiskelijan luottamus häntä tukeviin henkilöihin ja itseensä toimijana vahvistuu, kun hän saa kanssaan päivittäin tekemisissä olevilta henkilöiltä samansuuntaista ja johdonmukaista tukea ja ohjausta. (Puukari & Parkkinen 2017, 139-140.) Ming-Te & Eccles (2012) havaitsivat opettajien, huoltajien ja vertaisryhmän kannustavan tuen auttavan opiskelijaa pysymään opinnoissaan sen sijaan, että opiskelijan huomio kiinnittyisi liikaa opiskelua mahdollisesti häiritseviin vapaa-ajan toimintoihin. Pöysä ym. (2019) toteavat opettajan tarjoaman tunnetuen olevan positiivisesti yhteydessä opiskelijan kykyyn sitoutua



opiskelutilanteeseen etenkin nuorten opiskelijoiden kohdalla. Opettajan luoma lämmin ja kunnioittava ilmapiiri edistää opiskelijan sitoutumista opiskeluun ja auttaa opiskelijaa ilmaisemaan mahdollista avun tarvetta. Van Udenin, Ritzenin & Pietersin (2014) mukaan opettajan vuorovaikutusosaaminen on merkittävässä roolissa suhteessa paitsi opiskelijan opiskeluun kiinnittymiseen myös kiinnittymisessä tiettyyn opintoon.

Ohjauskeskusteluissa nousevat esille myös ohjattavan arvot. Opiskelijalle tärkeät asiat kertovat hänen arvoistaan ja niiden ymmärtäminen voi helpottaa tekemään itselleen hyviä ja sopivia valintoja opintojen tai ammatin suhteen (Kosonen 2017, 158). Ohjaajan tehtävä on auttaa opiskelijaa ymmärtämään hänelle tärkeitä asioita ja kiinnostuksen kohteita sekä ymmärtämään niiden yhteys opiskeluun. Aina opiskelijalla ei ole selkeitä kiinnostuksen kohteita tai tavoitteita, tällöin ohjaaja voi auttaa opiskelijaa niiden kehittämisessä. (Assor ym. 2002.) Omien arvojen ymmärtäminen lisää hyvinvointia ja antaa elämälle merkitystä. Nuorten opiskelijoiden kohdalla on kuitenkin tärkeää huomioida, että kyky ymmärtää syy-seuraussuhteita on vielä kehittymässä. Tämän vuoksi ohjaajan on olennaista sanoittaa ja kertoa hyvinkin konkreettisia asioita valintoihin liittyen, vaikka ne aikuisesta tuntuisivatkin itsestään selviltä. Esimerkiksi opintopolun valinnat ja työelämässä tarvittava osaaminen ovat asioita, jotka opiskelijalle täytyy kertoa ymmärrettävästi. Kun opiskelija ymmärtää tekojensa ja valintojensa seuraukset, on hänen helpompi ottaa vastuuta omasta toiminnastaan. On tärkeää, että opiskelijalla on toiveikas ja luottavainen olo tulevaisuutta kohtaan. Ohjaustilanne antaa ohjaajalle mahdollisuuden edistää opiskelijan positiivista suhdetta elämään antamalla rohkaisevaa ja realistista palautetta sekä tehdä opiskelijan onnistumiset näkyviksi. Positiivisen palautteen ei aina tarvitse liittyä opiskeluun, ohjaaja voi rohkaista opiskelijaa myös unelmointiin ja tuoda iloa ohjaustilanteeseen. (Kosonen 2017, 158-159.)

#### 4 Verkkosivusto ohjauksen tukena

Opiskelijat käyttävät päivittäin teknologiaa ja internetiä opiskelun ulkopuolisissa toiminnoissa. Niiden avulla opiskelijoiden on mahdollista etsiä tietoa erilaisista kiinnostuksen kohteistaan. Tiedon hankinta kehittää oma-aloitteista toimintaa ja auttaa opiskelijaa ymmärtämään ja löytämään omia arvojaan. Internetin avulla opiskelijan on mahdollista löytää tietoa myös eri oppilaitoksista ja erilaisista tutkinnoista. Oppilaitosten verkkosivut tarjoavat tietoa kyseisessä oppilaitoksessa opiskeltavista tutkinnoista. Oppilaitosten verkkosivuilta löytyy tietoa opintoihin hakeutumisesta, opintojen sisällöstä, opetussuunnitelmista ja mahdollisesti myös vapaista opiskelupaikoista. Verkkosivujen ylläpitämisessä täytyy kuitenkin huomioida, että tieto saattaa muuttua hyvinkin nopeasti, joten sivuston päivittäminen on tarpeellista. Opiskelijan ohjauksessa voidaan hyödyntää oppilaitosten verkkosivustoja, erilaisia uraohjaussivustoja ja erilaisia portaaleja, joihin on koottu monipuolista tietoa eri koulutuksista eri oppilaitoksissa. (Sibgatova ym. 2016.)

Opettajan tarjoaman ohjauksen tarkoitus on kehittää opiskelijan motivaatiota ja itseohjautuvuutta sekä auttaa opiskelijaa löytämään opiskeluun ja ammatilliseen kehittymiseen liittyviä tavoitteita. Teknologiasta on mahdollista saada hyötyä ohjausprosessiin. Teknologian ja internetin avulla opiskelijan ohjausta ja sen tapoja voidaan kehittää. Opiskelijoiden tietoteknisten taitojen kehittäminen, informaation tarjoaminen opiskeluprosessista sekä opiskelijoiden aktiivinen tieto- ja viestintätekniikan käyttö on mahdollista ohjauksellisten verkkosivustojen avulla. Internetin käyttäminen ohjauksessa edistää opiskelijan kykyä hankkia tietoa itsenäisesti ja kehittää opiskelijan luovaa ongelmanratkaisua sekä lisää opiskelijan tietoa erilaisista uramahdollisuuksista. (Sibgatova ym. 2016.)

#### 4.1 Käyttäjäkokemus

Käyttäjäkokemus vaikuttaa koko verkkosivuston suunnitteluprosessiin. Verkkosivuston helppokäyttöisyys, muistettavuus, tehokkuus ja käyttäjän tarpeisiin vastaavuus ovat käyttäjäkokemuksen kannalta olennaisia asioita. Verkkosivuston hyvä käyttäjäkokemus voidaan tiivistää sivuston helppokäyttöisyyteen ja käytön miellyttävyyteen. (Lynch & Horton 2016, 10.) Verkkosivuston suunnittelussa on tärkeää määritellä kohderyhmä, jolle sivusto on suunniteltu. Kohderyhmän määrittelyssä olennaisia asioita on, millaisia henkilöitä kohderyhmään kuuluu, miksi he käyttäisivät verkkosivustoa ja millaisen kokemuksen sivusto käyttäjilleen tarjoaa. Kohderyhmää määriteltäessä kannattaa miettiä esimerkiksi kohderyhmän ikää, sukupuolta, kieltä ja koulutustasoa. Kohderyhmän ominaisuudet vaikuttavat siihen, tuleeko kohderyhmä käyttämään verkkosivustoa. Kohderyhmän määrittelyn avulla on mahdollista saavuttaa verkkosivustolle parempi käyttäjäkokemus. (Campbell 2018, 74-75.) Empatiataidot ja objektiivisuus ovat tärkeitä ominaisuuksia verkkosivuston suunnittelijalle. Empatiataitoja tarvitaan, jotta pystyy samaistumaan ja ymmärtämään käyttäjän tarpeita, tavoitteita ja haasteita. Objektiivisuutta tarvitaan, jotta tuotetta tai palvelua voidaan tarkastella ilman ennakoasenteita ja paikallistaa puutteet suunnittelussa sekä korjata ne. (Grant 2018, 1.)

Verkkosivuston käyttäjäkokemuksen keskeisiä tekijöitä (Lynch & Horton 2016, 10):

- **Opittavuus:** Kuinka nopeasti ensimmäistä kertaa sivustoa käyttävä asiakas löytää sivustolta sen tiedon, palvelun tai tuotteen, jota hän on tullut etsimään.
- **Sijainnin määrittely:** Kuinka tarkasti ja luotettavasti asiakas pystyy sivuston navigointijärjestelmän kautta määrittelemään sijaintinsa.
- **Tehokkuus:** Kuinka nopeasti käyttäjä voi selata sivustoa, etsiä tietoa sivustolta tai käyttää sen muita toimintoja.

- **Muistattavuus:** Kuinka nopeasti käyttäjä oppii käyttämään sivuston ominaisuuksia ja kuinka helposti käyttäjä muistaa tämän palatessaan sivustolle, mahdollisesti pitkänkin ajan kuluttua.
- **Saavutettavuus:** Onko suurin osa sivuston sisällöstä saavutettavissa käyttäjille, joilla on liikunta- tai aistirajoitteita.
- **Virheellisen käytön sietäminen:** Hankaloittavatko käyttäjien sivustolla tekemät virheet sivuston käyttöä ja onko sivusto altis käyttäjien virheille.
- **Miellyttävyy:** Onko sivuston käyttäminen miellyttävää vai pakollinen tehtävä.



Kuvio 6: Käyttäjäkokemus koostuu eri tekijöistä. Mukaillen Lynch & Horton 2016, 107.

Verkkosivuston käytettävyyttä voidaan mitata sen tehokkuudella ja laadulla. Sen sisältämän informaation ja toimintojen täytyy vastata käyttäjän odotuksiin. Tarkoituksenmukaisen verkkosivuston avulla voidaan helpottaa käyttäjien arjen toimintoja. (Lynch & Horton 2016, 11. ) Toimivan verkkosivuston edellytys on sivuston kohderyhmän toiveiden, tarpeiden ja odotusten huomioiminen. Kaikille kohderyhmille on yhteistä odotukset sivuston ulkoasun miellyttävyydestä, kiinnostavuudesta ja selkeästä käytettävyydestä. Erilaisilla kohderyhmillä on myös omat spesifit toiveensa verkkosivustoille, esimerkiksi kuluttajille suunnattujen verkkosivustoiden täytyy tarjota niitä tuotteita ja/tai palveluita, joita kuluttaja haluaa sivustolta hankkia. Jos sivusto ei vastaa kohderyhmän tarpeisiin, käyttäjä siirtyy herkästi

toiselle verkkosivustolle. Kohderyhmän määrittelyn jälkeen pohditaan kohderyhmän tarpeita verkkosivustolle. Tarpeita pohdittaessa huomioidaan seuraavia seikkoja:

- Mitä hyötyä kohderyhmälle on verkkosivustosta?
- Jakavatko käyttäjät sivuston sisältöä säännöllisesti sosiaalisen median kanaviin?
- Millaiset tekijät sivuston käytettävyydessä ja saavutettavuudessa ovat tärkeitä kohderyhmälle?
- Ovatko kohderyhmän jäsenet kokeneita vai vähemmän kokeneita internetin käyttäjiä?
- Onko kohderyhmän jäsenillä kulttuurisia tapoja, normeja tai tarpeita, jotka sivuston suunnittelussa täytyy huomioida? (Campbell 2018, 76.)

Jos verkkosivuston suunnitteluun käytettävissä oleva aika ja resurssit ovat rajalliset, voidaan suunnittelu aloittaa rajaamalla kohderyhmän tarpeet kahteen tai kolmeen tärkeimpään ja suunnitella sivusto niiden pohjalta mahdollisimman toimivaksi. Verkkosivuston julkistamisen jälkeen kohderyhmältä voidaan kerätä palautetta ja toiveita sivuston jatkokehittämiseksi sekä päivittää sivustoa niiden mukaisesti. (Campbell 2018, 77.) Verkkosivustoa voidaan myös testata kohderyhmällä useita kertoja ennen sivujen julkaisemista ja saavuttaa siten mahdollisimman hyvä käyttäjäkokemus sivustolle. Testausten avulla sivustoa ja sen käytettävyyttä voidaan kehittää suunnitteluprosessin aikana. (Lynch & Horton 2016, 12.) Grantin (2018, 101) mukaan kohderyhmällä testaaminen on toimivan sivuston edellytys. Palautteen kerääminen julkaisun jälkeen saattaa muodostua ongelmaksi, koska palautteen antamisen sijasta käyttäjät lopettavat sivuston käyttämisen kokonaan. Sivuston testaaminen aidoilla käyttäjillä ja käyttäjien mielipiteiden kuuntelu testaamisen aikana auttaa rakentamaan sivut, joita käyttäjät pitävät aidosti toimivina ja myös haluavat käyttää.

Nykyään verkkosivustoja käytetään usein mobiililaitteilla eli puhelimilla tai tableteilla. Tämä täytyy ottaa verkkosivuston suunnittelussa huomioon. Ei ole tehokasta pitää yllä kahta erilaista sisältöä tietokoneelle ja mobiililaitteelle vaan sivusto kannattaa suunnitella toimimaan molemmilla alustoilla. Jotta sivusto toimisi ketterästi myös mobiililaitteella, kannattaa kaikki turha sisältö karsia pois. Esimerkiksi raskaiden kuvatiedostojen pois jättäminen edistää käytettävyyttä mobiililaitteella. Verkkosivujen sisältö kannattaa priorisoida olennaisimman informaation esittämiseksi käyttäjille ja esittää informaatio mahdollisimman ytimekkäästi. Kun verkkosivustolta karsitaan turha sisältö ja käytettävissä oleva sisältö on informatiivista sekä vastaa käyttäjien tarpeisiin ja toiveisiin, tulee verkkosivuista käyttäjäystävällisempi paitsi mobiililaitteilla myös tietokoneella. (Lynch & Horton 2016, 17.) Erilaiset verkkosivustojen alustat tarjoavat mahdollisuuden suunnitella verkkosivusto mukautumaan automaattisesti käytettäväksi eri laitteilla. Käyttöliittymä mukautuu eri laitteille eri tavoilla esimerkiksi piilottamalla mobiilikäytössä sivustolta elementtejä, jotka eivät toimi mobiililaitteen pienemmällä näytöllä ja tekemällä valikoista oikean kokoiset mobiililaitteelle. (Grant 2018, 97.)

## 4.2 Informatiivisuus

Informaatioarkkitehtuuri kuvaa verkkosivuston sisällön suunnittelua, kokoamista ja järjestämistä sivustolle. Informaatioarkkitehtuuri on kuitenkin kokonaisuus, joka muodostuu muustakin kuin yksittäisten osioiden järjestyksestä sivustolla. Hyvässä informaatioarkkitehtuurissa käyttäjäkokemusta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti sekä huomioidaan sivuston käyttäjien tarpeet ja konteksti, jossa sivustoa käytetään. Sivuston sisältö on vain yksi osa informaatioarkkitehtuuria. (Lynch & Horton 2016, 105.)

Tiedonkäsittely kokonaisuutena



Kuvio 7: Informaation käsittely mukaillen Lynch & Horton 2016, 106.

Informaatioarkkitehtuurissa huomioitavia seikkoja:

- Verkkosivuston sisällön luokittelu ja hierarkia kannattaa järjestää yleisemmästä tiedosta aloittaen ja spesifimpään tietoon siirtyen. Tämä helpottaa sekä sivuston selaamista että mahdollista hakutoimintoa sivustolla.
- Sisällön kannalta olennaisille käsitteille luodaan sanasto, jota käytetään johdonmukaisesti koko sivustolla. Samaa käsitettä kuvataan vain yhdellä tavalla koko sivustolla.
- Kaikkien sivuston kehittämiseen osallistuvien täytyy ymmärtää tavoite samalla tavalla, tähän tarvitaan kommunikaatiota eri tekijöiden kesken.
- Sivuston navigointijärjestelmän kehittämiseen täytyy kiinnittää erityistä huomiota.
- Sivuston sisällön järjestystä sekä navigointia kannattaa testata käyttäjillä. (Lynch & Horton 2016, 105.)

Toimivan verkkosivuston edellytys on selkeä ja looginen sisällön järjestäminen. Järjestämisen apuna voidaan käyttää erilaisia menetelmiä. Sisällön inventoinnilla tarkastellaan jo olemassa olevaa sisältöä ja pohditaan mitä vielä tarvitaan. Sisällölle luodaan hierarkia ja käsitteet, joita käytetään johdonmukaisesti koko sivustolla. Sisältö jaotellaan loogisiksi osioiksi ja koko sivuston rakenne suunnitellaan navigoinnin näkökulmasta. Kokonaisuutta voidaan testata sivuston aidoilla käyttäjillä erilaisia prototyyppejä hyödyntäen. (Lynch & Horton 2016, 107-108.)

Verkkosivuston rakennetta suunnitellessa sivustolla esitetyn informaation järjestäminen hierarkkisesti on tehokas tapa jäsentää sitä. Verkkosivusto rakentuu tyypillisesti yhden kotisivun ympärille, joten hierarkia on hyvä tapa järjestää sisältöä loogisesti. Hierarkkinen tapa jäsentää informaatiota yleisemmästä spesifimpään on tyypillinen sekä yritysten että erilaisten instituutioiden verkkosivustoilla. Tämän vuoksi se on yleensä käyttäjille tuttu ja käyttäjien myös helppo sisäistää. (Lynch & Horton 2016, 122.) Hierarkkisesti järjestetyllä sivustolla esitetty informaatio jaennetaan kategorioihin ja alakategorioihin. Sivustolla voi olla kotisivun lisäksi esimerkiksi kolme kategoriaa, joista jokaiselle on useampia alakategorioita. Sekä kategoriat että alakategoriat muodostavat jokainen oman sivunsa verkkosivustolle. Verkkosivuston rakennetta suunniteltaessa kannattaa huomioida sivuston tarkoitus, tulevien käyttäjien tarpeet ja odotukset sekä sivuston sisältö. (Campbell 2018, 92-93.)

Tekstin jakaminen osioiksi helpottaa sivun silmäiltävyyttä. Monet verkkosivuilla vierailevat, etenkin mobiililaitteita käyttävät, silmäilevät sivustoa etsiessään itselleen tarpeellista tietoa. Harva käyttäjä pysähtyy lukemaan pitkää tekstiä. Tämän vuoksi on selkeämpää jakaa tekstiä pienempiin osioihin sekä käyttää otsikoita ja alaotsikoita. Tiedon tiivistäminen luettelomerkein jaotelluilla luetteloilla auttaa myös käyttäjää havaitsemaan olennaisen tiedon. (Campbell 2018, 55.) Tekstin kirjainkoolla voidaan selkeyttää informaation hierarkiaa, tärkein asia voidaan kirjoittaa isommalla tekstillä, jolloin käyttäjän on vaivatonta havainnoida olennaisin tieto ensimmäisenä. Isoimmalla kirjainkoolla voidaan ilmaista asian ydin, hieman pienemmällä kirjainkoolla kirjoitetulla alaotsikolla lisätä asiasisältöä ja herättää lukijassa kysymyksiä ja vasta tämän jälkeen aloittaa varsinainen teksti. Kannattaa kuitenkin välttää käyttämästä liikaa isointa kirjainkokoja, koska silloin sen huomioarvo vähenee. Verkkosivustolla kannattaa käyttää ainakin kahta, mutta ei yleensä yli kolmea kirjainkokoja. (Grant 2018, 4.)

Verkkosivuston tekstin täytyy olla selkeää ja helposti ymmärrettävää. Tekstin täytyy vastata sivuston käyttäjän tarpeisiin ja olla ymmärrettävää käyttäjän näkökulmasta. Käyttäjä ei välttämättä ymmärrä ammattikieltä, joka on sivuston kehittäjälle itsestään selvää. Käyttäjäkokemuksen näkökulmasta muodostettu teksti toimii parhaiten. (Grant 2018, 89.) Sivuston alisivuilla on hyvä keskittyä vain yhteen asiaan ja pitäytyä sen käsittelyssä. Näin

sivustoon tutustumassa olevan käyttäjän on vaivatonta arvioida sivuston sisältö. Tekstin sisällön on hyvä olla yleisesti ymmärrettävissä, omalaatuisella tyyllillä saattaa erottua muista, mutta myös ärsyttää lukijaa. Lauseet kannattaa pitää lyhyinä. Lyhyiden lauseiden käyttäminen karsii automaattisesti turhat täytesanat tekstistä pois ja tekee siitä helpommin luettavaa ja ymmärrettävää. Sivusto myös näyttää kiinnostavammalta, koska tekstien välille jää tyhjää tilaa. Selkeästi kirjoitettu teksti ja lyhyet lauseet mahdollistavat sisällön ymmärtämisen ensimmäisellä lukukerralla. Avainsanojen käyttö tekstissä on hyödyllistä. Avainsanoja ovat ne sanat, joilla sivuston käyttäjät etsivät tietoa sivuston sisällöstä internetin hakukoneilla. Avainsanojen sijoittaminen lauseen alkuun helpottaa sivuston silmäilyä ja auttaa hakukoneita löytämään sivustolle. (Lynch & Horton 2016, 312-315.)

## 5 Tutkimusmenetelmälliset ratkaisut

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tutkia ohjauksen merkitystä ja tapoja ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan näkökulmasta. Tarkoituksena on tutkia, millaista on hyvä ohjaaminen opiskelijan näkökulmasta ja millaisia odotuksia opiskelijoille on ohjaukselta sekä miten ohjauksen avulla voidaan vaikuttaa opintoihin. Vaikka asiakaslähtöisyys oli yksi ammatillisen koulutuksen reformin tärkeistä teemoista, on ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden näkemyksiä hyvistä opettajista ja opiskeluun vaikuttavista tekijöistä tutkittu melko vähän (Maunu 2019). Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa ohjauksesta ammatillisessa koulutuksessa ja suunnitella informatiiviset verkkosivut opiskelijoille sekä opettajille ohjauksen tueksi. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset määriteltiin opiskelijalähtöisen ohjauksen näkökulmasta. Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää erityisesti opiskelijoiden, mutta myös ammatillisessa koulutuksessa työskentelevien opettajien kokemusta ohjauksen laadusta, vaikuttavuudesta ja riittävydestä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaista on hyvä ohjaus ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan näkökulmasta?
2. Millainen kokemus opiskelijoilla on ohjauksen laadusta ja riittävydestä?
3. Miten ohjauksella voidaan vaikuttaa opiskelijan opintoihin?

Tutkimusmenetelminä käytetään sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista menetelmää. Stadin ammatti- ja aikuisopiston yhden toimipisteen opiskelijoille toteutetaan kysely, jolla pyritään selvittämään opiskelijoiden kokemuksia saamansa ohjauksen laadusta, määrästä ja vaikuttavuudesta. Kyselyn avulla pyritään vastaamaan toiseen ja kolmanteen tutkimuskysymykseen. Kyselyn avulla on mahdollista tutkia suurempaa joukkoa kuin haastatteluilla. Sähköinen kysely on helppo toteuttaa myös koronapandemiasta johtuvan etäopetustunnin aikana. Kyselyn avulla voidaan kerätä ja tutkia tietoa ihmisten mielipiteistä,

toiminnasta, asenteista ja arvoista (Vehkalahti 2014, 11). Kyselyn tuloksien analysoinnin jälkeen toteutetaan teemahaastattelut opiskelijoille ja opettajille. Haastatteluiden tavoitteena on syventää kyselystä saatuja tuloksia ja vastata ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Kyselyn vastauksien perusteella haastatteluissa on mahdollista nostaa tarvittavia teemoja esille sekä selvittää tarkempia syitä kyselyssä saaduille vastauksille. Haastattelut toteutetaan yksilöhaastatteluina etäyhteyksien avulla. Helsingin kaupungin koronaohjeistuksen vuoksi kaikki tutkimukset on opinnäytetyön tekemisen hetkellä oltava toteutettavissa etäyhteydellä (Helsingin kaupunki 2021b).



Kuvio 8: Opinnäytetyön eteneminen

Kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen yhdistämistä voidaan kutsua monistrategiseksi tutkimukseksi. Kvantitatiivista tutkimusta voidaan käyttää ennen kvalitatiivista, jolloin kvantitatiivisen tutkimuksen pohjalta voidaan muodostaa luokituksia kvalitatiiviseen osuuteen. Kvantitatiivisen osan perusteella voidaan myös löytää kiinnostavia tietoja, joita tutkitaan tarkemmin kvalitatiivisessa osuudessa. Jos kvantitatiivisella ja kvalitatiivisella tutkimuksella saadaan sama tulos, voidaan katsoa triangulaatio saavutetuksi eli tutkimuksen tulos on varmennettu kahdella eri menetelmällä. Jos menetelmillä saadaan eri tulos, saattaa aihe vaatia lisätutkimusta. Toisaalta erot kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen osan tuloksissa voivat johtua myös tutkimuksen suunnittelusta. Kvantitatiivisen osan suunnittelu ja sen mahdolliset puutteet, voivat nostaa kvalitatiivisessa osassa esille enemmän uusia ja odottamattomia asioita. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 28-32.)



## 5.1 Kysely

Opinnäytetyön ensimmäisen vaiheen tiedonkeruu suoritetaan kyselyn avulla. Kyselyllä voidaan selvittää konkreettisia ja yksiselitteisiä ilmiöitä, jotka kohdistuvat kohderyhmän ajatuksiin ja kokemuksiin. Kyselyn avulla voidaan verrattain helposti saada tietoa vastaajien asenteista, arvoista, uskomuksista ja motiiveista ja niiden avulla voidaan kerätä yleistettävää tietoa tutkittavasta joukosta. Kyselyn etuna on helppous kerätä ja käsitellä tietoa kohtuullisen suurelta joukolta melko lyhyessä ajassa. Se on mahdollista toteuttaa anonymisti, jolloin kysymyksiin saatetaan vastata suoremmin ja rehellisemmin. Kyselyn tulokset on yleensä helppo ja nopea käsitellä sekä analysoida tilastollisesti. Sen avulla voidaan kysyä tutkittavalta joukolta samalla kerralla monia eri asioita. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35-37; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 189-190; Robson 2002, 233-244.)

Kyselytutkimuksella on myös heikkoutensa. Vastaajat eivät välttämättä suhtaudu vakavasti tutkimukseen eivätkä sen vuoksi vastaa kysymyksiin huolellisesti ja rehellisesti. Vastausvaihtoehdot eivät välttämättä ole vastaajien mielestä loogisia ja vastaajille ymmärrettäviä. Tämä saattaa aiheuttaa väärinymmärryksiä ja vaikuttaa vastauksiin. Kyselytutkimuksessa ei välttämättä tiedetä ymmärtääkö vastaaja kyselyssä käsiteltävää aihetta. Kyselytutkimuksessa on aina riskinä, että kato vastaajissa on suuri eli vastauksia kyselyyn ei saada riittävästi. Jos vastauksia ei saada riittävästi, saattaa se aiheuttaa ongelmia tutkimuskysymyksiin vastaamisessa sekä vastausten yleistettävyydessä. Kyselyn onnistumiseen vaikuttaa merkittävästi onnistuneen kyselylomakkeen laadinta, joka vaatii tekijältään monipuolista osaamista. (Hirsjärvi ym. 2008, 190; Vilka 2005, 74, 80.)

### 5.1.1 Kyselylomakkeen laatiminen

Kyselylomakkeen laatimiseen täytyy kiinnittää erityistä huomiota ja sen onnistunut toteutus on olennainen osa kyselytutkimuksen onnistumista. Opinnäytetyön tietoperustan, keskeisten käsitteiden ja tutkimuksen tavoitteiden täytyy olla selkeitä ennen kuin lomaketta aletaan suunnitella. Siinä esitetyt kysymykset täytyy perustella tietoperustan ja keskeisten käsitteiden pohjalta, koska niiden avulla mitataan kyselyllä tutkittavaa asiaa.

Kyselylomakkeen tulisi mitata juuri sitä asiaa, jota tietoperustan ja käsitteiden perusteella sen esitetään mittaavan. Tietoperustan keskeisten käsitteiden täytyy kuitenkin olla kyselylomakkeella sellaisessa muodossa, että vastaaja ne ymmärtää. (Vilka 2005, 81.)

Lomakkeella esitettyjen kysymysten olla vastaajille ymmärrettäviä. Jos kysymykset ovat liian vaikeita, vastaaja kokee vastaamisen hankalaksi ja vastausten laatu sekä määrä kärsivät. Jos kyselylomakkeen vastausvaihtoehdot ovat kiinteitä, niiden täytyy olla täsmällisiä eli vastata tarkasti kysymykseen. Niiden täytyy olla tyhjentyviä eli jokaiselle vastaajalle täytyy löytää vaihtoehto, jonka hän voi valita. Vastausvaihtoehtojen täytyy olla toisensa pois sulkevia eli vastaajan täytyy pystyä valitsemaan yksi vaihtoehto sen sijaan, että hänelle olisi kaksi oikeaa

vaihtoehtoa. Monivalintavastaukset tekevät tästä poikkeuksen. Vastausvaihtoehdot täytyy määritellä siten ettei samalla vastausasteikolla ole eri ulottuvuuksia, vaan käsitteet pysyvät samana. (Robson 2002, 244.)

Kysymyksiä voidaan lomakkeella esittää eri tavoilla, tyypillisesti käytössä on kolme eri muotoa eli avoimet kysymykset, monivalintakysymykset ja asteikkoihin perustuva kysymystyyppi. Avoimessa kysymyksessä esitetään kysymys ja vastaaja voi vastata kuten haluaa omin sanoin. Monivalintakysymyksessä vastaajalle annetaan vaihtoehdot valmiiksi ja hän valitsee niistä sopivan yhden tai useamman vaihtoehdon annetun ohjeen mukaan. Asteikkoihin perustuvassa kysymyksessä vastaajalle esitetään jokin väittämä, johon hän vastaa valitsemalla valmiiksi annetulta asteikolta miten vahvasti hän on samaa tai eri mieltä väittämästä. Likertin asteikko on yksi kyselytutkimuksissa paljon käytetty tapa. Valmiiksi annettujen vastauksien hyvinä puolina pidetään vastausten vertailtavuutta, helppoa vastattavuutta, selkeitä vastauksia ja vastausten helppoa käsittelyä ja analysointia tietokoneella. (Hirsjärvi ym. 2008, 193-196.)

Robson (2002, 245-246) esittää teoksessaan tarkistuslistan kyselylomakkeen kysymyksien laadintaan. Sen mukaan kysymysten kieli täytyy pitää yksinkertaisena ja kysymykset lyhyinä. Yhdessä kysymyksessä ei kannata kysyä kahta asiaa vaan ne kannattaa jakaa kahteen kysymykseen. Johdattelevia ja kieltomuotoisia kysymyksiä on syytä välttää. Kysymysten pitäisi koskea vain sellaisia teemoja, jotka vastaajat ymmärtävät. Niiden täytyy tarkoittaa samaa asiaa kaikille vastaajille, huolimatta hänen iästään tai muusta vastaavasta taustekijästä. Kysymykset tulee laatia siten, etteivät ne ole puolueellisia. Niiden rakenteeseen täytyy kiinnittää huomiota, jotta kysymykset ovat mahdollisimman selkeitä. Kysymyksen määrittely, esimerkiksi ajallinen kehys täytyy olla selkeä ja vastaajan ymmärrettävissä. En osaa sanoa vaihtoehdon tarjoaminen poistaa mahdollisten väärrien tai pakotettujen mielipiteiden mahdollisuutta vastauksissa. Jos haluaa vastauksia vastaajien henkilökohtaisista tekijöistä, käytetään henkilökohtaista sanamuotoa. Yleinen sanamuoto saattaa antaa vastaajalle vaikutelman, että häntä pyydetään ottamaan kantaa tutkittavan asian yleiseen tilanteeseen. Taustatekijöitä esimerkiksi ikää kysyttäessä on hyvä käyttää vastauksissa ryhmittelyä, ellei tarkka tieto ole olennainen tutkimuksen kannalta. Kysymyksen asiasisältö esitetään ensin, sen jälkeen vaihtoehdot. Vastaajille ei saisi tulla kysymyksistä sellaista vaikutelmaa, että jokin vastausvaihtoehto on parempi tai sosiaalisesti hyväksyttävämpi kuin toinen.

Kun kaikki lomakkeen kysymykset on laadittu, kootaan niistä lomake. Sen olisi hyvä näyttää vaivattomasti täytettävältä. Ulkoasun täytyy olla selkeä ja siisti. Lomakkeen alussa tulisi kertoa kyselyn tarkoituksesta ja tärkeydestä. Vastaajalle voi kertoa mikä merkitys kyselyllä on hänelle ja kannustaa vastaamaan. Lomakkeen lopussa kiitetään vastaajaa. (Hirsjärvi ym. 2008, 199.) Opiskelijoille suunnatun kyselyn saatteessa kyselyyn osallistujia tiedotetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019, 8-9) ohjeistuksen mukaisesti. Saatteessa kerrotaan

tutkimuksen tekijä ja hänen sidonnaisuutensa, mihin ja miten tutkimuksen tuloksia käytetään, tutkimuksen olevan anonymi ja täysin vapaaehtoinen sekä mahdollisuudesta keskeyttää kysely tai kieltäytyä vastaamasta kyselyyn missä vaiheessa tahansa ilman mitään kielteisiä seuraamuksia. Saatteessa on tutkimuksen tekijän yhteystiedot mahdollisia lisäkysymyksiä varten. Etenkin opettajan opiskelijoille tekemässä tutkimuksessa on tärkeää korostaa tutkimuksen vapaaehtoisuutta, koska opettajalla on valta-asema opiskelijaan nähden. Kohderyhmään kuuluvien alaikäisten mutta yli 15-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajaa täytyy tiedottaa tehtävästä kyselystä, mutta opiskelija voi itse päättää osallistuuko kyselyyn. Alle 15-vuotiaita opiskelijoita ei toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa opiskele.

#### 5.1.2 Kyselyn kohderyhmä ja otos

Tässä opinnäytetyössä kyselyn kohderyhmä on toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen opiskelijat tietyssä toimipisteessä. Vastausten kato on yleensä suuri, jos vastaajalta odotetaan itsenäistä vastaamista kyselyyn (Vilkkä 2005, 74). Opettajan johdolla toteutettuun kyselyyn saadaan todennäköisesti enemmän vastauksia kuin Wilman kautta laitettulla viestillä, jossa pyydetään vastaamaan kyselyyn. Tämän vuoksi kyselyn kohderyhmäksi valikoitui opinnäytetyön tekijän työpaikka. Työpaikan verkostojen avulla opinnäytetyön tekijälle on mahdollista saada vastaajia kyselyyn. Oppilaitoksessa tehtävälle tutkimukselle tarvitaan aina tutkimuslupa oppilaitoksen koulutusta järjestävältä taholta. Tämän opinnäytetyön tutkimuslupaa haettiin Helsingin kaupungilta. Tutkimuslupaa haettaessa lupalomakkeeseen tuli täyttää tarkat tiedot kyselyn kohderyhmästä ja kyselyyn osallistuvien opiskelijoiden määrästä. Helsingin kaupunki määrittää tarkasti milloin tutkimuslupahakemus on oltava käsittelyssä, jotta tutkimus voidaan suorittaa tietyn ajanjakson sisällä. (Helsingin kaupunki 2021b.) Tämä aiheutti haasteita, koska tutkimuksen edetessä huomattiin, että suurempi otos kuin mihin lupaa haettiin, olisi voinut olla tarpeellinen opinnäytetyössä.

Tutkimusaineiston kokoa suunniteltaessa pohditaan minkä kokoinen tutkimusaineisto tarvitaan vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Tässä opinnäytetyössä tutkittava kohde eli havaintoyksiköt ovat ihmiset. Tutkimuksen perusjoukko on toimipisteen opiskelijat. Perusjoukosta voidaan valita tutkimukseen joko kaikki perusjoukon havaintoyksiköt tai tehdä edustava otos. Perusjoukon koko vaikuttaa siihen, tehdäänkö tutkimus koko perusjoukolle vai tehdäänkö otanta. Tutkimus kannattaa tehdä koko perusjoukolle jos otoksen kooksi tulisi yli puolet perusjoukosta. Tätä kutsutaan kokonaistutkimukseksi. Otantamenetelmiä on erilaisia. Tässä opinnäytetyössä käytetään ositettua otantaa. Tutkimuskohteeksi ovat valikoituneet satunnaiset oppilaitoksen opetusryhmät. (Vilkkä 2005, 79-80.)

Riittävään otoskokoon vaikuttavat määritellyn perusjoukon ominaisuudet ja koko sekä tavoitteet tutkimuksen tarkkuudesta. Mitä heterogeenisempi perusjoukko on, sitä isompi otoskoko tutkimukseen tarvitaan. Heterogeenisyydellä tarkoitetaan havaintoyksiköiden

epäyhtenäisyyttä. Homogeenisesta perusjoukosta voidaan valita pienempi otos, koska silloin havaintoyksiköiden välillä on vähemmän hajontaa. Toteutunut otos tarkoittaa kyselyyn vastanneiden henkilöiden määrää. Tutkimustuloksen tulisi olla sama toteutuneelle otokselle tehdystä kyselystä kuin se olisi koko perusjoukolle. Jos otos ei ole riittävä, täytyy pohtia, voidaanko sen avulla vastata tutkimuskysymyksiin. Riittävän otoksen toteutumiseen vaikuttaa vastaajien määrän lisäksi myös vastaajien laatu. Jos kyselylomake on täytetty puutteellisesti, ei sillä ole tutkimuksen kannalta samanlaista merkitystä kuin huolellisesti täytetyllä kyselylomakkeella. (Vilkka 2005, 80.)

### 5.1.3 Kerättävä aineisto ja analyysi

Kyselyssä kerättävä aineisto kootaan Microsoft Forms-lomakkeella. Forms-lomake luodaan siten, että siihen vastataan anonyymisti. Taustamuuttujina kysytään opiskelijan ikä ikäryhmittäin sekä opiskelun aloitusvuosi. Taustatietojen jälkeen esitetään väittämiä, joihin opiskelija vastaa Likertin asteikon mukaisesti. Likertin asteikko on järjestysasteikko, jota yleensä käytetään viisiportaisena (Vehkalahti 2014, 35). Opiskelijan ikää kysytään, koska tietoa verrataan saatuihin tuloksiin. Opiskelijan aloitusvuotta kysytään, koska opiskelijoista osa on saattanut aloittaa opintonsa ennen ammatillisen koulutuksen lain (531/2017) voimaantuloa ja toisaalta kaikki kyselyyn vastaavat ovat aloittaneet opintonsa reformin toimeenpanon eri vaiheissa. Opiskelun aloitusvuosi on siten saattanut vaikuttaa opiskelijan saaman ohjauksen määrään ja laatuun. Esimerkiksi HOKS:n laatiminen tuli lakiin (531/2017) vuoden 2018 alusta, joten sitä ennen opintonsa aloittaville ei ole laadittu HOKS:ia. Lisäksi kysytään, onko opiskelija käyttänyt opiskeluhuollon palveluita. Kyselyn lopussa on yksi avoin kysymys, jonka avulla selvitetään, mikä opiskelijalle on tärkeää ohjauksessa. Avoin kysymys ei ole pakollinen kyselyyn vastaajalle. Avoimen kysymyksen vapaaehtoisuudella saattaa olla merkitystä koko kyselyyn vastaamisen kannalta. Jos avoin kysymys on pakollinen, saattaa vastaaja hylätä koko kyselyn sen vuoksi. Kyselytutkimuksen avulla kerättävä aineisto säilytetään opinnäytetyön tekijän henkilökohtaisissa Helsingin kaupungin hallitsemassa OneDrive-tiedostoissa, joihin ei ole pääsyä kellään muulla. Kaikki aineisto poistetaan tiedostoista, kun opinnäytetyö on valmistunut, kuitenkin viimeistään 31.12.2021.

Kyselystä saatuja avoimia vastauksia analysoidaan laadullisesti aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Aineistolähtöisessä eli induktiivisessa sisällönanalyysissä edetään aineiston pelkistämisestä aineiston ryhmittelyyn ja lopulta muodostetaan teoreettiset käsitteet. Pelkistämisen avulla sisällöstä rajataan kaikki tutkimukselle epäolennainen tieto pois. Aineistosta etsitään tutkimuskysymykselle olennaisia ilmaisuja. Ilmaisista tehdään lista, jonka avulla aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. Pelkistetyt ilmaisut ryhmitellään ja niille luodaan alaluokat. Alaluokista muodostetaan yläluokat, joista muodostetaan omaopettajan ohjauksen teemat. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122-124.)



Kuvio 9: Aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheet. Mukailten Tuomi & Sarajärvi (2018, 123).

## 5.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelut ovat tämän opinnäytetyön ensisijainen tutkimusmenetelmä.

Teemahaastatteluja toteutetaan sekä opiskelijoille että opettajille. Teemahaastattelu on kvalitatiivinen eli laadullinen menetelmä. Laadullisia menetelmiä käytettäessä tutkittavia on tyypillisesti vähemmän kuin määrällisiä menetelmiä käytettäessä, mutta tutkittavaa aineistoa kertyy enemmän kuin määrällisissä. Laadullisten menetelmien avulla voidaan hankkia rajatusta aiheesta paljon tietoa, jonka avulla voidaan ymmärtää tiettyä ilmiötä paremmin ja mahdollisesti kokonaisvaltaisemmin. Laadullisten menetelmien tarkoituksena on yleensä tuottaa uutta tietoa, jonka vuoksi tutkittavan aiheen olemassa olevat teoriat eivät vaikuta niiden suunnitteluun yhtä paljon kuin määrällisten menetelmien suunnittelussa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015.)

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, jonka avulla voidaan tutkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita. Se etenee etukäteen määriteltujen teemojen mukaisesti. Teemahaastatteluissa huomioidaan, että yksilöiden asioille antamat tulkinnot ja merkitykset ovat keskiössä ja syntyvät vuorovaikutuksessa. Kysymykset ja niiden muoto sekä järjestys vaihtelevat teemahaastattelussa, mutta haastattelun näkökulma ja aihepiiri ovat kaikille haastateltaville samat. Teemahaastattelussa tutkimuskysymyksistä nostetaan esiin keskeiset aiheet eli teemat, joita haastattelussa tulisi käsitellä, jotta tutkimuskysymyksiin voitaisiin vastata. Sen tavoitteena on, että haastateltava voi antaa oman vastauksensa jokaiseen haastattelun teemaan. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47-48; Vilkkä 2005, 101-102.)

Haastattelu on aina vuorovaikutustilanne, joka edellyttää osallistujien välistä luottamusta. Haastattelijan tehtävä on kertoa haastateltavalle tutkimuksen tarkoitus sekä säilyttää haastattelun luottamuksellisuus ja haastateltavan anonymiteetti. Haastattelijan täytyy osoittaa kiinnostusta vastaajaa ja tämän sanomisista kohtaan. Haastattelu ei ole tavallinen keskustelu, koska haastattelija yleensä ohjaa keskustelun kulkua. Haastattelijan rooli on tiedon kerääjä ja kysyjä, haastateltavan rooli on toimia vastaajana ja tiedon antajana. Luottamuksen syntyminen haastattelussa edellyttää haastattelijalta toisaalta empaattista kuuntelijan roolia ja toisaalta napakkaa haastattelijan otetta. Haastattelijan täytyy valmistautua haastatteluun huolellisesti, esimerkiksi haastateltavien koulutus- ja kulttuuritausta on otettava huomioon haastattelussa. Oikeanlainen kielenkäyttö on tärkeässä roolissa, koska haastateltavan ja haastattelijan on ymmärrettävä toisiaan. Haastattelupaikalla saattaa myös olla vaikutusta haastatteluun. (Ojasalo ym. 2015, 108; Ruusuvoori & Tiittula 2017, 66-67.)

#### 5.2.1 Teemahaastatteluiden kohderyhmät

Tässä opinnäytetyössä toteutetaan yksilöhaastatteluja sekä ammatillisen oppilaitoksen täysi-ikäisille opiskelijoille että opettajille. Haastateltavat opiskelijat valikoituvat satunnaisesti samoista opiskelijoista, jotka vastaavat kyselyyn. Täytyy kuitenkin huomioida, että haastatteluun osallistuminen on opiskelijalle vapaaehtoista. Jos haastateltavia ei saada kyselyyn vastaajista, täytyy haastateltavia hankkia muilla keinoilla. Haastateltavat opettajat valikoituvat opinnäytetyön tekijän verkostoista. Haastateltavien opettajien työkuvaan kuuluu opiskelijoiden ohjausta. Kaikki haastattelut toteutetaan etäyhteyksin Helsingin kaupungin voimassa olevan koronaohjeistuksen mukaisesti (Helsingin kaupunki 2021b). Haastatteluihin osallistuville kerrotaan ennen varsinaisen haastattelun aloittamista Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden mukaisesti (2019, 8-9) tutkimuksen tekijä, tekijän sidonnaisuudet sekä tutkimuksen tarkoitus. Haastateltavalle kerrotaan haastattelun olevan täysin vapaaehtoinen ja anonymi ja sen tulokset esitetään opinnäytetyössä siten, ettei haastateltuja henkilöitä ole siitä mahdollista tunnistaa. Haastateltavan on mahdollista missä vaiheessa tahansa keskeyttää haastattelu tai kieltäytyä siitä kokonaan ilman mitään kielteisiä seurauksia. Haastateltavalla on myös ennen varsinaisen haastattelun aloittamista mahdollisuus kysyä kysymyksiä haastattelijalta.

Yksilöhaastattelu sopii hyvin henkilön omakohtaisten kokemusten tutkimiseen.

Teemahaastattelussa tutkimuksen teemat esitetään haastateltavalle tietyssä järjestyksessä ja tietyllä tavalla. Vaikka järjestyksellä ei sinänsä ole merkitystä, aina kun ollaan tekemisissä sanojen kanssa, on olemassa väärin tulkitsemisen riski. Teemahaastattelun aikana on mahdollista tarkistaa, miten haastateltava ymmärtää kysymyksissä käytetyt sanat. Teemahaastatteluissa on riski, että kysymykset heijastelet tutkijan käsityksiä tutkittavasta asiasta, jolloin tutkijan ennakkokäsitys näkyy haastateltavalle. On mahdollista, että vastaaja

tunnistaa ennakkokäsitykset ja pyrkii vastaamaan haastattelijalle tämän toivomalla tavalla. (Vilka 2005, 104-105.)

Haastatteluiden toteuttaminen etäyhteyksin jättää pois olennaisen osan haastatteluun vaikuttavista asioista. Etäyhteyden avulla toteutetussa haastattelussa ei-kielellisten viestien huomioiminen ei ole samalla tavalla mahdollista kuin lähitapaamisessa toteutetussa haastattelussa. Haastateltavalla ei välttämättä ole omassa laitteessaan kamera päällä syystä tai toisesta. Vaikka kamera olisikin päällä, eivät eleet ja ilmeet välttämättä välity sen avulla yhtä hyvin kuin lähitapaamisessa. Hirsjärven ym. (2000, 119) mukaan viestintää tapahtuu myös hiljaisina hetkinä. Asennosta on mahdollista päätellä mahdollinen jännitys. Eleet, ilmeet ja asennot ovat kommunikaatiota, joka olisi hyvä ottaa huomioon myös haastattelutilanteessa. Kielellinen ja eleiden tai ilmeiden viestintä muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jota haastatteliija tulkitsee. Myös haastattelijan asento tai mahdollinen jännittyneisyys voi vaikuttaa tilanteeseen ja tarttua haastateltavaan. Haastateltava voi tietoisesti pyrkiä pitämään tilanteen mahdollisimman levollisena keskittymällä itse pysymään rauhallisena ja kohtaamaan haastateltavan avoimesti. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 119.)

### 5.2.2 Kerättävä aineisto ja analyysi

Tässä opinnäytetyössä on tavoitteena haastatella viittä opiskelijaa ja viittä opettajaa, koska tutkimuslupa on myönnetty kyseiselle määrälle haastateltavia. Ojasalon ym. (2015, 110) mukaan tutkimushaastatteluiden laajuus vaihtelee suuresti alle viiden hengen haastatteluista usean tuhannen hengen haastatteluihin. Haastattelut toteutetaan etäyhteydellä Microsoft Teamsin avulla. Ne tallennetaan Teamsissa haastateltavan luvalla ja litteroidaan sen jälkeen. Haastatteluiden avulla kerättävä aineisto säilytetään opinnäytetyön tekijän henkilökohtaisissa Helsingin kaupungin hallitsemisissa OneDrive-tiedostoissa, joihin ei ole pääsyä kellekään muulla. Kaikki aineisto poistetaan tiedostoista, kun opinnäytetyö on valmistunut, kuitenkin viimeistään 31.12.2021.

Litterointi tarkoittaa haastattelun kirjoittamista puhtaaksi. Se voidaan tehdä joko puhe- tai kirjakielenä. Tähän vaikuttavat analyysi- ja raportointivaiheen ratkaisut. Jos tarkoituksena on tutkia haastatteluissa esille tulleita asioita, tekstin muodolla ei ole merkitystä.

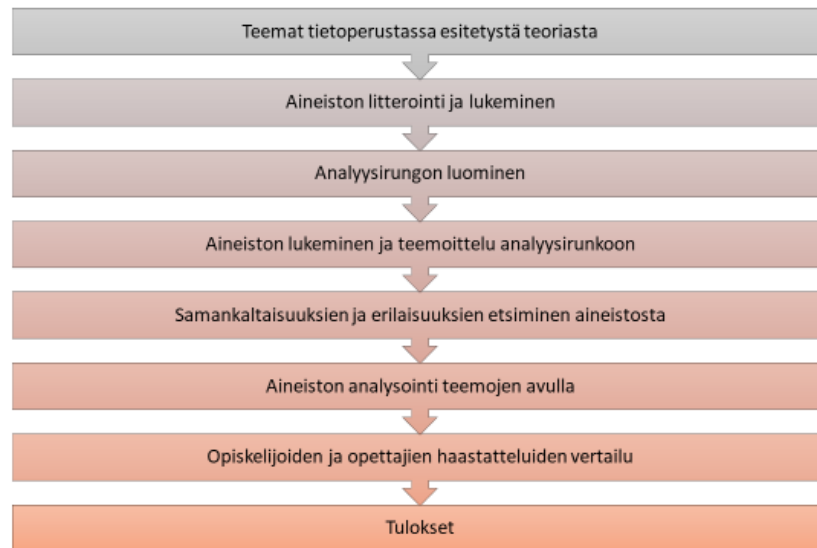
Haastatteluaineistoissa tärkeintä ei ole määrä vaan laatu. Aineiston määrä ei välttämättä myöskään vaikuta sen laatuun. Usein määrää kuitenkin pohditaan jo tutkimuksen alussa, vaikka siinä vaiheessa ei yleensä ole tietoa tarvittavien haastattelujen määrästä. Tarvittavien haastattelujen määrään vaikuttaa tutkimuksen tavoite ja sitä pohdittaessa analysoidaan aineiston saturaatiopistettä. Saturaatiopiste on saavutettu, kun uudet haastattelut eivät enää tuota tutkimuksen kannalta oleellista ja uutta tietoa. (Ojasalo ym. 2015, 110-111.)

Litteroinnin jälkeen aineisto analysoidaan lukemalla aineisto useamman kerran, jonka jälkeen aineistoa aletaan luokittelemaan. Luokittelu perustuu tietoperustasta muodostettuihin

teemoihin. Tietoperustasta muodostetut teemat ovat opiskelijälähtöisyys, työelämälähtöisyys ja vuorovaikutus. Litteroitu aineisto puretaan teemoittain ja teemojen avulla havainnoidaan ilmiöitä tai asioita, jotka ovat yhteisiä useammalle haastateltavalle. Ilman haastatteluaineiston säännönmukaisuuksien tarkastelua suhteessa toisiinsa analyysi saattaa jäädä pintapuoliseksi. Yhteyksiä voidaan tarkastella ryhmittelemällä asioita yhteisten piirteiden mukaan tutkimukselle tärkeiden tosiasioiden perusteella tai ääriryhmittelyn avulla aineistosta voidaan etsiä vastakohtia. Ääriryhmiä voi olla kaksi tai useampi ja ne pohjautuvat tutkimuksen kannalta merkittäviin ilmiöihin. Haastatteluaineistoa on mahdollista analysoida myös etsimällä siitä poikkeamia. Poikkeamien etsimisellä voidaan täydentää säännönmukaisuuksien etsimistä. (Ojasalo ym. 2015, 110-111.)

Tämän opinnäytetyön haastattelut litteroidaan puhekielellä siten, että litteroinnista jätetään pois muu kuin haastattelun teemoja koskeva keskustelu. Litteroinnin jälkeen aineistoa analysoidaan teorialähtöisellä eli deduktiivisella sisällönanalyysillä. Aineiston analyysin luokittelu perustuu aikaisempaan käsitejärjestelmään, joka voi olla teoria tai malli. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127.) Vilkan (2005, 140-141) teoksessa todetaan että Tuomen ja Sarajärven (2002, 116-117) mukaan teorialähtöisessä sisällönanalyysissä analyysiä ja käsitteiden ja luokitusten määrittelyä ohjaavat aiheen teoria sekä aikaisemmat tutkimukset. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä tavoitteena on tutkittavien antamien merkitysten avulla uudistaa teoreettista käsitystä tai mallia. Haastatteluaineiston pelkistämisessä käytetään apuna analyysirunkoa, jonka avulla aineistosta muodostetaan erilaisia luokituksia. Aineistosta voidaan poimia ne asiat, jotka kuuluvat analyysirunkoon ja asiat, jotka eivät kuulu analyysirunkoon. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127-128.) Rajatuista ja pienemmistä aineistoista on helpompaa saada yleiskuva, tehdä vertailuja, pelkistyksiä ja tulkintaa sekä johtopäätöksiä kuin koko haastatteluaineistosta. (Ojasalo ym. 2015, 141-143.)





Kuvio 10: Teorialähtöisen sisällönanalyysin käyttö opinnäytetyössä.

## 6 Tulokset

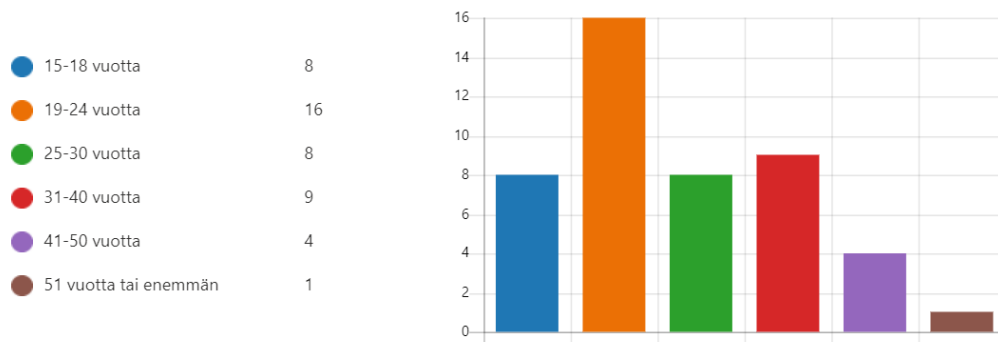
Tässä luvussa kerrotaan kyselyn ja teemahaastatteluiden toteuttamisesta sekä tuloksista. Kyselyn avulla selvitettiin opiskelijoiden näkemyksiä ja kokemuksia saamastaan ohjauksesta. Kyselyn avulla pyrittiin vastaamaan toiseen ja kolmanteen tutkimuskysymykseen. Teemahaastatteluiden avulla syvennettiin kyselystä saatuja tuloksia. Niihin osallistui sekä opiskelijoita että opettajia. Teemahaastatteluiden avulla pyrittiin vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen.

### 6.1 Kysely

Tämän opinnäytetyön kysely oli suunnattu toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskeleville opiskelijoille. Kysely toteutettiin Microsoft Forms- lomakkeella sähköisesti (liite 1). Opiskelijoille lähetettiin tiedote kyselystä ja linkki kyselyyn Wilman kautta (liite 2). Alaikäisten opiskelijoiden kohdalla tiedote lähetettiin myös opiskelijan huoltajalle (liite 3). Tiedotteessa kerrottiin tutkimuksen tarkoitus, osallistumisen vapaaehtoisuus ja anonymisuus sekä tutkimuksen tekijän yhteystiedot. Lisäksi tiedotteessa kerrottiin osana tutkimusta tehtävistä haastatteluista ja täysi-ikäisten opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua haastatteluun.

Pari päivää Wilma-viestin lähettämisen jälkeen opiskelijoilla oli mahdollisuus opetustunnin aikana vastata kyselyyn. Opinnäytetyön tekijä osallistui opiskelijaryhmän etäopetustunnille kertomaan kyselystä. Opinnäytetyön tekijä esitteli itsensä ryhmälle ja kertoi työskentelevänsä opettajana samassa oppilaitoksessa. Opiskelijoille kerrottiin tutkimuksen tarkoitus ja kyselyyn vastattavan anonyymisti ja vapaaehtoisesti. Samaan aikaan näytölle jaettiin tiedote kyselystä, jotta opiskelijoiden olisi mahdollisimman helppo ymmärtää kyselyn tarkoitus. Tämän lisäksi myös kyselylomake jaettiin näytölle ja jokainen kysymys käytiin läpi, jotta opiskelijoille olisi selkeää, mitä kysymyksellä tarkoitetaan. Opiskelijoilla oli myös mahdollisuus ennen vastaamista sekä vastaamisen aikana kysyä tarkentavia kysymyksiä kyselystä tai tutkimuksesta.

Ohjatulla vastaamisella pyrittiin saamaan kyselyyn mahdollisimman paljon vastauksia. Kysely lähetettiin yhteensä 69 opiskelijalle, joista kyselyyn vastasi 46, jolloin vastausprosentiksi saatiin 67. Kyselystä lähetettiin kaksi muistutusviestiä Wilmassa kahden viikon sisällä ensimmäisestä viestistä. Muistutusviesteistä jälkimmäisessä muistutettiin painokkaammin myös mahdollisuudesta osallistua haastatteluun. Muistutusviestien avulla kyselyyn saatiin kaksi vastausta lisää. Kyselyn vastaukset esitetään kuvioina, joista näkyy vastaajien lukumäärät kutakin vaihtoehtoa kohden.



Kuvio 11: Vastaajien ikä ikäryhmittäin.

Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin opiskelijoiden ikäryhmää. Suurin osa kyselyyn vastaajista oli täysi-ikäisiä. Vastaajien ikäjakauma kuvaa hyvin nykyistä toisen asteen opiskelijoiden ikäjakaumaa. Ammatillisen koulutuksen lain (531/2017) myötä lait ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta yhdistettiin yhdeksi laiksi ammatillisesta koulutuksesta. Lakimuutoksen jälkeen nuoret ja aikuiset opiskelevat samoilla tutkinnon perusteilla ja usein myös samoissa opetusryhmissä.

Kysyttäessä vastaajien opiskelun aloitusvuotta nykyisessä tutkinnossa, suurin osa vastaajista (32 opiskelijaa) oli aloittanut opintonsa vuonna 2020 ja seuraavaksi eniten (8 opiskelijaa) oli

aloittanut opintonsa kuluvaan vuonna eli 2021. Tämä saattaa vaikuttaa opiskelijoiden muihin vastauksiin, koska ylivoimainen enemmistö vastaajista on aloittanut opintonsa koronapandemian aiheuttamissa poikkeuksellisissa olosuhteissa. Iso osa vastaajien opinnoista on toteutettu etäopintoina. Vain kuusi vastaajaa oli aloittanut opintonsa ennen vuotta 2020.



Kuvio 12: Opiskelijan vaikutusmahdollisuudet ja ohjaus yksilöllisessä opintopolussa.

Kolmannessa kysymyksessä esitettiin kuusi väittämää, joihin vastaajat vastasivat Likertin asteikon mukaisesti. Ensimmäiseen väittämään, jossa arvioitiin omia vaikutusmahdollisuuksia opintojen valintaan, suurin osa vastaajista (36) oli joko osittain (18) tai täysin samaa mieltä (18) siitä, että on voinut itse vaikuttaa opintojen valintaan. Seitsemän vastaajaa oli osittain eri mieltä ja kaksi vastaajaa täysin eri mieltä väittämästä. Yhdeksän vastaajaa on siten kokenut ettei ole saanut riittävästi vaikuttaa omiin valintoihinsa. Toisessa väittämässä suurin osa vastaajista on joko osittain tai täysin samaa mieltä siitä, että on saanut opintojen alussa ohjausta valintoihin. Kuitenkin kolme vastaajaa kokee, ettei ole saanut lainkaan ohjausta ja kuusi vastaajaa kokee ettei ole saanut riittävästi ohjausta opintojen alkuvaiheessa. Viisi vastaajaa ei ole osannut sanoa onko ohjausta ollut.

Seuraavissa väittämissä käsiteltiin mahdollisia muutoksia opinnoissa. Opiskelijat valitsevat suoritettavia tutkinnon osia hyvin aikaisessa vaiheessa opintojaan. Koska opintojen kokonaisuus saattaa hahmottua joissain tapauksissa vasta opintojen edetessä, voidaan valintoja muuttaa opintojen aikana. Muutetut valinnat tehdään aina yhdessä omaopettajan kanssa ja kirjataan opiskelijan HOKS:iin. Kolmannessa väittämässä esitettiin, onko opiskelija voinut halutessaan muuttaa valintoja. Suurin osa vastaajista on ollut joko osittain samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että valintoja on voinut halutessaan muuttaa. Kahdeksan opiskelijaa on valinnut ettei ole samaa eikä eri mieltä, on mahdollista ettei kyseisille

opiskelijoille ole ollut tarpeellista muuttaa opintojaan. Seitsemän opiskelijaa on vastannut olevan joko osittain tai täysin eri mieltä siitä, että opintoja olisi ollut mahdollista muuttaa. On mahdollista, että kyseisten vastaajien kohdalla muutos ei ole ollut mahdollinen heti tai muutos ei ole ollut mahdollinen tutkinnon sisällä. Opiskelijoiden toivomia muutoksia pyritään ohjaamaan paitsi tutkinnon osan toteutusajankohdan mukaan, myös työelämälähtöisesti. Aina ei ole järkevää valita osaksi opintoja tutkinnon osaa, joka ei tue työelämälähtöistä osaamista. Etenkin nuorten opiskelijoiden voi olla vaikea hahmottaa tätä.

Väittämässä neljä käsiteltiin saatua ohjausta mahdollisen muutoksen ollessa ajankohtainen. Suurin osa vastaajista (35) on vastannut olevansa täysin samaa (16) tai osittain samaa mieltä (19) eli saaneensa ohjausta, jos on halunnut muuttaa valintojaan. Kaksi vastaajaa on täysin eri mieltä eli ei ole kokenut saaneensa ohjausta ja viisi vastaajaa on osittain eri mieltä saamastaan ohjauksesta. Neljä vastaajaa ei ole aiheesta samaa tai eri mieltä. Ohjaus opintovalintoja muutettaessa on erittäin tärkeää, koska opiskelija ei aina ymmärrä valintojen seurauksia. Valinnat vaikuttavat paitsi työelämässä tarvittavaan osaamiseen ja sitä kautta mahdolliseen työllistymiseen valmistumisen jälkeen, myös opintojen etenemiseen. Kaikkia tutkinnon osia ei ole oppilaitoksessa tarjolla opiskelijalle koko ajan. Jos keskeyttää jo käynnissä olevan tutkinnon osan suorituksen ja valitsee tilalle myöhemmin alkavan tutkinnon osan, saattaa valmistuminen myöhästyä alun perin suunnitellusta ajankohdasta. Tämä saattaa esimerkiksi vaikuttaa opiskelijan saamaan rahoitukseen TE-toimistolta. Saattaa olla, että joskus opiskelijat kokevat opettajan ohjauksen valintoja muutettaessa liian voimakkaaksi puuttumiseksi opiskeluunsa. Opettajan tehtävä on kuitenkin selventää opiskelijalle kaikki muutoksiin liittyvät tekijät.

Viides väittämä käsittelee opiskelijan näkemystä siitä, että onko hänelle kerrottu muutoksien vaikutuksista hänen opintojensa etenemiseen. Kahdeksan opiskelijaa on täysin samaa mieltä väittämästä ja 18 opiskelijaa osittain samaa mieltä. Kymmenen opiskelijaa ei ole samaa eikä eri mieltä ja viisi opiskelijaa on osittain eri mieltä sekä samoin viisi opiskelijaa täysin eri mieltä väittämästä. Osa vastaajista, jotka eivät ole samaa eikä eri mieltä ei ehkä ole tehnyt muutoksia heidän opintoihinsa, ja osa ei mahdollisesti ole varma onko heille kerrottu muutoksen vaikutuksista. Yhteensä kymmenen opiskelijaa kuitenkin kokee ettei vaikutuksista ole kerrottu ainakaan riittävästi. Väittämässä kuusi kysyttiin, onko muutoksien vaikutuksesta työllistymiseen valmistumisen jälkeen kerrottu. Yhdeksän vastaajaa on täysin samaa mieltä ja 18 vastaajaa osittain samaa mieltä väittämän kanssa. Seitsemän vastaajaa ei ole samaa eikä eri mieltä. Yhdeksän vastaajaa on osittain eri mieltä ja kolme vastaajaa täysin eri mieltä väittämästä. Etenkin nuorempien opiskelijoiden näkökulmasta yhteys työelämään saattaa varsinkin opintojen alkuvaiheessa olla melko löyhä. Nuoret eivät ehkä suunnittele elämäänsä kovin pitkälle, eikä työelämään siirtyminen näyttäytyä vielä läheisenä tai välttämättä edes kovin houkuttelevana vaihtoehtona. Aikuisemmilla ja esimerkiksi alaa vaihtavalle opiskelijalle taas opintojen tarkoitus saattaa olla mahdollisimman nopea työelämään siirtyminen.

Työelämälähtöisyys on yksi ammatillisen koulutuksen keskeisiä tekijöitä, joten ohjauksen täytyy olla työelämälähtöistä.



Kuvio 13: Omaopettajan tarjoama ohjaus.

Neljännessä kysymyksessä käsiteltiin omaopettajan tarjoamaa ohjausta. Omaopettaja on opiskelijan opinnoista vastuussa oleva opettaja. Omaopettajan ohjauksessa tehdään ja päivitetään HOKS:ia ja omaopettajalla on yhdessä tiimin kanssa vastuu opiskelijan opintojen ohjaamisesta. Ensimmäisessä väittämässä käsiteltiin saadun ohjauksen riittävyyttä. Vastaajista 13 oli täysin samaa mieltä, että ohjausta on ollut riittävästi ja 18 vastaajaa on ollut osittain samaa mieltä. Kuusi opiskelijaa ei ollut samaa eikä eri mieltä ja kahdeksan opiskelijaa on ollut osittain eri mieltä. Yksi vastaaja oli täysin eri mieltä ohjauksen riittävyydestä. Ohjauksen tarve vaihtelee yksilöllisesti opiskelijoiden välillä. Osa opiskelijoista tarvitsee syystä tai toisesta enemmän ohjausta. Opettajalle on resursoitu ohjaukselle rajattu määrä työtunteja. Tuskin on mahdollista saavuttaa tilannetta, jossa jokainen yksilö kokisi saavansa riittävästi ohjausta. Vastausten perusteella kyselyyn osallistuneista suurin osa on kuitenkin tyytyväisiä saamansa ohjauksen määrään. Toisessa väittämässä kysytään opiskelijan kokemuksesta oman mielipiteen ilmaisun mahdollisuuteen opintoja koskeissa keskusteluissa omaopettajan kanssa. Täysin samaa mieltä väittämästä oli 14 opiskelijaa ja osittain samaa mieltä 19 opiskelijaa. Kahdeksan vastaajaa ei ollut samaa eikä eri mieltä. Kolme vastaajaa oli osittain eri mieltä ja kaksi vastaajaa täysin eri mieltä. Opiskelijälähtöisessä ohjaamisessa on tärkeää, että opiskelijan oma mielipide tulee kuulluksi, vastaajien osalta tämä näyttäisi suurelta osin toteutuvan. On kuitenkin huomionarvoista, että osa vastaajista ei ole varmoja ovatko tulleet kuulluksi tai kokevat etteivät ole tulleet kuulluksi opintojaan koskeissa asioissa.

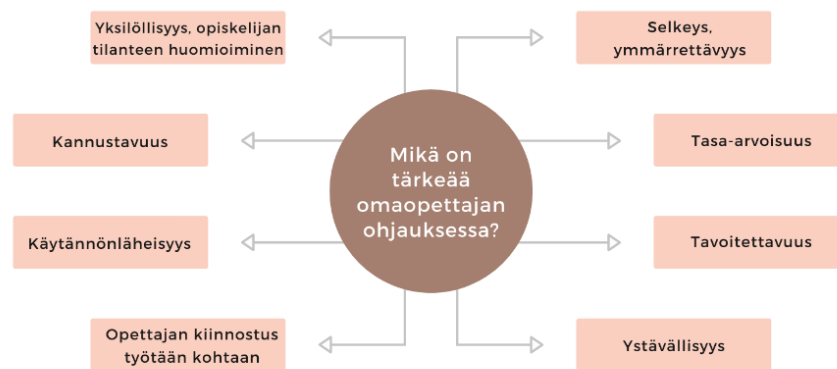
Kolmas väittämä käsitteli omaopettajan tarjoaman ohjauksen ja opinnoissa etenemisen yhteyttä. Vastaajista 13 oli täysin samaa mieltä siitä, että ohjaus on auttanut etenemään opinnoissa ja 17 osittain samaa mieltä. Ei samaa eikä eri mieltä väittämästä oli 11 vastaajaa. Kolme vastaajaa oli osittain eri mieltä ja kaksi vastaajaa täysin eri mieltä. Suurin osa vastaajista on kokenut ohjauksen auttaneen heitä etenemään opinnoissaan. Lähes kolmannes vastaajista on kuitenkin epävarma ohjauksen yhteydestä opinnoissaan etenemiseen. Koronatilanne on vaikuttanut monien opiskelijoiden opintojen etenemiseen, tämä voi osaltaan vaikuttaa vastauksiin. Neljäs väittämä käsitteli helppoutta kertoa omaopettajalle henkilökohtaisia asioita. Opiskelijoiden henkilökohtaiset elämäntilanteet vaikuttavat opintoihin, joten mahdollisimman hyvän ohjauksen kannalta olisi oleellista, että omaopettaja osaa ohjata opiskelijan tilanteeseen soveltuvalla tavalla. Opiskelijalla ei kuitenkaan ole mitään velvollisuutta kertoa omaopettajalle henkilökohtaisesta tilanteestaan mitään, ellei hän itse halua. Vastaajista 13 oli täysin samaa mieltä siitä, että henkilökohtaisia asioita on helppo kertoa omaopettajalle ja 17 vastaajaa osittain samaa mieltä. Kuusi vastaajaa ei ollut samaa eikä eri mieltä. Kahdeksan vastaajaa oli osittain eri mieltä ja kaksi vastaajaa täysin eri mieltä.

Viimeisellä väittämällä selvitettiin yleistä tyytyväisyyttä omaopettajan tarjoamaan ohjaukseen. Vastaajista 13 oli täysin samaa mieltä väittämästä ”olen ollut tyytyväinen omaopettajan ohjaukseen” ja 20 vastaajaa osittain samaa mieltä. Neljä vastaajaa ei ollut samaa eikä eri mieltä ja seitsemän vastaa oli osittain eri mieltä. Vastaajista kaksi oli täysin eri mieltä.

Viides kysymys koski oppilaitoksen sisäisten ohjauspalveluiden kuten opinto-ohjaajan, kuraattorin tai psykologin tarjoamien palveluiden käyttöä. Vastaajista 36 ei ollut käyttänyt kyseisiä palveluita ja 10 vastaajaa oli käyttänyt. Vastaajista suurin osa ei ollut käyttänyt muita ohjauspalveluita. Tämä saattaa johtua siitä, että suurin osa vastaajista oli aloittanut opiskelunsa vuonna 2020 tai sen jälkeen. Vastaajat eivät ehkä olleet vielä hakeutuneet muiden ohjauspalveluiden pariin. Korona-aika on voinut osaltaan vaikuttaa tähänkin, vaikka opiskelijahuollon palvelut ovat olleet opiskelijoiden käytettävissä myös etäaikana, saattaa kynnys käyttää palveluita olla suurempi kuin oppilaitoksen ollessa avoinna.

Kuudennessa kysymyksessä vastaus oli avoin eikä kysymystä ollut määritelty pakolliseksi vastata. Sen avulla selvitettiin, mikä opiskelijoille on tärkeää ohjauksessa. Kysymys oli ”Kirjoita tähän omin sanoin mikä sinulle on tärkeää omaopettajan antamassa ohjauksessa.” Vastauksia avoimeen kysymykseen saatiin yhteensä 35, joista kaksi oli tyhjiä. Kaksi vastaajaa olivat ymmärtäneet kysymyksen väärin ja vastasivat sen vuoksi ohi kysymyksen tavalla, jonka vuoksi vastausta ei voi tässä opinnäytetyössä hyödyntää. Tuloksissa hyödynnettävissä olevia vastauksia saatiin 31.

Omaopettajan ohjauksen teemoja muodostui aineistosta induktiivisella sisällönanalyysillä kahdeksan. Teemat ovat yksilöllisyys, selkeys, kannustavuus, tasa-arvoisuus, käytännönläheisyys, tavoitettavuus, opettajan kiinnostus työtään kohtaan ja ystävällisyys. Teemat on kuvattu kuviossa 14. Tuloksien analysoinnissa esitetään lainauksia opiskelijoiden vastauksista. Osaa vastauksista on muutettu yleiskieleen sopivammiksi.



Kuvio 14: Omaopettajan ohjauksen teemat.

Opiskelijan yksilöllinen tilanne ja sen huomioiminen opintojen suunnittelussa nousi tärkeäksi teemaksi avoimissa vastauksissa. Opiskelijan henkilökohtaisen tilanteen huomioimiseen liittyy opiskelijoiden näkemyksen mukaan myös se, että opettajalla on selkeä kuva opiskelijan kokonaistilanteesta. Opiskelijat myös toivovat, että erilaisia tapoja suorittaa opintoja tuodaan esille opiskelijan yksilöllisen tilanteen huomioon ottaen.

*”Kohtelee jokaista yksilönä, joilla on omat elämäntilanteet ja ajatukset”*

*”Ystävällisyys, yksilön huomioon ottaminen”*

*”Minulle tärkeää omaopettajan antamassa ohjauksessa on kärsivällisyys ja eri vaihtoehtojen tarjoaminen opiskeluun, kaikkien ollessa yksilöitä erilaisilla oppimistavoilla.”*

Ohjauksen selkeys ja ymmärrettävyys on opiskelijoille tärkeää. Vastausten perusteella opiskelijoille on tärkeää, että he saavat selkeitä ohjeita kaikkeen opiskeluun liittyvään. Opettajilta toivottiin myös kärsivällisyyttä ja ymmärrystä sille etteivät opiskelijat sisäistä uusia opiskeluun liittyviä käsitteitä välittömästi opiskelun alkuvaiheessa. Selkeät ja ymmärrettävät ohjeet auttavat opiskelijaa pysymään ajan tasalla opinnoissaan.

*”Selkeä ohjaus ja tuki opinnoissa.”*

*”Se, että opetus on ymmärrettävää ja pysyy ns. kyydissä.”*

*”Kärsivällisyys ja selkeys”*

*”Se että asiat selitettäisiin asiat auki eikä oleteta suoraan että uusi opiskelija tietäisi nämä asiat.”*

Opiskelijat kokevat vastauksien perusteella opettajan kannustavan suhtautumisen opiskelijoihin tärkeänä. Opettajalta odotettiin rakentavaa palautetta ja ohjausta.

*”Olisi erittäin tärkeää että oma opettaja olisi ystävällinen ja tsemppaava. Tarvitsisi rakentavaa palautetta ja neuvoja.”*

*”Ymmärtäväisyys ja se että pystyy kertomaan kaiken mikä mietityttää opinnoissa. Tsemppaaminen myös tärkeää.”*

Opettajan ystävällisyys, myötätuntoisuus ja positiivinen suhtautuminen opiskelijoihin näkyi vastauksista tärkeänä asiana opiskelijoille. Ystävällinen ja kannustava opettaja on helposti lähestyttävämpi ja opiskelijan on helpompi kertoa opettajalle asioitaan.

*”Molemminpuolinen kunnioitus ja ystävällisyys kantaa pitkälle.*

*”Omaopettajani on myötätuntoinen ja ymmärtää oppilaitaan hyvin. Hän ei ole paljon opettanut minua, mikä on hieman harmi. Tärkeää on ollut omien opintojen hahmottaminen, minkä hän on hoitanut mielestäni hyvin.”*

Ohjauksen käytännönläheisyys nousi vastauksista esille. Opiskelijat toivovat konkreettista, työelämälähtöistä ja käytäntöön sidottua ohjausta. Opettajan käyttämä ammattikieli ei aina näyttäydy opiskelijalle ymmärrettävänä.

*”Minulle olisi tärkeää se, että asiat selitettäisiin niin kuin ne arjessa on eikä kaikessa käytettäisi koulun sanastoa kuten Ostut, Kapa, Mypa. Nämä asiat ovat opettajille itsestäänselvyyksiä koska he ovat olleet sanojen parissa jo vuosia, mutta ainakin minä turhaannuin kun aloitin koulun täysin uudessa oppilaitoksessa enkä ollut yhtään kartalla että mitä kurssinimet tai moni muukaan juttu käytännössä tarkoittaa.*

*”Näkemyks työllistymisestä. Olisin halunnut enemmän tietoa työssäoppimisesta sekä kannustusta kokeilemaan erilaisia työssäoppimispaikkoja.”*

Opiskelijoiden vastauksista näkyi lisäksi toiveita opettajan tasa-arvoisesta toiminnasta ja opettajan hyvästä tavoitettavuudesta. Opettajan toivotaan olevan kiinnostunut omasta työstään.



*”Että omaopettaja kohtelee kaikkia tasa-arvoisesti ja tukee opiskelijoitaan. Hän on myös valmis vastaamaan kysymyksiin.*

*”Häneen saa yhteyttä ja hän vastaa viesteihin. Hän vaikuttaa aidosti kiinnostuneen työstään ja oppilaistaan.”*

Vastauksista nousi esille myös korona-ajan vaikutus opiskeluun ja opiskelijoiden turhautuminen etäopiskeluun. Tämä ei ole ohjaukseen liittyvä teema, mutta on tärkeää nostaa esille koronan vaikutus opiskelijoiden arkeen. Todennäköisesti korona-ajan etäopiskelun aiheuttamat osaamisen puutteet tulevat lisäämään joidenkin opiskelijoiden kohdalla ohjaustarvetta tulevaisuudessa.

*”Nyt korona aikana olen ollut hieman pettynyt opetukseen, mutta odotan tulevaa kun pääsee lähiopetukseen. Semmoista kunnollista ohjausta ei edes ole vielä ollut.”*

*”Käytännön oppiminen koulussa, eikä etänä Teamsissa.”*

Tärkeimmät kyselyn avulla saadut tulokset ovat, että opiskelijan näkökulmasta opettajan tärkeimpiä ominaisuuksia ovat ystävällisyys, kannustavuus ja kyky ottaa ohjauksessa opiskelijan yksilöllinen tilanne huomioon. Suurin osa kyselyyn vastanneista opiskelijoista kokee saaneensa riittävästi ohjausta, ja opiskelijat ovat pääosin tyytyväisiä saamaansa ohjaukseen. Kyselyn vastausten perusteella suurin osa opiskelijoista kokee ohjauksen auttaneen heitä etenemään opinnoissaan. Suurin osa vastaajista kokee voivansa kertoa omaopettajalle myös henkilökohtaisista asioistaan.

## 6.2 Teemahaastattelut

Teemahaastatteluiden kysymysrunko (liite 5) muodostettiin tietoperustan käsitteiden sekä kyselyn tuloksien pohjalta. Haastatteluissa käsiteltiin kolmea teemaa; opintojen ohjaamista, ohjauksen laatua ja riittävyttä sekä hiusalan opiskelijoille suunnattua verkkosivustoa. Teemat olivat samat sekä opettajien että opiskelijoiden haastatteluissa, mutta osa kysymyksistä oli erilaisia. Ensimmäisen teeman tarkoituksena oli selvittää opiskelijan kokemuksia ohjauksesta opinnoissaan sekä millaisen ohjauksen opiskelijat kokevat vaikuttavan opintojensa etenemiseen. Ensimmäisen teeman kysymykset olivat samat myös opettajille. Toisella teemalla selvitettiin opiskelijan näkemyksiä saamastaan ohjauksesta sekä siitä millaista on hyvä ohjaus. Toisen teeman kysymykset opettajille käsitelivät osittain opettajien työaikaresurssien riittävyttä ja kohdentamista, osa kysymyksistä oli samoja kuin opiskelijoille. Kolmas teema käsitteli hiusalan opiskelijoille suunnattua informatiivista verkkosivustoa, ja kysymykset olivat samat sekä opiskelijoille että opettajille.

Teemahaastatteluihin pyrittiin saamaan vastaajia samoista opiskelijoista, jotka vastasivat kyselyyn. Kyselyn saatekirjeessä kerrottiin mahdollisuudesta osallistua haastatteluun osana tutkimusta. Kyselystä lähetettiin kaksi muistutuskirjettä, joista jälkimmäisessä muistutettiin painokkaammin myös mahdollisuudesta osallistua haastatteluun. Tämän lisäksi opiskelijoita muistutettiin ohjatun kyselyyn vastaamisen aikana mahdollisuudesta osallistua tutkimukseen, ja opiskelijaryhmien opettajat muistuttivat opiskelijoita opetustunnin aikana.

Teemahaastatteluihin osallistui kolme täysi-ikäistä opiskelijaa. Opettajia haastatteluihin pyydettiin opinnäytetyön tekijän yhteistyöverkostoista. Opettajia osallistui haastatteluihin neljä. Kaikki haastattelut pidettiin etänä Microsoft Teamsin välityksellä. Haastateltava valitsi itse, haluaako hän pitää kameran päällä vai pois päältä haastattelun ajan. Opinnäytetyön tekijä piti kameran päällä kaikissa opiskelijoiden haastatteluissa, jotta opiskelijat näkevät kenen kanssa he puhuvat.

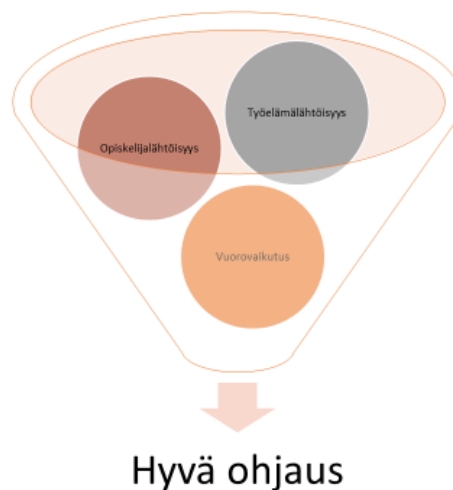
Opiskelijoille lähetettiin haastattelua koskeva informaatio (liite 4) nähtäväksi joko Wilma-viestillä tai sähköpostilla. Sama informaatio käytiin näytönjaon avulla yksityiskohtaisesti läpi ennen haastattelun aloittamista. Opinnäytetyön tekijä esitteli itsensä ja kertoi toimivansa opettajana samassa organisaatiossa, jossa tutkimus tehdään. Opiskelijoille kerrottiin osallistumisen olevan vapaaehtoista, anonymia ja kaikkien keskustelujen olevan luottamuksellisia. Opiskelijoille kerrottiin, että missä tahansa vaiheessa voi kieltäytyä osallistumasta tai peruuttaa osallistumisensa ilman mitään kielteisiä seuraamuksia. Haastattelut tallennettiin Teamsin tallennustoiminnolla ja tallennuksesta kerrottiin opiskelijalle ennen kuin se aloitettiin. Opiskelijalle kerrottiin, että tallennettua keskustelua ja sen sisältöä analysoidaan opinnäytetyössä siten, ettei vastaajaa voi siitä tunnistaa. Kerrottiin myös, että kaikki haastatteluun liittyvä aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua, mutta viimeistään 31.12.2021. Opiskelijoiden haastatteluiden kestot vaihtelivat alle puolesta tunnista tuntiin.

Opettajien haastatteluissa kerrottiin myös tutkimuksen tarkoitus ja haastattelun vapaaehtoisuus, anonymius ja luottamuksellisuus ennen haastattelun aloittamista. Opettajien haastatteluissa osassa oli kamera päällä molemmilla osapuolilla ja osassa ei. Opettajat olivat kaikki jollain tavalla opinnäytetyöntekijälle tuttuja samasta työyhteisöstä, joten esittelyjä ei alussa tarvittu. Opettajille kerrottiin, että tallennettua keskustelua ja sen sisältöä analysoidaan opinnäytetyössä siten, ettei vastaajaa voi siitä tunnistaa. Kerrottiin myös, että kaikki haastatteluun liittyvä aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua, mutta viimeistään 31.12.2021. Kaikki opettajille pidetyt haastattelut kestivät noin puoli tuntia.

Litterointi tehtiin tekstinkäsittelyohjelma Wordin sanelutoiminnolla. Haastatteluiden tallenteet tallennettiin opinnäytetyöntekijän OneDriveen, josta ne toistettiin puhelimen kautta tietokoneelle. Sanelutoiminto mahdollistaa nopeamman litteroinnin kuin käsin

kirjoittaminen. Tallenteen toistaminen keskeytettiin välillä, jotta litteroituun tekstiin saatiin oikea rakenne ja kysymykset erottumaan vastauksista. Sanelutoiminto ei välttämättä tunnistanut kaikkia puhekielen sanoja, joten sanoja korjattiin tekstistä jälkepäin. Litteroinnista jätettiin pois haastattelun alussa kerrotut tiedotusasiat ja lopussa haastattelijan esittämät kiitokset. Litterointi tehtiin jokaisen haastattelun kohdalla mahdollisimman pian haastattelun jälkeen. Kaikista haastatteluista kertyi litteroitua tekstiä yhteensä 53 tekstisivua fonttikoolla 12.

Litteroidut tekstit luettiin läpi useaan kertaan, jotta saatiin hyvä yleiskuva haastatteluissa esille tulleista asioista. Haastatteluja analysoitiin teorialähtöisellä sisällönanalyysillä. Teorialähtöisen sisällönanalyysin teemat muodostettiin tietoperustassa esitetyn teorian pohjalta. Teemat olivat opiskelijälähtöisyys, työelämlähtöisyys ja vuorovaikutus. Opiskelijälähtöisyys ja työelämlähtöisyys ovat toisen asteen ammatillisen koulutuksen keskiössä. Vuorovaikutus on onnistuneen ohjauksen edellytys. Aineiston sisältöä käytiin läpi useaan kertaan jokaisen teeman osalta. Teemoista muodostettiin analyysirungot, joihin kerättiin haastatteluista kyseistä teemaa koskevat sisällöt. Opettajien ja opiskelijoiden haastattelut käsiteltiin samalla tavalla ensin erikseen, ja sen jälkeen niiden sisältöjä verrattiin toisiinsa.



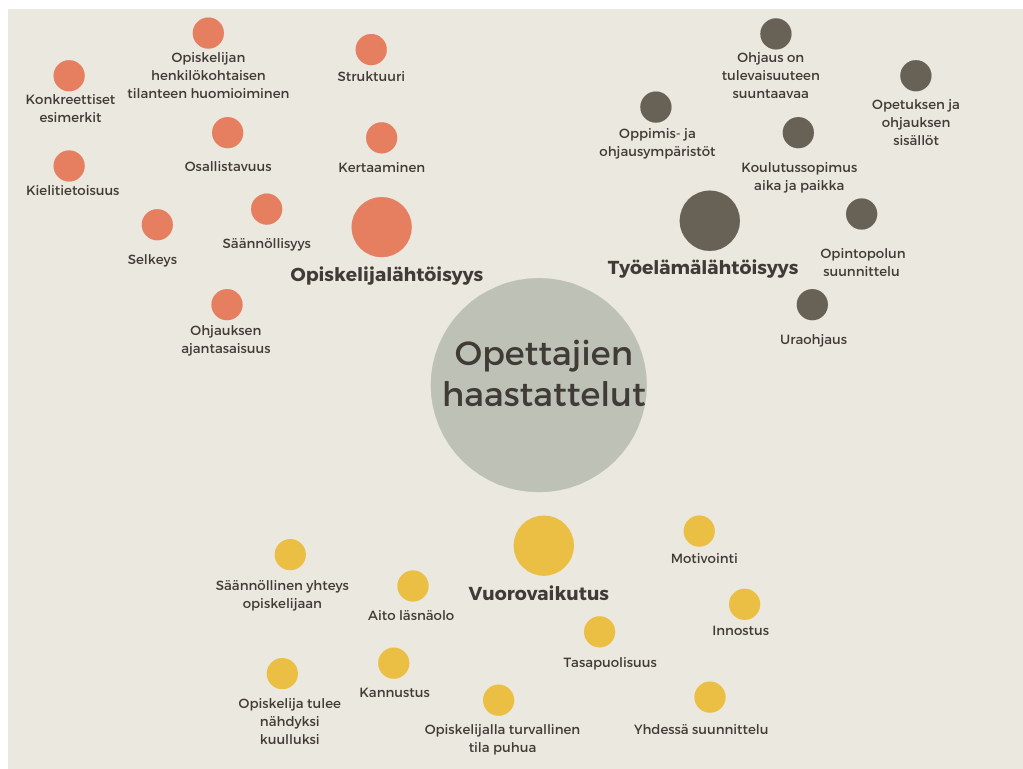
Kuvio 15: Hyvän ohjauksen teemat.

#### 6.2.1 Opettajien haastattelut

Tässä opinnäytetyössä haastateltiin neljää opettajaa. Vastauksissa esiintyi samankaltaisuuksia kahden ensimmäisen haastattelun jälkeen. Jokainen haastattelu toi kuitenkin aiheeseen myös

jonkin uuden näkökulman. Neljän haastattelun jälkeen todettiin, että saturaatio on saavutettu. Opettajien haastatteluja analysoidaan kolmen tietoperustasta muodostetun teeman avulla. Teemat on kuvattu kuviossa 16.

Teemat ovat opiskelijälähtöisyys, työelämlähtöisyys ja vuorovaikutus. Opiskelijälähtöinen ohjaus on myös työelämlähtöistä ohjausta, koska ammatillisen perustutkinnon tavoite on saavuttaa työelämässä tarvittava osaaminen. Hyvä vuorovaikutus ohjaustilanteessa vaikuttaa sekä opiskelijälähtöisyyteen että työelämlähtöisyyteen. Vuorovaikutus on hyvän ohjauksen perustavia tekijöitä ja työelämlähtöisyys vaatii opiskelijaa ymmärtämään opiskelun tavoitteet. Ymmärrys voidaan saavuttaa vuorovaikutteisen ja opiskelijälähtöisen ohjauksen avulla. Voidaan ajatella, ettei opiskelijälähtöistä ohjausta ole mahdollista toteuttaa ilman hyvää vuorovaikutusta.



Kuvio 16: Opettajien haastattelut.

### *Opiskelijälähtöisyys*

Opettajien haastatteluissa opiskelijälähtöisyydessä korostuivat erityisesti opiskelijan henkilökohtaisen tilanteen huomioiminen ja opintopolun suunnittelu sen mukaisesti. Opiskelijan osallisuus kaikissa ohjauksen vaiheissa on tärkeää. Kaikki haastatellut opettajat pitivät tärkeänä, että opiskelijalle kerrotaan heti opintojen alussa tutkinnon rakenne riittävän selkeästi. Alkuvaiheen ohjauksessa on myös tärkeää, että opiskelijalle kerrotaan millaista osaamista eri tutkinnon osista voi saada. Vaikka haastatteluissa tuli esille, että opiskelijoille

ei ole hyvä ainakaan ensimmäisessä HOKS-keskustelussa tuoda liikaa tietoa opinnoista, olisi tutkinnon rakenteen hahmottaminen hyvä aloittaa jo siinä vaiheessa. Tutkinnon rakennetta on hyvä kerrata säännöllisesti, ja siihen palataan uudestaan seuraavissa HOKS-keskusteluissa. Opiskelijälähtöisessä ohjauksessa opiskelijoille tuodaan asioita näkyväksi konkreettisin esimerkein. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi asian esittämistä paperilla tai näytöllä kuvion tai tekstin avulla. Perusopetuksesta toisen asteen ammatilliseen koulutukseen siirtyvälle uusi itseohjautuvampi tapa opiskella ja suurempi vastuu omista opinnoista täytyy tehdä ymmärrettäväksi.

*”Aluksi pitäisi tietysti niille opiskelijoille ohjata sitä, että ne ymmärtäisi mihin ne on tullut eli että mitä tämä ammatillinen koulutus ylipäättänsä on ja mikä on se tavoite. Sitten siinä alussa pitäisi hyvin kertoa vähän niistä sisällöistä, että mitä tutkinnon osia esimerkiksi opiskellaan opintojen aikana ja suurin piirtein miten ne ajoittuu sitten opiskeluaikalle.”*

*”Niin laaja-alaisesti kuin mahdollista pystyisi jo perehtymään siihen tutkinnon sisältöön tai tutkinnon rakenteisiin. Opiskelijan osallisuus myös valintojen tekemisessä erittäin tärkeää.”*

*”No mun mielestä siinä on tärkeää, että ensimmäisenä perehdyttää niihin tutkinnon perusteisiin, mitä ne tarkoittaa ja kuvailee niitä, niin että se opiskelija osaisi sitten opettajan ohjauksella tehdä ne oikeanlaiset opintovalinnat, mun mielestä se on tosi tärkeä.”*

*”Tutustuminen sinne tutkintorakenteeseen on keino ja tuota siihen pitää palata ihan jatkuvasti, koska se on varmasti sellainen mikä ei välttämättä aukea ja siihen pitää palata.”*

Haastatteluiden perusteella opiskelijälähtöinen ohjaus on ajantasaista ja säännöllistä. Ajantasaisuus tarkoittaa paitsi opiskelijan sen hetkisen tilanteen huomioimista, myös sitä että opettajalla on tiedossaan ajantasaista ohjaukseen vaikuttavat asiat. Tällaisia voi olla esimerkiksi oppilaitoksessa tarjolla olevat tutkinnon osat tai työelämässä opiskelun erilaiset mahdollisuudet. Ohjausta on tärkeää tarjota säännöllisesti tietyissä kohdissa, esimerkiksi jakson vaihtuessa. Toisaalta ohjausta on tärkeää olla tarjolla silloinkin, kun opiskelijan yksilöllinen tilanne sitä edellyttää. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi opiskelijan toive siirtyä opiskelemaan työelämään tai vaihtaa jokin valitsemansa tutkinnon osa toiseen. Ohjauksen täytyy olla myös strukturoitua. Ohjaustilanteen selkeys auttaa opiskelijaa ymmärtämään asioita, joita ohjaustilanteessa käsitellään ja liittämään ne omiin opintoihinsa.

*”Säännöllistä ja ajantasaista ja riittävän paloissa kerrottava. Kokonaisuus pitää olla tiedossa, mutta sitä ei saa kerralla yrittää työntää (opiskelijalle) ja sitten että siihen palataan ja sitä päivitetään sitä ohjausta.”*

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelee paljon opiskelijoita, joiden äidinkieli ei ole suomi. Opettajat puhuvat yleensä S2-opiskelijoista. S2 tarkoittaa suomi toisena kielenä. Kun opiskelijan äidinkieli on muu kieli kuin suomi, täytyy ohjauksen olla selkokielistä. On kuitenkin tärkeää, että opiskelija osallistuu ohjaukseen suomen kielellä, jotta kielitaito vahvistuu. Tällainen ohjaus vie kuitenkin usein enemmän aikaa, koska käsitteiden ymmärtäminen voi olla haastavaa. Konkreettiset esimerkit, kuten erilaiset opintoja havainnollistavat kuviot voivat auttaa opiskelijaa näissä ohjaustilanteissa. Nykyiset tutkinnon osat toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ovat osaamistavoitteiltaan laajoja. Yhden tutkinnon osan osaamistavoitteiden ymmärtäminen voi olla haastavaa myös suomenkieliselle opiskelijalle. Tutkinnon osia saatetaan opiskella melko pitkään, ennen kuin on mahdollista suorittaa tutkinnon osaan kuuluva näyttö ja saada tutkinnon osa suoritetuksi. Tämä voi joskus olla opiskelijoille haastava ymmärtää.

*”Nää on niin hirveän isoja kokonaisuuksia nämä tutkinnon osat. Että siellä on niin paljon semmoista ja sitten jos mennään vielä, et on meidän opetus on suomenkielistä, että sitten jos on heikko suomen kielen taitotaso niin ihan jo semmoiset kielelliset ymmärtämisen haasteet. Mutta kun siellä on niin paljon semmoista niin kuin näkymätöntä tai abstraktioita, mistä se kaikki koostuu niin miten, sen saisi niinku kuviksi tai pilkottua osiin tai laitettua semmoisiin jatkumoihin tai sisäkkäin. Eihän ne nyt ole peräkkäisiääkään, vaan ne on sisäkkäisiä miten joku taito kehittyy ja mitä se edellyttää.”*

*”Valmiit opintopolut, mitä voi opiskelijoille ihan näyttää, että tältä näyttäisi tällainen polku ja sitten sinä saat tällaista ja tällaista osaamista kun menet tätä polkua pitkin. Niin sellainen se on mun mielestä aika hyvä, että pystyy näyttää opiskelijalle ihan konkreettisesti. Etenkin noille S2 opiskelijoille joita minulla on suurin osa ryhmässä, niin se että pystyy näyttämään ja sitä kautta havainnollistamaan niille sitä koko tutkinnon rakennetta paremmin.”*

### *Työelämälähtöisyys*

Työelämälähtöisyys näkyy opintojen alusta alkaen esimerkiksi tutkinnon osista saatavassa osaamisessa ja sen avaamisesta opiskelijalle. Työelämälähtöisessä ohjauksessa opintopolun suunnittelu sekä koulutussopimuksen aika ja paikka ovat oleellisia seikkoja. Opintopolku suunnitellaan yhdessä opiskelijan kanssa ja siinä huomioidaan opiskelijan toiveet opinnoistaan ja työelämässä tarvittava osaaminen. Varsinkaan nuorille opiskelijoille ei ole aina selkeää millaista osaamista työelämässä tarvitaan. On tärkeää, että ohjaava opettaja tuntee opettamansa alan ja kertoo opiskelijoille, millaiset valinnat tuovat sellaista osaamista, joka on työllistymisen kannalta oleellista. Koulutus- tai oppisopimuksella opiskelu ovat työpaikalla tapahtuvaa opiskelua ja niiden aika ja paikka suunnitellaan yksilöllisesti opiskelijan tarpeisiin vastaten. Myös oppilaitoksessa tapahtuvan ohjauksen ja opetuksen tulisi olla alusta alkaen

työelämälähtöistä. Työelämässä tarvittava osaaminen olisi tuotava osaksi opetusta ja tehtävä opiskelijoille ymmärrettäväksi, miksi opiskeltava asia tai aihe on olennainen työelämässä tarvittavan osaamisen kannalta. Vaikka uraohjausta tehdään toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opintojen alusta lähtien, korostuu sen merkitys haastatteluiden perusteella opintojen edetessä.

*”Tehdään isoja kokonaisuuksia ja se että vaikka on tutkinnon osittain pilkottu, niin silti hyvän ammattitaidon vaatimuksena on kuitenkin se, että hallitsee monta tutkinnon osaa sisältöä samanaikaisesti. Niin ehkä se on semmoista ammatillista puhetta siellä tunneilla ja siitä kertomista siitä, että miten vaikka siellä työelämässä näitä asioita tehdään ja semmoista työelämän tuomista sinne tunneille näkyväksi”*

*”Siinä opintojen ohella on mun mielestä tärkeitä se, että mietitään yhä enemmän sitä opiskelijan omaa uraa ja omaa polkua ja käsitellään niitä asioita, että miten ne niinku valinnat sitten vaikuttaa siihen omaan työllistymiseen. Ainakin se on semmoinen että ehkä se uraohjausten painotus. Sitten myös se työpaikalla tapahtuva oppiminen, että missä vaiheessa sitten sitä aletaan suositella opiskelijalle, niin se on myös sitten sen ohjauksen tai kannalta tosi tärkeitä, että puhutaan siitä asiasta ja mitä se tarkoittaa.”*

Haasteena työelämälähtöisyydelle opettajat kokivat toisaalta liiankin ohjaamisen. Opiskelijoilta odotetaan itseohjautuvuutta, mutta käytännössä sitä saattaa olla hankala toteuttaa. Opiskelun pitäisi valmentaa opiskelijoita työelämään, joten opiskelijaa pitää ohjata ottamaan vastuuta itse. Liiallinen ohjaus ja mahdollisuus jatkaa opiskelua loputtomiin saattaa antaa väärän kuvan työelämän toiminnasta. Opettajat joutuvat haastatteluiden perusteella tasapainoilemaan riittävän ohjauksen ja liiallisen ohjauksen välillä. Opiskelijoiden suunnalta saatetaan odottaa opettajan hoitavan asioita opiskelijan puolesta. Toisaalta myös opettaja voi lähteä hoitamaan opiskelijan asioita liiaksi, koska joissain tilanteissa se saattaa olla opettajalle nopeampaa ja helpompaa kuin patistaa opiskelijaa hoitamaan asiaa. Haastatteluiden perusteella opettajia voi turhauttaa se, etteivät opiskelijat aina kaikista ohjaustoimista huolimatta ala ottamaan vastuuta opinnoistaan. Rajojen asettaminen opiskelijoille koetaan nykyisessä ammatillisessa koulutuksessa haastavaksi.

*”Ettei se liikaa ohjaus ole hyvä, että tuota pitäisi niidenkin tehdä ehkä vähän tietyllä tavalla erehdyksiä ja ei voida niiden puolesta ja tehdä.”*

*”Ja tavallaan vaan antaa sitä vastuuta opiskelijalle enemmän, et varmasti siinä on tarkentamisen paikka.”*

*”Tulee tehtyä liian paljon opiskelijan puolesta, että vaikka mä oon ottanut käyttöön niin kuin sanon, että nää on sun opinnot eikä mun. Oon kertaalleen nämä jo käyny, niin tavallaan tulisi sitten ymmärrys siitä, että itse olisi se elämässä tehtävä.”*

*”Kyllä me tehdään sillä vähän karhunpalvelusta työelämälle ja opiskelijalle, jos me vaan venytetään ja annetaan aina uusi mahdollisuus ja mahdollisesti vielä kolmas mahdollisuus ja sitten työelämä ei aina tarjoakaan niitä mahdollisuuksia ihan niin paljo.”*

#### *Vuorovaikutus*

Vuorovaikutus ohjaustilanteessa on oleellinen onnistuneen ohjauksen kriteeri. Opiskelijan ja ohjaajan välinen vuorovaikutus vaikuttaa sekä opiskelijälähtöisyyteen että työelämlähtöisyyteen. Opettajat pitivät haastatteluiden perusteella opiskelijan kohtaamista, opiskelijan kokemusta nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta ja aitoa läsnäoloa erittäin tärkeinä ohjauksellisina seikkoina. Jännittynytkin opiskelija saadaan ohjaustilanteessa rentoutumaan aidolla läsnäololla ja opiskelijan kohtaamisella omana itsenään. Opettajat kokivat, että jokainen opiskelija tarvitsee aikaa, jolloin hän voi turvallisesti kertoa opettajalle myös niistä asioistaan, jotka eivät liity opiskeluun. Yhdessä suunnittelu ja opettajalta saatu innostava ja kannustava palaute auttavat opiskelijaa ymmärtämään ohjauksen ja opetuksen tavoitteet.

*”Kohdataan niin kuin aidosti opiskelijaa siinä tilanteessa.”*

*”Nuoret ketkä siellä varsinkin on ja aikuisetkin, niin että heille tulisi semmoinen nähdyksi tulemisen tunne, että joku istuisi niiden kanssa hetkeksi alas ja kuuntelisi, mikä siellä on mielen päällä. Vaikka nyt ei sitä hirveästi olisikaan mitään mielen päällä, mutta se että joku keskittyisi hetkeksi vaan heihin niin se olisi aika tärkeätä.”*

*”Läsnä olevaa kohtaamista ja semmoista tunneherkkyttä opiskelijaa kohtaan. Kuulostella sitä tilannetta, koska se on tosi jännittävää varmasti opiskelijasta se alku. Siinä ei ole hyvä tulla liikaa asiaa, tällaista informaatioähkyä. Siinä pitää tulla ne kaikista oleellisimmat asiat mistä lähdetään liikenteeseen ja sitten sieltä pikkuhiljaa sitten tiputellaan sitä tietoa lisää.”*

Opettajalla on mahdollisuus ohjaustilanteessa motivoida opiskelijaa opintoihin. Säännöllinen yhteydenpito opiskelijaan on tärkeää. Opiskelijat saattavat opiskella pitkiäkin jaksoja työpaikoilla, jolloin on tärkeää, että opettaja säännöllisesti ottaa opiskelijaan yhteyttä ja kysyy kuulumisia. Joskus opiskelija saattaa myös jättäytyä pois opinnoista ilmoittamatta siitä opettajalle. Tällöin on tärkeää saada opiskelijaan yhteys mahdollisimman pian, ja avata keskustelu opiskelijan kanssa. Keskustelun avulla opiskelijalle voidaan tehdä ymmärrettäväksi miten poissaolot vaikuttavat opintoihin. Opiskelijoilla on elämässä erilaisia tilanteita, joiden vuoksi ohjauskeskustelun avulla saatetaan päätyä opintojen keskeyttämiseen tai opiskeltavan alan vaihtamiseen. Nämä ovat tärkeitä ohjaustilanteita, joissa opiskelijaa ohjataan tarvittaessa muiden oppilaitoksen sisäisten tai ulkoisten ohjaus- tai tukipalveluiden piiriin.

*”Tasapuolista, opiskelijälähtöistä, semmoista tulevaisuuteen tähtäävää, että ei mietitä sitä mitä se on tehnyt, vaan miten tulevaisuudessa hyödyttäisi sitä opiskelijaa. Avointa niin että*



*opiskelijalla on myös turvallinen tila myös itse kertoa niistä omista toiveistaan ja muutoksista mitä hän ehkä voisi haluta. Motivoivaa, innostavaa ja sitten tietenkin selkokielistä S2 opiskelijoiden kanssa.”*

*”Ohjauksen pitää olla säännöllistä, että sitä pitää tapahtua opintojen aikana säännöllisesti. Mutta sitten tietenkin riippuu niin hirveästi siitä, että onko opiskelija kovin itseohjautuva. Opiskelijoihin, joilla opinnot venyy niin heihin pitää olla säännöllisesti yhteydessä. Vaikka tiedettäisiin, että siellä on jotain pulmaa siinä etenemisessä, mutta kuitenkin se että on tukena ja vähän potkii eteenpäin ja katsoo niitä asioita mitä mahdollisesti voisi kaikista ongelmista huolimatta edistää. Tavallaan kartalla molemmat (opettaja ja opiskelija) siitä mitä vielä pystyy tekemään ja sitten keskustella tilanteesta. Joskus todetaan, että aikaa kuluu täysin hukkaan, että ei kannata niin kuin roikkua siellä (opinnoissa.)”*

Opettajien haastatteluissa kysyttiin myös ohjaukseen resursoidun työajan riittävyydestä sekä riittävyyden vaikutuksesta ohjauksen laatuun. Kaikki haastatellut opettajat olivat sitä mieltä, että ohjaukseen varatut resurssit olivat ainakin ajoittain riittämättömät. Riittämättömyyteen vaikuttaa myös opiskelijaryhmien monimuotoisuus. Opiskelijat, joiden äidinkieli ei ole suomi tai joilla on oppimisen haasteita vaativat mahdollisesti enemmän resursseja kuin muut. Resurssien riittämättömyyden taas koettiin vaikuttavan ohjauksen laatuun. Toisaalta kaikilla opettajilla oli myös keinoja, joiden avulla resurssi saadaan riittämään paremmin ja samalla pidettyä ohjauksen laatu hyvänä. Tällaisia keinoja olivat esimerkiksi koko opiskelijaryhmälle samanaikaisesti suunnattu ohjaus. Tällaista ohjausta voidaan hyödyntää esimerkiksi tutkinnon rakennetta esiteltäessä tai koulutussopimuksella opiskelun mahdollisuuksista. Myös parityönä tehty ohjaus joko toisen opettajan tai opiskeluhuollon jäsenen kanssa koettiin hyvänä keinona parantaa opiskelijan kokemusta ja ymmärrystä ohjaustilanteessa. Korona-aikana tutuksi tullutta etäohjausta pidettiin myös hyvänä mahdollisuutena hyödyntää jatkossakin. Joillekin opiskelijoille etänä toteutettu ohjaus voi toimia joissain tilanteissa jopa paremmin kuin kasvokkain toteutettu ohjaus. Opettajan huolellisella oman työn suunnittelulla koettiin myös olevan vaikutusta ohjauksen varatun resurssin riittävyyteen.

*”Että kun aika ihan kerta kaikkiaan riitä tekemään välttämättä niin tarkasti ja syvällisesti sitä hommaa (ohjausta) kuin ehkä haluaisi aika ei vain riitä kerta kaikkiaan.”*

*”Ainakin se että siinä on mahdollisuus niin kuin hyödyntää näitä opiskelijatukihenkilöitä mukana, että siinä olisi S2 suomen kielen opettajaa, niin ainakin huomattavasti parantaa sitä heti että siinä on tavallaan kaksi ammatti-ihmistä, jotka pystyy kertomaan eri näkökulmasta.”*

*”Kaikenlaisia sellaisia oppimisen ongelmia ja elämän haasteita ja tällaisia on ollut koko ajan enenevässä määrin ja siihen lisäksi vielä vieraskieliset opiskelijat. Vaatii sitä ohjausta*

*vähintään kaksinkertaisen ajan. Toisaalta oon miettinyt paljon sitä, että minkä verran me voitaisiin järkeistää sitä ohjauksen määrää ja esimerkiksi pitää jotain yhteisiä tilanteita.”*

Resurssien puutteen lisäksi haasteena koettiin opettajan tietoisuutta ohjattavista asioista. Isossa organisaatiossa opettajille tulee uutta tietoa eri kanavista käsiteltäväksi joka viikko. Kaikki eivät suodata uutta tietoa samalla tavalla eivätkä kiinnitä huomiota samoihin asioihin. Kun kaikilla opettajilla ei välttämättä ole samaa tietoa, saattaa ohjauksen laatu opiskelijan näkökulmasta kärsiä. Ohjauksen vuorovaikutuksessa on kyse myös persoonien kohtaamisesta. Opettajat saattavat tehdä vahvastikin työtään omalla persoonallaan, eikä kaikille opiskelijoille toimi ohjaustilanteessa sama tapa. Opettajan osaamista voisi olla myös kyky häivyttää omaa persoonaansa ja keskittyä ohjaustilanteessa opiskelijaan.

*”Semmoinen peruspaketti pitäisi olla kaikilla opettajilla hallussa siihen ohjaukseen liittyen mitä siinä ainakin pitää tapahtua.”*

*”Opettajissa on eroavaisuuksia siinä, että miten me ollaan ja me ollaan eri tyyppisiä niissä ohjaustilanteissa ja kaikki läsnäolo ja tieto asioista ja tieto siitä mitä ympärillä tapahtuu ja mitä vaihtoehtoja meillä on. Niin meillä kaikilla ei ole samaa tietoa ja silloinhan laadukkuus kärsii.”*

*”On tietoinen kaikista niistä asioista, kun se omaopettaja miten hyvin on perehtynyt siihen asiaan ja tutkinnon perusteisiin, miten hyvin osaa sitten sitä opiskelijaa ohjata.”*

Tärkeimmät opettajien haastatteluiden tulokset ovat, että opettajat suunnittelevat ja toteuttavat ohjausta opiskelija- ja työelämälähtöisesti. Opettajat pyrkivät hyödyntämään ohjauksiin käytettävissä olevan resurssin tehokkaasti, vaikka ajoittain huomaavat sen olevan riittämätön. Opettajat kehittävät aktiivisesti keinoja, joilla laadukkaasta ohjauksesta voidaan pitää kiinni, ja sitä myös kehittää. Haastatelluille opettajille opiskelija on ohjauksen keskiössä ja ohjausta tehdään opiskelijan yksilöllisen tilanteen huomioiden. Opettajan ja opiskelijan välisen vuorovaikutuksen kaikki haastatellut kokivat erittäin olennaiseksi osaksi ohjaustilannetta. Opettajat nimesivät useita vuorovaikutuksellisia keinoja, jotka kokivat tärkeiksi ohjaustilanteessa. Opettajat kokevat voivansa ohjauksen avulla vaikuttaa opiskelijoiden opintojen etenemiseen, mutta korostavat ohjauksen erilaista tarvetta eri opiskelijoiden kesken. Ohjauksen täytyy olla opiskelijan tilanteeseen sopivaa, jotta sen avulla voidaan vaikuttaa opintojen etenemiseen. Säännöllisyys ja hyvä vuorovaikutus ohjauksessa koettiin olennaisiksi seikoiksi onnistuneessa ohjausprosessissa.

Haastatteluiden lopussa opettajilta kysyttiin millaista informaatiota heidän mielestään olisi hyvä löytyä hiusalan opiskelijoille suunnatulta verkkosivustolta. Opettajien ehdotuksia:

- Tietoa tutkinnon osista

- Opiskellessa tarvittavia yhteystietoja
- Kuvia ja videoita hiusalan opiskeluista
- Tietoa opintopoluista ja niistä saatavasta osaamisesta
- Tietoa koulutussopimuksella opiskelusta
- Blogi
- Hiusalan opiskelussa tarvittavat työvälineet ja työvaatteet
- Vuorovaikutustilanteita kuvaavia videoita

### 6.2.2 Opiskelijoiden haastattelut

Tässä opinnäytetyössä haastateltiin kolmea opiskelijaa. Opiskelijoita oli haastavampi saada haastateltaviksi kuin opettajia. Opiskelijat eivät välttämättä ole motivoituneita osallistumaan haastatteluun, joka ei ole osa mitään opintoa. Tässä tutkimuksessa kaikki haastatellut opiskelijat olivat täysi-ikäisiä. Opiskelijoiden haastatteluissa esiintyi samankaltaisuuksia, mutta myös eroavaisuuksia. Opiskelijoiden haastatteluista analysoitiin samojen tietoperustan pohjalta muodostettujen teemojen avulla kuin opettajien haastatteluista. Teemat ovat opiskelijälähtöisyys, työelämlähtöisyys ja vuorovaikutus. Opiskelijoiden ja opettajien haastatteluissa ilmeni jonkin verran samankaltaisuuksia. Opiskelijoiden haastatteluiden teemat on kuvattu kuviossa 17.



Kuvio 17: Opiskelijoiden haastattelut.

### *Opiskelijälähtöisyys*

Opiskelijoiden haastatteluissa tuli esille, että opiskelijoiden mielestä opiskelijälähtöisyys kytkeytyy vahvasti käytännön asioihin. Opiskelijoille olisi tärkeää, että opettajiin on helppo saada yhteyttä ja opettajat vastaavat viesteihin. Opiskelijat kokivat ettei tiedonsiirto opiskelijan tilanteesta aina toiminut eri opettajien kesken. Tämä aiheutti sen, että eri opettajat ohjasivat opiskelijaa eri tavalla. Etenkin opintojen alussa opiskelijoita hämmensi se, että eri opettajat puhuivat samoista asioista eri tavalla tai opiskelijoiden kokemuksen mukaan myös ohjasivat samaa asiaa eri tavalla. Opiskelijan näkökulmasta tämä aiheutti epätietoisuutta siitä, miten hänen pitäisi toimia.

*”Sellaista niinku käytännönläheistä, että oikeasti selitetään sitten kaikki että et jos sä valitset vaikka tätä, niin se meinaa tätä.”*

Opiskelijat toivoivat, että etenkin opintojen alkuvaiheessa opettajat käyttäisivät riittävästi aikaa hiusalan tutkinnon rakenteen ja siihen liittyvien käsitteiden avaamiseen opiskelijoille. Opiskelijat kokivat haastatteluiden perusteella, ettei ohjaustilanteesta välttämättä ymmärtänyt paljonkaan, koska opettajat käyttivät käsitteitä, joita he eivät ymmärtäneet. Paitsi tutkinnon rakenteesta, myös sen suorittamisesta ja tutkinnon osien suorittamisjärjestyksestä olisi haluttu enemmän tietoa jo opintojen alussa. Haastatteluiden perusteella koettiin haastavaksi se, ettei tiennyt opintojensa etenemistä esimerkiksi koko lukuvuodelle ja seuraavaksi alkava tutkinnon osa saattoi tulla tietoon vasta pari viikkoa ennen tutkinnon osan alkamista. Haastatteluista tuli ilmi, että opiskelijat toivoisivat voivansa suunnitella sekä opiskeluaan että muuta elämäänsä pitkäjänteisemmin.

*”Käytetään tosi paljon semmoisia termejä mitä mä en tiedä mitä se tarkoittaa ja mä en pysy perässä, että sitten kun puhutaan niin kuin omaopettajista ja hokseista ja että ensi kerralla hoksataan tähän. Ja niin kun sun polku on tämä ja puhutaan semmosilla termeillä, mitä mä en vaan käsitä.”*

Opiskelijat myös kokivat haastatteluiden perusteella, että on helpompi vastaanottaa informaatiota yhdeltä ohjaavalta opettajalta. Opettajien erilainen tapa puhua ja mahdollisesti eri tavalla käytetyt käsitteet tuntuivat opiskelijoista sekavilta. Opiskelijat eivät välttämättä enää ymmärtäneet, mistä oli puhuttu. Haastatteluissa tuli esille, että omaopettajan ohjausta pidettiin tärkeimpänä. Omaopettajan toivottiin ohjaavan opiskelijoita mahdollisimman paljon, jotta mahdollisimman suuri osa opintoihin liittyvästä informaatiosta tulisi yhdeltä opettajalta.

*”Yks ihminen, joka kertoo asiat niin on selkeämpi, kuin se että sitä tietoa tulee joka paikasta, koska sitä on vaikea muistaa, että kuka on sanonut mitäkin ja mitä tarvitsee muistaa.”*

Opiskelijat toivoivat ohjauksen ja opetuksen olevan käytännönläheistä. Opiskelijoiden näkökulmasta asioita on helpompi ymmärtää, kun ne esitetään käytännön esimerkkeihin sidottuna. Tutkinnon osien sisällön avaaminen käytännöllisin esimerkein helpottaa opiskelijan ymmärrystä siitä, millaisia tutkinnon osia hänen kannattaa opintoihinsa valita. Käytännön esimerkkejä voivat olla esimerkiksi tutkinnon osan osaamistavoitteet. Opiskelijoilla ei välttämättä ole juurikaan tietoa tutkinnon rakenteesta tai tutkinnon osien sisällöstä opiskelun alkaessa.

*”Voisi jollain tavalla kertoa enemmän (tutkinnon osista), että enhän minä esimerkiksi tiennyt, että kun meidän piti miettiä sitä että mitä kurseja me halutaan, niin en mä tiennyt mitä kuuluu vaikka rakennekäsittelyyn.”*

*”Tutkinnon osia niinku sisällöistä ehkä vähän sellaista siinä alussa.”*

Haastatteluiden perusteella osa opiskelijoista kokee opiskeluryhmien koot liian isoiksi. Opiskelijat kokevat, että ohjauksen yksilöllisyys kärsii liian isojen ryhmäkokojen vuoksi. Opetustunnilla isot ryhmäkoot näyttäytyivät opiskelijoille seikkana, joka haittasi yksilöllistä ohjausta, palautteen saamista ja opetettavan asian ymmärtämistä. Opiskelijasta saattaa tuntua, ettei hän ehdi tai kehtaa kysyä asioita, joita ei ymmärrä, koska muu ryhmä häiriintyy. Opettajan ohjauksen keskeyttäminen kysymyksillä saattaisi myös aiheuttaa ohjauksen etenemisen viivästymistä muiden opiskelijoiden näkökulmasta. Haastatteluiden perusteella omasta osaamisesta ja tilanteesta opettajalta saatu palaute on tärkeää. Opiskelijat ymmärtävät palautteen arvon kehittymisen kannalta. Opiskelijat olivat haastatteluiden perusteella tulkinneet isojen ryhmäkokojen vaikuttaneen myös opettajien tarjoamaan ohjaukseen. Koettiin, että opettajilla on kiire ja todennäköisesti paljon ohjattavia.

*”Mä jotenkin oletan, että meidän koulun opettajilla on aika paljon tai siis onkin paljon ohjattavia.”*

*”Että heillä on ehkä vähän liikaa tekemistä, että sitten välttämättä se ei ole niin yksilöllistä silloin se ohjaaminen.”*

Opiskelijan yksilöllistä tilannetta ja ohjaamista sen perusteella pidettiin opiskelijoiden haastatteluiden perusteella tärkeänä. Opiskelijat toivoivat opettajilta tietämystä omasta tilanteestaan, vaikka he opiskelisivat suurimmaksi osaksi työpaikalla. Opiskelijat kokivat, ettei opettajalla tarvitse aina olla heti vastausta jokaiseen kysymykseen, mutta he toivoivat opettajan selvittävän asioita yhdessä heidän kanssaan. Opiskelijoiden näkökulmasta esimerkiksi osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen liittyvät käytänteet tuntuivat epäselviltä, ja he toivoivat enemmän tietoa niistä. Jos tietoa ei ollut saatavilla, kokivat he jäävänsä yksin asian kanssa. Haastatteluiden perusteella opiskelijat kokivat, että

omaopettaja on heidän tärkein ohjaajansa ja hänellä pitäisi olla ajantasainen tieto opiskelijan tilanteesta.

*”Meidän ryhmäkoko on liian iso.”*

*”Jos mä en saa parempaa palautetta tai en saa palautetta ollenkaan niin mä en voi kehittyä.”*

*”Yksilöllistä ja semmosta, että otetaan huomioon sen hetkinen tilanne missä se opiskelija on.”*

### *Työelämälähtöisyys*

Työelämälähtöisyyden opiskelijat liittävät vahvasti työelämässä opiskeluun eli koulutussopimuksella opiskeluun. Toisaalta opiskelijat myös haluavat ymmärtää, millaista osaamista he voivat opiskelullaan saavuttaa. Koulutussopimuksella opiskelusta kaivattiin haastatteluiden perusteella lisää tietoa. Opiskelijoille ei välttämättä ole kovin selkeää, miten koulutussopimuspaikkaa etsitään ja millainen paikka olisi opiskelijalle sopiva. Haasteeksi koettiin myös koulutussopimuksella opiskelun ajankohta, jos se ei ollut tiedossa riittävän ajoissa. Jos ajankohta ei ole varmuudella tiedossa, on työpaikkaa koulutussopimuksella opiskelua varten hankala etsiä. Koulutussopimuksella opiskelemaan lähteminen koettiin myös alkavan liian aikaisin suhteessa omaan osaamiseen. Työelämälähtöisyyden kannalta tärkeäksi koettiin haastatteluiden perusteella myös yksilöllinen ohjaus. Opiskelijalla saattaa olla aikaisempaa osaamista, joka vaikuttaa hänen opiskelu- ja uravalintoihinsa. Opiskelija saattaa tavoitella tutkinnon avulla spesifimpää alaan liittyvää osaamista, mutta silti haluta opiskella riittävän määrän tutkinnon osia, jotta saa ammatillisen perustutkinnon vaatimat osaamispisteet kasaan. Kaikki opiskeltavat tutkinnon osat eivät kuitenkaan tällaisessa tapauksessa ole opiskelijalle niin olennaisia työelämässä tarvittavan osaamisen kannalta.

*”Semmoista tavallaan, että kyllä nyt sen (koulutussopimuksen) aika olisi eikä siitä oikein ollut semmoista, että miten harkkapaikka vaikka etsitään, että onko jotain, et minkä tyyliseen kannattaa mennä tai mihin kannattaa mennä.”*

*”Tää ihminen sanoo, että ei aio tälle alalle, niin sitten aletaan ohjaamaan sitä tuohon toiseen suuntaan minne hän haluaa.”*

### *Vuorovaikutus*

Opiskelijoiden haastatteluiden perustella vuorovaikutus on tärkeä osa opiskelijalähtöisyyttä. Opiskelijoiden haastatteluissa tuli ilmi, että opiskelijat toivovat opettajan olevan helposti tavoitettavissa ja vastaavan viesteihin. Opiskelijat kokivat saaneensa pääsääntöisesti hyvää ohjausta. Opiskelijat toivoivat opettajalta palautetta ja kannustavaa suhtautumista.

Opiskelijat arvostivat haastatteluiden perusteella opettajien ammattitaitoa ja halua ohjata opiskelijaa yksilöllisesti. Opiskelijat toivat haastatteluissa esille, että opettajan selkeät ohjeet helpottavat opiskelua. Opiskeluryhmän tarjoama tuki koettiin jonkin verran merkitykselliseksi opiskellessa, mutta opettajan tuki enemmän merkitykselliseksi. Opiskelijoiden kokemuksen mukaan opettajan olisi hyvä huomioida ohjaamansa opiskelijat tasapuolisesti. Opiskelijoilla on tarve tulla kuulluksi opettajalle.

*”Ihan hyvää ohjausta on ollut laadukasta kyllä. On tässäkin tullut ihan semmoinen kuultu olo.”*

*”Tämänhetkinen omaopettaja, joka minua ohjaa, niin kyllä hän vastaa tosi hyvin kaikkiin kysymyksiin ja saan häneltä kaikki vastaukset, jos minulla on jotain mielen päällä.”*

Tärkeimmät opiskelijoiden haastatteluiden tulokset ovat, että opiskelijoiden näkemykset ja kokemukset ohjauksesta ovat hyvin käytännönläheisiä. He toivovat myös ohjauksen olevan sidottua käytännön esimerkkeihin. Opiskelijoille omaopettaja näyttäytyy tärkeimpänä opiskelua ohjaavana henkilönä. Omaopettajalla tulisi olla ajantasainen tieto opiskelijan tilanteesta ja hänen tulisi ohjata opiskelijaa sen perusteella. Opiskelijoiden näkökulmasta hyvä ohjaus on pitkäjänteistä, yksilöllistä ja tulevaisuuteen suuntaavaa. Haastatteluiden perusteella opiskelijat kokevat ohjauksen laadun olevan pääasiassa hyvää. Eniten puutteita ohjauksessa koettiin opiskelijan yksilöllisen tilanteen huomioimisessa ohjaamisessa, mutta sekin toteutui opiskelijoiden näkökulmasta kohtuullisen hyvin. Opiskelijan yksilöllisen tilanteen huomioiminen on haastatteluiden perusteella olennaista myös ohjauksen vaikuttavuudessa opintojen etenemiseen. Opiskelijat kokivat pääasiassa saavansa riittävästi ohjausta, mutta ohjauksen ajantasaisuudessa oli opettajien välisen tiedonsiirron vuoksi joitain puutteita. Opiskelijat pystyvät huomioimaan myös saamaansa ohjaukseen ja opiskeluunsa vaikuttavia ulkoisia tekijöitä, kuten opettajien käytössä olevia resursseja ja koronapandemian vaikutusta opintojensa etenemiseen.

Opiskelijoiden haastatteluiden kolmas teema koski hiusalan opiskelijoille suunnattua informatiivista verkkosivustoa. Opiskelijoilta kysyttiin millaista informaatiota heidän mielestään sivuilta olisi hyvä löytyä. Opiskelijoiden ehdotuksia:

- Tietoa tutkinnon osista
- Opiskellessa tarvittavia yhteystietoja
- Tietoa tarjolla olevista tutkinnon osista
- Tietoa koulutussopimuksesta ja työpaikoista
- Tarvittavat työvälineet ja työvaatteet

### 6.3 Informatiivinen verkkosivusto

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää työkalu, jolla voidaan vastata toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden ohjauksellisiin tarpeisiin. Kehitettäväksi työkaluksi valikoitu informatiivinen verkkosivusto opiskelijoille. Verkkosivusto kehitettiin ensisijaisesti opiskelijoiden käyttöön. Opettajat voivat kuitenkin halutessaan käyttää verkkosivustoa ohjauksen tukena. Verkkosivusto toteutettiin Google Sites alustalla.

Kyselyn ja haastatteluiden tuloksista saatiin selville, että opiskelijat kokevat ohjauksen pääsääntöisesti hyväksi, mutta ajoittain sekavaksi. Sekavuus selittyy usein joko sillä, että saatu informaatio on ristiriitaista tai informaatiota saadaan kerralla liikaa. Opiskelijoiden on myös tämän opinnäytetyön tulosten perusteella vaikea oppia opintojen alussa opintoihin liittyvien käsitteiden merkityksiä. Uusia käsitteitä on etenkin opintojen alussa niin paljon, etteivät opiskelijat ehdi niitä sisäistämään. Tämä lisää osaltaan opiskelijoiden kokemusta varsinkin alkuvaiheen opintojen sekavuudesta. Verkkosivustolle on mahdollista koota opiskeluun liittyvää informaatiota. Opiskelija voi milloin ja mistä tahansa palata verkkosivustolle etsimään tarvitsemaansa tietoa. Verkkosivustolta on myös mahdollista tallentaa kuvakaappauksia puhelimeen muistiinpanoksi.

Opiskelijat ovat tottuneita mobiililaitteiden käyttäjiä. Suurimmalla osalla opiskelijoista on käytössään älypuhelin. Puhelimella on mahdollista päästä oppilaitoksen sisällä verkkoon, vaikka opiskelijan oma puhelinliittymä olisi syystä tai toisesta pois käytöstä. Oppilaitoksessa toimii koulun avoin verkko, johon opiskelijoiden on mahdollista liittyä omalla puhelimellaan. Oppilaitoksen tiloissa on myös tietokoneita opiskelijoiden käytössä. Myös monissa muissa julkisissa paikoissa on vapaasti käytettävissä olevia avoimia verkkoja. Nämä seikat lisäävät verkkosivustolta löytyvän informaation saavutettavuutta. Google Sites muodostaa verkkosivuston automaattisesti soveltuvamaan sekä tietokoneella että mobiililaitteella käytettäväksi. Esikatselun avulla Sitesissa pystyy jo sivuston kehittämisvaiheessa katsomaan, miltä sivusto näyttää erilaisissa mobiilinäkymissä. Opiskelijoiden käyttäjäkokemuksen kannalta verkkosivuston toimiminen mobiililaitteella on olennaista.

Verkkosivuston hyvä käyttäjäkokemus voidaan kiteyttää sivuston helppokäyttöisyyteen ja käytön miellyttävyyteen. Verkkosivuston kehittämisessä käytettiin apuna opinnäytetyön tutkimusosuudesta saatuja tuloksia. Haastatteluista ilmeni useita seikkoja, joista haastatellut opiskelijat olisivat kaivanneet enemmän tai selkeämpää tietoa. Sekä opiskelijoiden että opettajien haastatteluissa kysyttiin, millaista informaatiota verkkosivustolta olisi toivottavaa löytyä. Opinnäytetyön tietoperustan ja tuloksien lisäksi verkkosivuston kehittämistä ohjasi opinnäytetyön tekijän omat kokemukset ammatillisena opettajana ja opiskelijoiden omaopettajana. Verkkosivuston ensimmäinen versio pyrittiin tekemään mahdollisimman



helppolukaiseksi, huomioiden myös opiskelijat, joiden äidinkieli ei ole suomi. Informaatiota pyrittiin luokittelemaan väliotsikoiden alle loogisesti ja tekstikappaleet pidettiin lyhyinä.

Ensimmäinen versio verkkosivustosta testattiin kohderyhmällä. Kohderyhmäksi valikoitui opiskelijaryhmä samasta Stadin ammatti- ja aikuisopiston yksiköstä, jossa tutkimusosuus tehtiin. Verkkosivuston testaus haluttiin suorittaa verkkosivuston aidolle kohderyhmälle, jotta testauksesta saadut kommentit olisivat mahdollisimman hyödyllisiä. Ryhmälle kerrottiin verkkosivuston testauksen tarkoitus ja osallistumisen olevan vapaaehtoista. Opiskelijoille kerrottiin myös, että testauksen aikana esille tulleita kommentteja saatetaan lainata opinnäytetyössä anonyymisti. Sivustoon tutustuttiin esittämällä sivusto opiskelijoille yksi välilehti kerrallaan. Jokaisen välilehden esittelemisen jälkeen opiskelijoilla oli mahdollisuus antaa kommentteja sivustosta. Kiitosta sivusto sai seuraavista asioista:

- Opiskeluun liittyvän sanaston avaaminen ymmärrettävämmäksi
- Tutkinnon osien lyhenteiden avaaminen ymmärrettävämmäksi
- Opintopolkujen visuaaliset esitykset
- Tutkinnon osien osaamistavoitteiden tiivistäminen opintopolkujen yhteyteen
- Opettajien ja muun henkilökunnan valokuvat yhteystietojen yhteydessä
- Opintotoimiston yhteystiedot ja aukioloajat
- Informaation keskittämisestä yhdelle sivustolle

Kehitysehdotuksia opiskelijoilta:

- Koulutussopimuksella opiskelun prosessinkuvaus
- Opintotoimiston tarkka sijainti oppilaitoksessa
- Wilman käytön ohjeistus, miten Wilmasta voi seurata opintojen etenemistä

Opiskelijoilta saatiin paljon hyvää palautetta ja ehdotuksia sivustolle. Opiskelijoilta saatu palaute on tärkeää, koska he ovat verkkosivuston ensisijainen kohderyhmä. Myös opettajien on mahdollista käyttää verkkosivustoa ohjaustilanteessa. Verkkosivuston rakenne on selkeä ja sen voi avata näytölle koko ryhmän nähtäväksi ja perehdyttää opiskelijoita hiusalan opiskeluun sen avulla. Sivustolta on linkkejä myös muille ohjausta tukeville sivustoille, joten sivuston kautta opettaja voi esitellä myös muita opiskelun kannalta tärkeitä sivustoja. Opiskelijoiden esittämät kehitysehdotukset toteutettiin verkkosivustolle lukuun ottamatta Wilman käytön ohjeistusta.

Verkkosivuston sisältö on monipuolinen ja tukee opiskelijaa opinnoissa. Verkkosivuston sisällysluettelo on esitelty kuviossa 18. Sivustolla on tietoa opiskeluun liittyvistä käytänteistä, tutkinnon osista ja koulutussopimuksella opiskelusta. Sivustolla on esitelty tyypillisimmät opintopolut sekä visuaalisesti että tekstin avulla. Opiskeluun liittyvät lyhenteet on kirjoitettu auki mahdollisimman ymmärrettävästi. Sivustolta löytyy sujuvasti opettajien, opiskeluhuollon

ja muiden opiskelun kannalta oleellisten henkilöiden yhteystiedot kuvineen. Lisäksi sivustolla on linkkejä muille opiskelun kannalta tärkeille sivustoille.



Kuvio 18: Verkkosivuston sisältö kuvakaappauksena sivustolta.

## 7 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää opiskelijoiden kokemuksia ja näkemyksiä saamastaan ohjauksesta ammatillisessa koulutuksessa. Tarkoituksena oli lisäksi saada tietoa siitä, millainen ohjaus on opiskelijoiden mielestä opintoja edistävää ja mitä he odottavat ohjaukselta. Maunu (2019) toteaa tutkimuksessaan, että ammatillisen opettajan tärkein työtehtävä on opiskelijoiden näkökulmasta ohjaus. Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää

työkalu opiskelijoiden ohjauksen tueksi. Työkalu haluttiin kehittää verkossa toimivaksi, jotta opiskelijat voisivat käyttää työkalua missä ja milloin tahansa. Työkaluksi kehitettiin informatiivinen verkkosivusto opiskelijoille. Se on esitelty luvussa 6.3. Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite saivat alkunsa työelämäyhteistyökumppanin toiveesta kehittää opintojen sujuvaa etenemistä ja opiskelijoiden ymmärrystä opintojensa etenemisestä.

Yhteistyökumppani Stadin ammatti- ja aikuisopiston verkkosivusto on äskettäin uudistettu. Uudistettu verkkosivusto palvelee kaikkia Stadin AO:n opiskelijoita, mutta sivustolta löytyy melko vähän alakohtaista tietoa. Tässä opinnäytetyössä kehitetty verkkosivusto on suunnattu tietyn toimipisteen hiusalan opiskelijoille. Vaikka ammatillisen koulutuksen käytänteet ovat periaatteessa kaikille samat, ovat opiskeltavat alat keskenään erilaisia. Tämän vuoksi jokaisen alan opiskeluun liittyy spesifejä käytänteitä, joista opiskelijoilla ei ole aikaisemmin ollut tietoa löydettävissä verkosta. Alakohtaisella verkkosivustolla on mahdollisuus vastata tähän tarpeeseen.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat; millaista on hyvä ohjaus ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan näkökulmasta, millainen kokemus opiskelijoilla on ohjauksen laadusta ja riittävydestä ja miten ohjauksella voidaan vaikuttaa opiskelijan opintoihin. Kysymyksiin saatiin vastaukset kyselyn ja teemahaastatteluiden avulla. Kyselyn ja haastatteluiden tulokset olivat hyvin samankaltaiset ja niiden tulokset tukivat toisiaan.

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä selvitettiin, millaista on hyvä ohjaus ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan näkökulmasta. Opiskelijoiden näkemyksen mukaan hyvä ohjaus on käytännönläheistä, pitkäjänteistä, kannustavaa ja opiskelijan yksilöllisen tilanteen huomioivaa. Myös Maunu (2019) totesi tutkimuksessaan, että opiskelijat kokevan hyvän opettajan olevan opiskelijalähtöinen ja ohjaavan opiskelijaa ottaen huomioon opiskelijan toiminnan kokonaisvaltaisesti. Opiskelijan näkökulmasta opettajan hyvänä ominaisuutena nähtiin toiminnallisuus ja se, mitä opettaja tekee. Tämän opinnäytetyön tutkimusosuudessa tuli esille, että opiskelijat pitivät oman yksilöllisen tilanteensa huomioimista ja opintopolun suunnittelua sen mukaisesti erittäin tärkeänä. Maunun (2019) mukaan opettajan on tärkeää tunnistaa opiskelijan yksilöllinen tilanne ja se, että opiskelijat oppivat eri tahdissa. Ryanin ja Decin (2000; 2017, 1) itsemääräämisteoria tukee myös opintopolun suunnittelun ja ohjauksen yksilöllisyyttä. Kun opiskelijalle on asetettu yksilölliset tavoitteet opiskelussa, on hänen helpompi saavuttaa ne. Pätevyyden tunne opiskelussa lisääntyy saavutettujen tavoitteiden myötä. Pätevyyden tunteen kokeminen taas lisää motivaatiota opiskelua kohtaan. Opiskelijoille tavoitteiden täytyy kuitenkin olla konkreettisia ja käytännönläheisiä. Vaikka koko tutkinnon rakenteen hahmottaminen on jo opintojen alussa tarpeellista ja sitä vaaditaan HOKS:n tekemiseen, on tärkeää tarjota informaatiota pienemmissä osa-alueissa. Opiskelijoille on oleellista ymmärtää opiskeltavan tutkinnon osan osaamistavoitteet suhteessa omiin tavoitteisiinsa.

Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella opiskelijoille on tärkeää, että he ymmärtävät käsitteet, joista ohjaustilanteessa puhutaan. Käsitteiden ymmärtäminen auttaa opiskelijaa asettamaan ja ymmärtämään tavoitteensa opiskelussa. Kuten Wentzel (2012) totesi, opiskelijalle asetetut selkeät tavoitteet ja opettajan niiden saavuttamiseksi antama ohjaus ja tuki auttavat opiskelijaa saavuttamaan ne. Opiskelijat kokivat, että jos he eivät ymmärtäneet käsitteitä tai opettajan antamia ohjeita, oli heidän hankalaa edetä opinnoissaan. Opiskelun tavoitteet eivät olleet aina selkeitä opiskelijoille, eivätkä he kyenneet tämän vuoksi edistämään opintojaan. Opiskelijat saattoivat kokea jäävänsä yksin pohtimaan opiskeluaan koskevia päätöksiä eivätkä tienneet, miten opiskelua koskevissa asioissa pitäisi edetä. Etenkin opintojen alkuvaiheessa tietoa uusista opinnoista saattaa tulla niin paljon, että kokonaisuutta on vaikea hahmottaa ja omat valinnat saattavat jäädä opiskelijalle etäisiksi. Ammatillisen perustutkinnon rakenne on haastava ymmärtää heti opintojen alussa, vaikka saisi paljon ohjaustakin. Voi olla, että osalle opiskelijoista opintojen rakenne ja omat valinnat alkavat hahmottumaan vasta opintojen edetessä.

Opiskelun alussa opiskelijat kokivat opettajilta saadun informaation osittain sekavaksi. Puukari & Parkkinen (2017, 35) ja Watts & Van Esbroeck (2000) ovatkin todenneet, että aloitusvaiheen ohjauksessa opiskelijan on saatava riittävästi tietoa opiskelun ja opintojen kokonaisuudesta. Opiskelijan on helpompi löytää paikkansa oppilaitoksessa, kun opintojen alkuvaiheessa tutustutaan oppilaitoksen toimintakulttuuriin, koulutuksen sisältöihin ja fyysiseen toimintaympäristöön. Opiskelijoiden haastatteluissa tuli esille, että vaikka opiskelun alku tuntui hieman sekavalta, opintojen edetessä he olivat luottavaisia opintojensa etenemisen suhteen ja uskoivat löytävänsä paikkansa oppilaitoksessa. Tämä voi ainakin osittain johtua siitä, että opintojen edetessä sekä opiskelun että tutkinnon rakenne tulevat opiskelijoille tutummiksi, jolloin omaa opiskelua on helpompi hahmottaa ja suunnitella myös ohjaustilanteiden ulkopuolella.

Opettajien haastatteluissa opintojen alkuvaiheen ohjauksessa tärkeimpänä pidettiin ammatilliseen opiskeluun ja tutkinnon osiin perehdyttämistä. Myös opettajat siis tunnistavat alkuvaiheen ohjauksen tärkeyden opiskelijoille. Opettajien mielestä täytyy kuitenkin huomioida etteivät opiskelijat pysty sisäistämään isoa määrää informaatiota kerralla. Sekä opettajien että opiskelijoiden haastatteluissa tuli esille, että eri opettajilta saatu erilainen informaatio samasta aiheesta saattaa sekoittaa opiskelijan ajatuksia. Luvussa 3.3 esitelty ohjauksen holistinen malli painottaakin kaikkien ohjaustyöhön osallistuvien asiantuntijoiden toimimista saman ohjausmallin mukaisesti, jolloin ohjauksen tavoitteita ja sen eri vaiheita on helpompi määrittää.

Opiskelijoilta kuitenkin odotetaan myös itseohjautuvuutta ja itsenäistä toimintaa opinnoissaan. Opettajien haastatteluissa tuli esille, että joskus opettajat kokevat ohjaavansa opiskelijoita liikaakin tekemällä asioita opiskelijoiden puolesta. Opettajan rooli tulisi olla

enemmän ohjaava ja valmentava, jotta opiskelija ohjauksen tuella kehittyisi itseohjautuvammaksi. Dogar ym. (2011) toteavat ohjausprosessin tukevan opiskelijan suunnitelmallisuutta ja päätöksentekoa sekä auttavan opiskelijaa kohti itsenäistä toimintaa. Onkin tärkeää, että ohjausprosessin eri vaiheissa tuetaan opiskelijan itsenäistä toimintaa ja omia valintoja. Itsemääräämisteorian (Ryan & Deci 2000; 2017, 1) mukaisesti opiskelijan autonomian tunnetta on mahdollista vahvistaa, kun opintopolkua suunnitellaan opiskelijan omien arvojen ja kiinnostuksenkohteiden pohjalta. Itseohjautuvuuden vaatimus on herättänyt keskustelua yhteiskunnassa sekä puolesta että vastaan. Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelee sekä nuoria että aikuisia opiskelijoita. Etenkin nuoret tarvitsevat paljon tukea itseohjautuvuuteen. Toisaalta myös aikuisilla saattaa olla erilaisia elämänhallinnan tai oppimisen haasteita, joiden vuoksi opettajan tarjoama tuki ja ohjaus opintojen etenemiseksi on tärkeää. Voidaankin ajatella, ettei opiskelijoiden tarvitse olla itseohjautuvia hakeutuessaan ammatilliseen koulutukseen, vaan ammatillisen koulutuksen yksi tavoite on itseohjautuvuuteen kasvaminen. Maunun (2019) tutkimuksessa todettiin, että opiskelijoiden ohjaus varsinkin opintojen alussa on tärkeää sekä nuorille että aikuisille opiskelijoille itseohjautuvan toiminnan kehittämiseksi.

Toinen tutkimuskysymys käsitteli opiskelijoiden kokemusta ohjauksen laadusta ja riittävydestä opinnoissaan. Opiskelijoiden näkökulmasta ohjauksen laatuun vaikuttavat tekijät olivat pääasiassa samoja kuin hyvän ohjauksen tekijät. Eniten ongelmia laadun suhteen koettiin opintojen yksilöllisessä ohjaamisessa opiskelijan tilanteen mukaisesti. Yksilölliset opintopolut ovat keskiössä toisen asteen ammatillisen koulutuksen suunnittelussa. Niiden avulla tavoitellaan paitsi työelämän tarpeisiin vastaavaa osaamista, myös opiskelijan omista kiinnostuksen kohteista kumpuavaa opiskelua. Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella opiskelijat arvostavat ja vaativat yksilöllistä opintojen suunnittelua ja ohjausta. Hullemanin & Harackiewiczin (2009) ja Solbergin ym. (2012) tutkimusten perusteella yksilölliset opintopolut tukevat opiskelijan sitoutumista opintoihin ja auttavat opiskelijaa ymmärtämään valintojansa suhteessa työelämässä tarvittavaan osaamiseen. Yksilöllisyyden toteuttamisessa on kuitenkin omat haasteensa, jokaista tutkinnon osaa ei voi oppilaitoksessa olla tarjolla jokaisessa jaksossa. Resurssien vuoksi tutkinnon osien opetus toteutuu vain riittävän suurelle opiskelijamäärälle. Tätä haastetta voidaan ratkaista työpaikalla tapahtuvalla opiskelulla, jos opiskelijalle löytyy sopiva työpaikka. Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella opiskelijat ymmärsivät opettajien käytettävissä olevien resurssien vaikutuksen saamansa ohjauksen riittävyteen ja sitä kautta myös laatuun.

Opettajat kokivat haastatteluiden perusteella ajoittaista turhautumista ohjausresurssien riittämättömyyteen. Opettajien näkökulmasta opiskelijoiden erilaiset ohjaukselliset tarpeet aiheuttavat haasteita ohjauksen ajankäytössä, eikä ohjausta aina ole mahdollista tehdä niin hyvin kuin haluaisi. Koko ryhmälle tarjottu ohjaus nähtiin yhtenä ratkaisuna ohjausajan riittämättömyyteen. Myös opiskelijoiden haastatteluissa tuli esille toive koko

opiskelijaryhmälle kohdistetusta yhteisestä ohjauksesta. Opiskelijaryhmän yhteisessä ohjaustilanteessa on mahdollista käsitellä opiskeluun liittyviä informatiivisia asioita, esimerkiksi tutkinnon rakennetta ja tutkinnon osia tai koulutussopimuksella opiskelun käytänteitä. Ryhmäohjaus saattaisi jonkin verran vähentää yksilöohjaukseen käytettävää aikaa. Yksilöohjauksen tärkeys kuitenkin korostuu, koska opiskelijan yksilöllisen ja henkilökohtaisen tilanteen huomioiminen ohjauksessa on erittäin tärkeää.

Ryhmäohjaustilanteessa kaikki opiskelijat eivät välttämättä ole halukkaista kysymään opettajalta mieltään askarruttavia kysymyksiä tai jakamaan kokemuksiaan. Toisaalta ryhmäohjaustilanteissa opettajalla olisi hyvä mahdollisuus edistää opiskelijoiden yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka on yksi itsemääräämisteorian (Ryan & Deci 2000; 2017, 1) mukaisista perustarpeista. Jos opettaja onnistuu luomaan ryhmätilanteisiin ilmapiirin, jossa kaikki kokevat olonsa kunnioitetuiksi ja vuorovaikutus on positiivista kuten Vauras ym. (2018, 89) esittävät, on mahdollista, että opiskelijat innostuvat kysymään enemmän ja jakamaan kokemuksiaan ryhmässä. Tällöin ryhmäohjaustilanne tarjoaisi erinomaiset puitteet myös vertaisoppimiseen.

Kolmas tutkimuskysymys käsitteli ohjauksen vaikuttavuutta opintojen etenemiseen. Tietoperustassa esitellyn teorian mukaan ohjauksella voidaan vaikuttaa opiskelijan opintoihin kiinnittymiseen sekä opintoihin motivoitumiseen. Etenkin opintojen alussa opiskelijan ohjauksen avulla opintoihin kiinnittyminen on tärkeää. Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella opiskelijat kokivat omaopettajan tarjoaman ohjauksen tärkeimmäksi, vaikka muutkin opettajat heitä ohjasivat. Myös alkuvaiheen ohjauksen tärkeys tuli useasti esille sekä opiskelijoiden että opettajien haastatteluissa. Martinin & Collien (2019) mukaan positiivinen suhde opettajan ja opiskelijan välillä tukee kouluun kiinnittymistä. Ambiel (2018) ja Te Wierik ym. (2015) kiinnittivät huomiota erityisesti opintojen alkuvaiheen ohjaukseen opintoihin kiinnittävänä tekijänä. Ammatillisen koulutuksen reformissa korostettiin opiskelijan yksilöllisiä opintopolkuja. Sekä aiemmin aiheesta esitetty teoria että tämän opinnäytetyön tulokset tukevat yksilöllisten opintopolkujen positiivista vaikutusta opintoihin kiinnittymiseen, motivaatioon ja opintojen etenemiseen ammatillisessa koulutuksessa. On kuitenkin hyvä kiinnittää huomiota myös vertaisryhmän tarjoaman tukeen sekä opintoihin kiinnittymisessä että opintojen etenemisessä. Wentzel (2010) ja Ming-Te & Eccles (2012) totesivat vertaisryhmällä olevan vaikutusta opintoihin kiinnittymiseen. Jos vertaisryhmä tarjoaa opiskeluihin positiivista tukea, se voi auttaa opiskelijaa paitsi kiinnittymään opintoihin myös saavuttamaan opiskelun päämääriä. Yksilöllisyyttä tavoitellessa ammatillisessa koulutuksessa on saattanut ajoittain unohtua vertaisryhmän tarjoama tuki opiskeluun. Varsinkin nuorten opiskelijoiden kohdalla voisi olla tarpeellista yksilöllisyyden ohella huomioida kavereiden merkitys opiskelussa. Joidenkin opiskelijoiden kohdalla kaverit saattavat olla ainoa syy tulla päivittäin kouluun. Tämän voidaan ajatella olevan yhtä hyvä syy kuin mikä tahansa muukin, koska opiskelijan tuleminen kouluun on aina parempi vaihtoehto kuin kotiin jääminen. Vaikka

ensisijainen motivaatio olisikin kavereiden tapaaminen, on mahdollista, että ajan myötä kehittyä myös motivaatio varsinaiseen opiskeluun.

Opettajan vuorovaikutusosaaminen on tärkeä osa ohjausta ja yksi opiskelumotivaatiota sekä opintoihin kiinnittymistä lisäävistä tekijöistä. Tämän opinnäytetyön tuloksissa tuli esille, että opiskelijoiden näkökulmasta opettajan ystävällisyys ja kannustavuus ovat tärkeitä ominaisuuksia ohjaavalle opettajalle. Opiskelijat haluavat tulla kuulluksi ja toiveidensa tulevan huomioiduiksi. Myös opettajat korostivat haastatteluissa opiskelijan kohtaamista, aitoa läsnäoloa ja turvallisen tilan tarjoamista opiskelijoille ohjaustilanteessa. Opiskelijan ja opettajan välinen hyvä vuorovaikutus edistää opiskelijan ymmärrystä ja kiinnostusta opintoihin. Opettajan aito kiinnostus opiskelijaa kohtaan ja turvallinen ohjaustilanne avaavat opiskelijalle mahdollisuuden tuoda ohjaustilanteessa esille vaikeitakin asioita. Etenkin nuorten opiskelijoiden kohdalla opettajan rooli opintojen ohjaamisessa on suuri. (Wentzel, 2012; Kosonen 2017, 157; Ming-Te & Eccles 2012). Voidaan ajatella, että opiskelijoiden näkökulmasta ohjauksen vuorovaikutuksella on lähes yhtä suuri merkitys kuin ohjauksen tavoitteellisuudella tai yksilöllisyydellä. Vertaisryhmän tarjoaman tuen ohella myös opettajan vuorovaikutuksellaan tarjoama tuki voi toimia yhtenä opiskeluun kiinnittävänä tekijänä. Haasteita vuorovaikutukseen saattavat tuoda erilaiset persoonat. Opettajien ohjaustoiminnassa heidän persoonansa voi vaikuttaa ohjaustilanteeseen. Opettajien olisikin hyvä pyrkiä jonkin verran häivyttämään omaa persoonaansa ohjaustilanteissa ja antaa opiskelijalle tilaa tuoda omaa persoonaansa esiin. Pöysä ym. (2019) ovat todenneet etenkin nuorten opiskelijoiden hyötyvän opettajan tarjoamasta tunnetuesta. Lämmin ja kunnioittava ilmapiiri auttaa paitsi opiskelijaa sitoutumaan opiskeluun, myös ilmaisemaan itseään.

Tämän opinnäytetyön tulokset olivat hyvin samankaltaisia kuin aiempi teoria ohjauksen tavoista, käytänteistä ja vaikuttavuudesta. Opiskelijoiden näkemykset hyvästä ohjauksesta ja kokemukset sen vaikuttavuudesta noudattivat samaa linjaa kuin aiemmat tietoperustassa käsitellyt opiskelijoille tehdyt tutkimukset. Tärkeimpiä ohjauksellisia toimia opiskelijoiden näkökulmasta ovat opiskelijan yksilöllisen tilanteen tunteminen ja huomioiminen ohjauksessa. Etenkin opintojen alkuvaiheen ohjaus vaati opiskelijoiden mielestä selkeyttämistä ja yhdenmukaistamista. Tähän on toki voinut vaikuttaa tutkimukseen osallistuneiden opiskelijoiden opintojen aloitusvuosi. Suurin osa vastaajista oli aloittanut opintonsa opinnäytetyön tekemistä edeltävänä vuonna. Tulosten perusteella ohjauksen laatua parantaa yksilöllisyyden lisäksi tasa-arvoisuus ja riittävyys. Tasa-arvoisuus tarkoittaa, että kaikki opiskelijat saavat saman informaation ja kaikki ohjaukselliset toimenpiteet tehdään kaikille opiskelijoille samalla tavalla. Ohjauksen riittävyyteen vaikuttavat opiskelijaryhmien koot ja opettajien työaikaresurssit sekä opiskelijoiden taustat. Yksilöllisyyteen vaikuttavat paitsi yksilöllinen opintopolku myös erilaiset oppimisympäristöt ja niiden mahdollistaminen opiskelijoille. Maunu (2019) toteaa, että hyvän opettajan ominaisuuksiksi riittää se, että hän ohjaa ja kohtelee opiskelijoitaan hyvin. Opettaja tarvitsee kuitenkin tämän

toteuttamiseksi, paitsi sopivan asenteen, myös toimivia työprosesseja ja resursseja. Työnkuvan tulisi olla organisoitu ja järkevä sekä esihenkilöiden ja työyhteisön tulisi tukea opettajaa työssään.

On huomionarvoista, että opiskelijoiden ja opettajien näkemykset hyvästä ohjauksesta ja ohjauksen kriittisistä pisteistä olivat hyvin samankaltaiset. Hyvään ohjaukseen kuuluu molempien mielestä toimiva vuorovaikutus ja yksilöllisyys. Opintojen aloitusvaihe oli molempien mielestä kriittisintä aikaa ohjauksen kannalta. Opiskelijoiden suurin huoli ohjaukseen liittyen oli yksilöllisyyden toteutuminen ja opettajien näkökulmasta resurssien riittäminen jokaiselle opiskelijalle. Yksilöllinen ohjaus ja yksilöllisten opintopolkujen rakentaminen vaatii opettajalta enemmän resursseja kuin koko ryhmän eteneminen opinnoissaan samaan tahtiin. Myös opiskelijoiden erilaiset tarpeet ohjaukselle aiheuttavat haasteita resurssien riittävyydelle. Opettajat olivat kuitenkin positiivisella asenteella kehittäneet ja kehittämässä uusia ohjauksen malleja vastaamaan näihin ongelmiin. Opiskelijoiden kokemus ohjauksesta ja opiskelusta oli myös pääosin positiivinen ja tulevaisuuteen katsova koronapandemiastakin huolimatta.

## 8 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia ohjauksen merkitystä ja tapoja toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoite oli tuottaa tietoa asiakaslähtöisestä ja opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaavasta ohjauksesta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja kehittää ohjauksellinen työkalu opiskelijoille. Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite saavutettiin prosessin aikana. Opinnäytetyöprosessi eteni johdonmukaisesti vaiheesta toiseen. Tekijälle prosessi on toiminut henkilökohtaisena oppimisprosessina ja tuonut lisää osaamista ohjauksen kehittämiseen ja toteuttamiseen. Opinnäytetyön tulokset tukivat opinnäytetyön tekijän näkemyksiä ja kokemuksia ohjauksesta osana ammatillisen opettajan työtä. Tuloksista saatiin esille opiskelijan kokemus ja näkemys, joka on opinnäytetyön tekijän mielestä tärkeä saavutus. Opinnäytetyön keskeisin tavoite oli, että koko opinnäytetyöprosessin keskiössä on opiskelijan kokemus ja näkemys ohjauksesta. Koska tämä tavoite saavutettiin, voidaan opinnäytetyön tuloksia hyödyntää opiskelijalähtöisen ohjaamisen kehittämisessä vähintään yhteistyökumppanin organisaatiossa eikä estettä laajemmallekaan käytölle ole.

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset työssä käytettyjen tutkimusmenetelmien avulla. Tulokset noudattelivat hyvin paljon tietoperustassa esitettyä teoriaa. Tämän vuoksi tuloksia voidaan pitää luotettavina, vaikka tässä opinnäytetyössä tutkimusjoukko ei ollut kovin suuri. Luotettavuutta lisää se, että tutkimusmenetelminä käytettiin sekä kyselyä että haastatteluita. Molemmilla menetelmillä saatiin samat tulokset.



Menetelminä kysely ja haastattelut sopivat hyvin ihmisten kokemusten ja näkemysten ymmärtämiseen. Kyselyn avulla saatiin määriteltyä haastatteluiden teemat ja haastatteluissa oli mahdollista syventää kyselystä saatua tietoa. Kyselyn avoimet vastaukset analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Avoimia vastauksia saatiin opiskelijoilta runsaasti, joten opiskelijan näkökulmaa saatiin selvitettyä jo ennen haastatteluja. Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin teorialähtöisellä sisällönanalyysillä. Teorialähtöinen sisällönanalyysi valittiin menetelmäksi, koska aineistosta oli tarkoituksena analysoida tietoperustassa esitettyjä teorioita ja vahvistaa niitä. Haastatteluiden tulokset syvensivät kyselyn tuloksia. Tutkimusosuuden avulla haluttiin selvittää erityisesti opiskelijoiden näkemyksiä ohjauksesta suhteessa aiheesta esitettyyn teoriaan. Tämä tavoite toteutui opinnäytetyöprosessin aikana. Opettajien haastatteluiden avulla haluttiin selvittää opettajien näkemyksiä ohjauksesta, koska opettajat ovat ratkaisevassa asemassa ohjauksen kehittämisessä. Opiskelijoiden ja opettajien haastatteluja analysoidessa todettiin, että hyvän ohjauksen kriteerit ja ohjauksen kriittiset pisteet olivat molemmissa pääosin samat.

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite ovat ajankohtaiset toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Vaikka ohjauksen tarve kasvoi jo vuonna 2018, kun ammatillisen koulutuksen reformi astui voimaan, kasvaa sen tarve entisestään laajentuvan oppivelvollisuuden myötä. Ohjauksen tarvetta lisää myös opiskelijoiden heterogeenisyys ja vieraskielisten opiskelijoiden kasvanut määrä. Ohjauksen kehittämisen tärkeys on tunnustettu myös opetus- ja kulttuuriministeriössä, jonka opinto-ohjauksen kehittämisohjelma julkistettiin kesällä 2020. Kehittämisohjelma jatkuu vuoden 2022 loppuun.

Opinnäytetyön tutkimusosuutta suunniteltaessa ja toteutettaessa noudatettiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019) ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita. Kyselyyn ja haastatteluihin osallistuminen oli vapaaehtoista, anonyymiä ja luottamuksellista. Osallistuneita tiedotettiin sekä kirjallisesti että suullisesti tutkimuksen tarkoituksesta ennen siihen osallistumista. Alaikäisten opiskelijoiden kohdalla tiedotettiin myös huoltajia. Ennen tutkimuksen aloittamista Helsingin kaupungilta haettiin tutkimuslupa. Tutkimusosuuden toteutuksessa noudatettiin Helsingin kaupungin voimassa olevaa koronaohjeistusta ja kaikki tutkimuksen osiot toteutettiin etäyhteyksin. Opinnäytetyön tekijä on huolehtinut tutkimusaineiston säilyttämisestä tietoturvallisesti. Kaikki tutkimusosuuteen liittyvä aineisto poistetaan, kun opinnäytetyö on valmis.

Tässä opinnäytetyössä kehitettyä informatiivista verkkosivustoa on mahdollista hyödyntää toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa oppilaitoksesta ja alasta riippumatta. Sivusto on mahdollista kopioida toisen alan käyttöön ja muokata sivustolta alakohtaiset tiedot. Vastaavaa sivustoa voidaan hyödyntää myös esimerkiksi tietyn tutkinnon osan esittelyssä. Sivusto on mahdollista julkaista täysin julkiseksi tai käytettäväksi vain tietyn organisaation sisällä. Myös tämän vuoksi sen käyttömahdollisuudet ovat monipuoliset.

Mahdollisia jatkotutkimusaiheita ohjauksen kehittämiseen toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ovat opintojen aloittamisvaiheen ohjaukselliset toimenpiteet. Opintojen aloitusvaihe on kriittinen opintoihin kiinnittymisen kannalta. Myös ohjauksen käytänteiden ja prosessien yhdenmukaistamiseen oppilaitoksen sisällä olisi hyvä kiinnittää huomiota. Yhdenmukaistamisen lisäksi käytänteiden suunnittelu opiskelijalähtöisesti esimerkiksi palvelumuotoiluprosessin avulla yhdessä opiskelijoiden kanssa saattaisi olla hedelmällistä. Kehittämistyön tulosta eli informatiivista verkkosivustoa on mahdollista jatkokehittää lisäämällä sinne sisältöä. Lisättävää sisältöä voisi olla esimerkiksi opetusvideot erilaisista alaan liittyvistä vuorovaikutustilanteista tai videoesittelyt oppilaitoksen tiloista. Myös vuorovaikutteinen sisältö esimerkiksi chat-toiminto toisi lisäarvoa työkalulle.

## Lähteet

## Painetut

Campbell, J. T. 2018. Web Design 6th Edition Introductory. Boston: Cengage.

Helakorpi, S., Aarnio, H. & Majuri, M. 2010. Ammattipedagogiikkaa uuteen oppimiskulttuuriin. Hämeenlinna: HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Kiuru, N. 2018. Kaveriverkostot ja oppimismotivaatio. Teoksessa Salmela-Aro, K. (toim.) Motivaatio ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kosonen, S. 2017. Mielenterveyden huomioiminen ohjauksessa. Teoksessa Puukari S., Lappalainen K., & Kuorelahti M. (toim.) Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena. Jyväskylä: PS-kustannus, 143-163.

Kukkonen, H. & Jussila, A. 2016. Osaamisperusteisuuden alkeet- muutoksen kohtaamisen lyhyt oppimäärä. 2. painos. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Lerkkanen, M-K. & Pakarinen, E. 2018. Opettajan merkitys oppimismotivaatiolle. Teoksessa Salmela-Aro, K. (toim.) Motivaatio ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 181-196.

Lynch, L. J. & Horton, S. 2016. Web Style Guide Foundations of User Experience Design. Fourth edition. Yale University Press.

Maunu, A. 2019. Opiskelijälähtöinen ja ohjaava. Hyvä ammatillinen opettaja opiskelijoiden näkökulmasta. Kasvatus 50 (4), 269-283. Suomen kasvatustieteellinen seura.

Ohvo, S. & Immonen, T. 2015. Yksilöllisyyttä ja joustavuutta opintopolkuihin. Teoksessa Isacsson A., Laukia J., Mäki K. & Teräs M. (toim.) Katu-uskottava ammatillinen koulutus- Uusia ratkaisuja oppimiseen. Helsinki: Unigrafia.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.-4. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Puukari, S. & Parkkinen, J. 2017. Ohjauksen ja neuvonnan erilaiset mallit ohjaustyön jäsentäjinä - peruslähtökohtia. Teoksessa Puukari S., Lappalainen K., & Kuorelahti M. (toim.) Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena. Jyväskylä: PS-kustannus, 33-45.

Puukari, S. & Parkkinen, J. 2017. Kuinka auttaa nuorta löytämään oppimisen mielekkyys ja merkitys? Teoksessa Puukari S., Lappalainen K., & Kuorelahti M. (toim.) Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena. Jyväskylä: PS-kustannus, 129-141.

Pursiainen, S. 2016. Uudistuva opettajuus ja yksilölliset opintopolut ammatillisessa koulutuksessa. Kansalliskirjasto.

Robson, C. 2002. Real World Research. Second edition. Oxford: Blackwell Publishing.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2017. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Hyvärinen M., Nikander P. & Ruusuvuori J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 46-83.

Sointu, E., Virtanen, T., Lappalainen, K. & Hotulainen, R. 2017. Vahvuuksien ja motivaation tukeminen edistämässä koulupolulle kiinnittymistä ja hyvinvointia. Teoksessa Kuorelahti M., Lappalainen K. & Puukari S. (toim.) Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena. Jyväskylä: PS-kustannus, 111-128.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vasalampi, K. 2017. Itsemääräämisteoria. Teoksessa Nurmi J.-E. & Salmela-Aro K. (toim.) Mikä meitä liikuttaa motivaatiopsykologian alkeet. Jyväskylä: PS-kustannus, 55-65.

Vauras, M., Salo, A.-E. & Kajamies, A. 2018. Motivationaalisesti haavoittuvat lapset kasvun eri poluilla. Teoksessa Salmela-Aro K. (toim.) Motivaatio ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 77-100.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Finn lectura

Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

#### Sähköiset

Ambiel, R. 2018. Self-efficacy, Adaptability and Intention of Searching for Vocational Guidance in Adolescents. Paideia 28(69), Viitattu 14.3.2021. doi:10.1590/1982-4327e2840

Amistutkimus 2018. Mitä kuuluu, ammattiin opiskeleva? Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry. Viitattu 5.3.2021. [https://www.amistutkimus.fi/wp-content/uploads/amis-2018-sisasisivut-aukeamittain-painoon\\_korjattu.pdf](https://www.amistutkimus.fi/wp-content/uploads/amis-2018-sisasisivut-aukeamittain-painoon_korjattu.pdf)

Ammatillinen koulutus. Laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma 2020-2022. Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Viitattu 4.3.2021 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-867-0>

Assor, A., Kaplan, H. & Roth, G. 2002. "Choice is good, but relevance is excellent: Autonomy-enhancing and suppressing teacher behaviours predicting students' engagement in schoolwork". British Journal of Educational Psychology, 72, 261. Viitattu 9.4.2021

Dogar, H., Azeem, M., Latif, S., Majok, a M. & Mehmood, A. 2011. Need Assessment of Students' Guidance and Counseling. British Journal of Arts and Social Sciences, 1(2). Viitattu 8.3.2021. [https://www.researchgate.net/profile/Muhammad-Majoka/publication/264882459\\_Need\\_Assessment\\_of\\_Students%27\\_Guidance\\_and\\_Counseling/links/55a534a908ae00cf99c95256/Need-Assessment-of-Students-Guidance-and-Counseling.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Muhammad-Majoka/publication/264882459_Need_Assessment_of_Students%27_Guidance_and_Counseling/links/55a534a908ae00cf99c95256/Need-Assessment-of-Students-Guidance-and-Counseling.pdf)

Grant, W. 2018. 101 UX Principles : A Definitive Design Guide. (Expert Insight). Birmingham: Packt Publishing. Viitattu 14.4.2021  
[1http://search.ebscohost.com.libproxy.helsinki.fi/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=1883871&site=ehost-live&scope=site](http://search.ebscohost.com.libproxy.helsinki.fi/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=1883871&site=ehost-live&scope=site)

Helsingin kaupunki. 2021a. Stadin AO/Tietoa Stadin AO:sta Viitattu 7.5.2021  
<https://stadinao.fi/tietoa-stadin-aosta/>

Helsingin kaupunki. 2021b. Tutkimusluvut. Viitattu 24.3.2021  
<https://www.hel.fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/fi/palvelut/tutkimusluvut/>

Hope, N., Holding, A., Verner-Filion, J., Sheldon, K. & Koestner, R. 2019. The path from intrinsic aspirations to subjective well-being is mediated by changes in basic psychological need satisfaction and autonomous motivation: A large prospective test. Motivation and Emotion, 43(2), 232-241. Viitattu 31.3.2021 DOI:10.1007/s11031-018-9733-z

Hulleman, C & Harackiewicz, J. 2009. Promoting Interest and Performance in High School Science Classes. *Science*, 326(5958), 1410-1412. Viitattu 12.3.2021. DOI: 10.1126/science.1177067

Hyvän ohjauksen kriteerit. 2014. OPH. Viitattu 8.3.2021  
[https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/hyvan\\_ohjauksen\\_kriteerit.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/hyvan_ohjauksen_kriteerit.pdf)

Korpi, A., Hietala, R., Kiesi, J., & Rökköläinen, M. 2018. Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan tehokkuus - Osaamisperusteisuuden tila. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 1.3.2021  
[https://karvi.fi/app/uploads/2018/01/Osaamisperusteisuuden-tila\\_KARVI\\_VNTEAS.pdf](https://karvi.fi/app/uploads/2018/01/Osaamisperusteisuuden-tila_KARVI_VNTEAS.pdf)

Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. Viitattu 2.3.2021.  
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531#L10P106>

Martin, A. & Collie, R. 2019. Teacher-Student Relationships and Students' Engagement in High School: Does the Number of Negative and Positive Relationships With Teachers Matter? *Journal of Educational Psychology*, 111, 861-876. Viitattu 1.4.2021  
<https://doi.org/10.1037/edu0000317>

Maunu, A. 2018. Opettaja, kasvattaja ja jotain muuta. Ammatillisten opettajien ammatti-identiteetti arjen käytäntöjen näkökulmasta. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 20(4), 70-87. Viitattu 5.3.2021 <https://journal.fi/akakk/article/view/84613>

Ming-Te, W. & Eccles J. S. 2012. Social Support Matters: Longitudinal Effects of Social Support on Three Dimensions of School Engagement From Middle to High School. *Child Development*, 83(3), 877-895. Viitattu 9.4.2021. <https://doi-org.libproxy.helsinki.fi/10.1111/j.1467-8624.2012.01745.x>

Mitran, P. & Pârvu, I. 2017a. Organization of the Counseling and Vocational Guidance Centers Within Pre-University Education. *Economics, Management and Financial Markets*, 12(2), 105-112. Viitattu 10.3.2021 <https://search-proquest-com.nelli.laurea.fi/docview/1918794287/fulltext/5749A9C561BA4F21PQ/1?accountid=12003>

Niittylahti, S., Annala, J. & Mäkinen, M. 2019. Opintoihin kiinnittyminen ammatillisessa koulutuksessa. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 21(2), 9-23. Viitattu 12.3.2021.  
<https://akakk.fi/wp-content/uploads/AKAKK-2.19-Niittylahti-et-al.pdf>

OKM. 2020a. Opinto-ohjauksen kehittämisohjelma. Viitattu 24.4.2021  
<https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM033:00/2020>

OKM. 2020b. Valtioneuvoston julkaisuja. Opinto-ohjauksen kehittämisohjelma. Viitattu 24.4.2021 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-879-3>

OKM. 2021a. Lainsäädännön uudistukset. Viitattu 1.3.2021. <https://minedu.fi/lainsaadannon-uudistukset>

OKM. 2021b. Ammatillisen koulutuksen reformi. Viitattu 1.3.2021.  
<https://minedu.fi/amisreformi>

OKM. 2021c. Opintojen henkilökohtaistaminen. Viitattu 3.3.2021.  
<https://minedu.fi/henkilokohtaistaminen>

OPH. 2021a. Ammatillinen koulutus Suomessa. Viitattu 1.3.2021.  
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/amatillinen-koulutus-suomessa>

OPH. 2021b. Oppivelvollisuuden laajentaminen. Viitattu 1.3.2021.  
<https://www.oph.fi/fi/kehittaminen-ja-kansainvalisyys/oppivelvollisuuden-laajentaminen>

OPH. 2021c. Henkilökohtaistaminen. Viitattu 3.3.2021 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/henkilokohtaistaminen>

OPH. 2021d. Perustietoa oppivelvollisuuden laajenemisesta. Viitattu 3.3.2021  
<https://www.oph.fi/fi/kehittaminen/perustietoa-oppivelvollisuuden-laajentamisesta>

OPH. 2021e. Ohjeita lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Viitattu 3.3.2021  
<https://www.oph.fi/fi/kehittaminen/ohjeita-lukiokoulutukseen-ja-ammattilliseen-koulutukseen>

OPH. 2021f. Opiskelijan hyvinvointi ja tuki ammatillisessa koulutuksessa. Viitattu 5.3.2021  
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskelijan-hyvinvointi-ja-tuki-ammattillisessa-koulutuksessa>

Oppivelvollisuuslaki 1214/2020. Viitattu 3.3.2021  
<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214>

Pârvu, I. & Mitran, P. 2017. Performance measurement of the counseling and vocational guidance activities implemented within pre-university education. *Economics, Managements and Financial Markets*, 12(2), 113-121. Viitattu 8.3.2021 <https://search-proquest-com.nelli.laurea.fi/scholarly-journals/performance-measurement-counseling-vocational/docview/1918794294/se-2?accountid=12003>

Pöysä, S., Vasalampi, K., Muotka, J., Lerkkanen, M., Poikkeus A. & Nurmi J. 2019 Teacher-student interaction and lower secondary school students' situational engagement. *British Journal of Educational Psychology*, 89(2), 374-392. Viitattu 2.4.2021. doi:10.1111/bjep.12244

Ryan, R. & Deci, E. 2000. Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78. Viitattu 19.3.2021  
<http://ovidsp.ovid.com/ovidweb.cgi?T=JS&PAGE=reference&D=ovftd&NEWS=N&AN=00000487-200001000-00007>.

Ryan, R. & Deci, E. 2017. Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness. Guilford Publications. Viitattu 31.3.2021 <https://ebookcentral-proquest-com.libproxy.helsinki.fi/lib/helsinki-ebooks/detail.action?docID=4773318>.

Ryan, R. & Deci, E. 2020. Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions, *Contemporary Educational Psychology*, 61. Viitattu 2.4.2021 <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860>.

Räisänen, A. & Goman, J. 2018. Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan tehokkuus Poliittikkatoimien vaikutusten arviointi (ex ante). Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 1.3.2021 [https://karvi.fi/app/uploads/2018/01/Os-perusteisuus\\_politiikkatoimien-arviointi\\_KARVI\\_VNTEAS.pdf](https://karvi.fi/app/uploads/2018/01/Os-perusteisuus_politiikkatoimien-arviointi_KARVI_VNTEAS.pdf)

Savickas, M. L. 1997. Career adaptability: An integrative construct for life-span, life-space theory. *The Career Development Quarterly*, 45(3), 247-259. Viitattu 8.3.2021 <https://search-proquest-com.nelli.laurea.fi/scholarly-journals/career-adaptability-integrative-construct-life/docview/219425448/se-2?accountid=12003>

Sibgatova, K.I., Ilchinskaya, E.P., Bastrikova, E.M., Kuramshina, L.L., Makarov, A.L., Chernova, N.Y., Khairullina, E.R. & Murugova, V.V. 2016. "The Traditional and Innovative Technologies of Vocational Guidance Work with Pupils and Students", *International Review of Management and Marketing*, 6(2). Viitattu 12.4.2021 <https://search-proquest->

com.nelli.laurea.fi/scholarly-journals/traditional-innovative-technologies-vocational/docview/1771256274/se-2?accountid=12003

Sihvo, I. 2020. Yksilöllisten joustavien opintopolkujen ja työelämäyhteistyön laatu. Opetushallitus. Webinaari. Viitattu 12.3.2021  
[https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/yksilollisten-joustavien-opintopolkujen-laatu\\_-opetushallitus\\_1.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/yksilollisten-joustavien-opintopolkujen-laatu_-opetushallitus_1.pdf)

Smit, K., de Brabander, C. J. & Martens, R. L. 2014. Student-centred and teacher-centred learning environment in pre-vocational secondary education: Psychological needs, and motivation'. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58(6), 695-712. Viitattu 9.4.2021  
 doi: 10.1080/00313831.2013.821090.

Solberg, V. S., Phelps, L. A., Haakenson, K. A., Durham, J. F. & Timmons, J. 2012. The Nature and Use of Individualized Learning Plans as a Promising Career Intervention Strategy. *Journal of career development*, 39(6), 500-514. Viitattu 12.3.2021  
 doi:10.1177/0894845311414571

Tammilehto, M. 2018. Ammatillisen koulutuksen ytimessä ovat opiskelijat ja heidän osaamisensa. OKM. Viitattu 5.3.2021 <https://minedu.fi/-/ammatillisen-koulutuksen-ytimessa-ovat-opiskelijat-ja-heidan-osaamisensa>

Tapani, A. & Salonen, A. 2019a. Myönteisten oppimiskokemusten tekijät ja uudistuva opettajuus ammatillisessa koulutuksessa. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 21(2), 42-57. Viitattu 5.3.2021 <https://journal.fi/akakk/article/view/86933>

Tapani, A. & Salonen, A. 2019b. Identifying teachers' competencies in Finnish vocational education. *International Journal for Research in Vocational Education and Training (IJRVET)* 6(3), 243-260. Viitattu 5.3.2021 DOI: 10.13152/IJRVET.6.3.3

Thenmozhi, C. 2018. Vocational Guidance and Its Strategies. *Shanlax International Journal of Education*, 7(1), 20-23. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1245230>

Te Wierik, M. L., Beishuizen, J. & van Os, W. 2015. Career guidance and student success in Dutch higher vocational education. *Studies in higher education (Dorchester-on-Thames)*, 40(10), 1947-1961. Viitattu 14.3.2021. doi:10.1080/03075079.2014.914905

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3 2019. Viitattu 25.3.21  
[https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden\\_eettisen\\_ennakoarvioinnin\\_ohje\\_2019.pdf](https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf)

Van Uden, J. M., Ritzen, H. & Pieters, J. M. 2014. Engaging students: The role of teacher beliefs and interpersonal teacher behavior in fostering student engagement in vocational education. *Teaching and Teacher Education*, 37, 21-32. Viitattu 9.4.2021 <https://doi-org.libproxy.helsinki.fi/10.1016/j.tate.2013.08.005>

Watts, A. & Van Esbroeck, R. 2000. New skills for new futures: A comparative review of higher education guidance and counselling services in the European Union. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 22(3), 173-187. Viitattu 10.3.2021  
 doi:10.1023/A:1005653018941

Wentzel, K., Battle, A., Russell, S. & Looney, L. 2010 .Social supports from teachers and peers as predictors of academic and social motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 35(3), 193-202. Viitattu 1.4.2021 <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2010.03.002>.

Wentzel, K. 2012. Teacher-Student Relationships and Adolescent Competence at School. In: Interpersonal Relationships in Education. Advances in Learning Environments Research, 3. SensePublishers, Rotterdam. Viitattu 2.4.2021 [https://doi-org.libproxy.helsinki.fi/10.1007/978-94-6091-939-8\\_2](https://doi-org.libproxy.helsinki.fi/10.1007/978-94-6091-939-8_2)



## Kuviot

Kuvio 1: HOKS osana henkilökohtaistamista .....	11
Kuvio 2: Opiskelijaa ohjaavat ja tukevat henkilöt ammatillisessa koulutuksessa .....	14
Kuvio 3: Ohjauksen opintopolkumalli .....	16
Kuvio 4: Holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli.....	17
Kuvio 5: Opettajan vuorovaikutusosaaminen. ....	23
Kuvio 6: Käyttäjäkokemus koostuu eri tekijöistä.....	27
Kuvio 7: Informaation käsittely. ....	29
Kuvio 8: Opinnäytetyön eteneminen .....	32
Kuvio 9: Aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheet.....	37
Kuvio 10: Teorialähtöisen sisällönanalyysin käyttö opinnäytetyössä. ....	41
Kuvio 11: Vastaajien ikä ikäryhmittäin. ....	42
Kuvio 12: Opiskelijan vaikutusmahdollisuudet ja ohjaus yksilöllisessä opintopolussa. ....	43
Kuvio 13: Omaopettajan tarjoama ohjaus. ....	45
Kuvio 14: Omaopettajan ohjauksen teemat.....	47
Kuvio 15: Hyvän ohjauksen teemat.....	51
Kuvio 16: Opettajien haastattelut.....	52
Kuvio 17: Opiskelijoiden haastattelut.....	59
Kuvio 18: Verkkosivuston sisältö kuvakaappauksena sivustolta. ....	66

## Liitteet

Liite 1: Kyselylomake .....	83
Liite 2: Tiedote kyselystä.....	87
Liite 3: Tiedote huoltajille .....	88
Liite 4: Tiedote haastattelusta .....	89
Liite 5: Teemahaastatteluiden kysymysrunko .....	90

## Liite 1: Kyselylomake

## Kysely opintojen aikaisesta ohjauksesta

Tämä kysely on osa YAMK-opinnäytetyötä, jossa tutkitaan opiskelijan kokemuksia ja näkemyksiä ohjauksesta ammatillisessa koulutuksessa. Kyselystä saaduilla tuloksilla voidaan kehittää ohjausta ammatillisissa opinnoissa, joten on tärkeää saada kyselyyn vastauksia opiskelijoilta.

Kyselyyn vastataan täysin anonyymisti eli vastaajan nimi ei näy kyselyn tekijälle missään vaiheessa. Kyselyn tuloksia analysoidaan opinnäytetyössä. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista.

Ohjaus tarkoittaa omaopettajan antamaa neuvontaa ja tukea opiskelun aikana.

Kiitos osallistumisestasi!

\* Pakollinen

1. Ikä \*

- ☐ 15-18 vuotta
- ☐ 19-24 vuotta
- ☐ 25-30 vuotta
- ☒ 31-40 vuotta
- ☐ 41-50 vuotta
- ☐ 51 vuotta tai enemmän

2. Minä vuonna olet aloittanut opiskelusi nykyisessä tutkinnossa? \*

- ☐ 2016
- ☐ 2017
- ☒ 2018
- ☐ 2019
- ☐ 2020
- ☐ 2021

3. Opiskelijan vaikutusmahdollisuudet ja ohjaus yksilöllisessä opintopolussa. Opintojen valitsemisella tarkoitetaan tutkinnon osien valitsemista. Tutkinnon osia ovat esimerkiksi kampaajapalvelut ja parturipalvelut.

Lue ensin huolellisesti väittämä (lause) ja valitse sen jälkeen vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten omaa tilannettasi. Voit valita vain yhden vaihtoehdon jokaiseen väittämään. \*

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Olen voinut itse vaikuttaa opintojeni valintaan.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Olen saanut ohjausta opintojen valinnassa opintoja aloittaessani.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Olen voinut muuttaa valintojani, jos olen halunnut.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Olen saanut ohjausta, jos olen halunnut muuttaa valintojani.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Minulle on kerrottu miten mahdolliset muutokset valinnoissa vaikuttavat opintojeni etenemiseen.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Minulle on kerrottu miten mahdolliset muutokset valinnoissa vaikuttavat työllistymiseeni valmistumisen jälkeen.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

4. Omaopettajan ohjaus. Ohjauksella tarkoitetaan omaopettajan antamaa neuvontaa ja tukea opinnoissa.

Lue ensin huolellisesti väittämä (lause) ja valitse sen jälkeen vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten omaa tilannettasi. Voit valita vain yhden vaihtoehdon jokaiseen väittämään. \*

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Olen saanut riittävästi omaopettajan ohjausta opinnoissani.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Olen saanut kertoa mielipiteeni opinnoistani omaopettajalle ohjauksen aikana.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Omaopettajan ohjaus on auttanut minua etenemään opinnoissani.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Minun on ollut halutessani helppoa kertoa omaopettajalle myös henkilökohtaisia asioitani.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Olen ollut tyytyväinen omaopettajan ohjaukseen.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

5. Olen käyttänyt oppilaitoksen muita ohjauspalveluita, esimerkiksi opinto-ohjaajan, kuraattorin tai psykologin palveluita. \*

☐ Kyllä

☐ Ei

6. Kirjoita tähän omin sanoin mikä sinulle on tärkeää omaopettajan antamassa ohjauksessa.

Kirjoita vastaus

Lähetä

Tämä on lomakkeen omistajan luomaa sisältöä. Lähettämäsi tiedot lähetetään lomakkeen omistajalle. Microsoft ei ole vastuussa asiakkaidensa suojaus- tai tietosuojakäytännöistä, mukaan lukien tämän lomakkeen omistajan käytännöistä. Älä koskaan luovuta salasanaa kenellekään.

Palvelun tarjoaa Microsoft Forms | [Tietosuoja ja evästeet](#) | [Käyttöehdot](#)

## Liite 2: Tiedote kyselystä

Hei tutkimukseen osallistuva!

Tiedotan tutkimuksesta, joka toteutetaan Stadin ammatti- ja aikuisopiston Savonkadun toimipisteessä hiusalan opiskelijoille. Kun opiskelija on yli 15-vuotias hän voi osallistua tutkimukseen ilman huoltajan suostumusta.

Teen tutkimusta osana opinnäytetyötäni YAMK-opinnoissa. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää opiskelijan kokemusta ja näkemystä yksilöllisen opintopolkunsa ohjaamisesta. Tavoitteena on saada tietoa ohjauksesta ammatillisessa koulutuksessa ja kehittää sitä. Tutkimus toteutetaan lähi- tai etäopetustunnin aikana Microsoft-forms lomakkeella, kyselyyn vastataan omalla mobiililaitteella (puhelimella) tai koulun tietokoneella. Tutkimukseen osallistujat on valittu satunnaisesti Savonkadun toimipisteen hiusalan opiskelijoista.

Tutkimukseen vastataan linkin kautta ja kysely täytetään anonymisti. Kyselyssä ei kysytä henkilötietoja, ainoastaan ikäryhmää. Vastauksia käsittelee luottamuksellisesti vain opinnäytetyön tekijä ja niistä kootaan analyysi opinnäytetyöhön. Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista. Tutkimukseen osallistumisesta voi kieltäytyä tai vastaamisen keskeyttää tai peruuttaa vastaamisen missä tahansa tutkimuksen vaiheessa ilman mitään kielteisiä seurauksia.

**Osana samaa tutkimusta toteutetaan opiskelijoiden haastatteluita. Jos olisit halukas osallistumaan haastatteluun, laita minulle viestiä Wilmassa tai sähköpostilla. Haastatteluun menisi aikaa noin tunti ja kaikki siinä käsitellyt asiat ovat täysin luottamuksellisia.**

Vastaan mielelläni mahdollisiin kysymyksiin tutkimuksesta.

Kiitos yhteistyöstä!

Sara Mikkonen

Hiusalan ammatillinen opettaja Stadin ammatti- aikuisopisto

sara.e.mikkonen@edu.hel.fi

**Kyselyyn pääset vastaamaan tästä**

**linkistä** [https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=6znUNaCP1kKJvHrL3EI\\_MGSplCr2Yz1MtXIhs2N9J2NUNEo1S1FCRkU3MFgwUDJaWTFCV1ZIVU8yNy4u](https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=6znUNaCP1kKJvHrL3EI_MGSplCr2Yz1MtXIhs2N9J2NUNEo1S1FCRkU3MFgwUDJaWTFCV1ZIVU8yNy4u)

### Liite 3: Tiedote huoltajille

Hei hiusalan opiskelijan huoltaja!

Tiedotan tutkimuksesta, joka toteutetaan Stadin ammatti- ja aikuisopiston Savonkadun toimipisteessä hiusalan opiskelijoille. Kun opiskelija on yli 15- mutta alle 18-vuotias, hän voi osallistua tutkimukseen ilman huoltajan suostumusta. Tällöin tutkijan on kuitenkin informoitava huoltajaa oppilaitoksessa toteutettavasta tutkimuksesta.

Teen tutkimusta osana opinnäytetyötäni YAMK-opinnoissa. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää opiskelijan kokemusta ja näkemystä yksilöllisen opintopolkunsa ohjaamisesta. Tutkimus toteutetaan lähi- tai etäopetustunnin aikana Microsoft-forms lomakkeella, kyselyyn voi vastata mobiililaitteella tai tietokoneella. Tutkimukseen vastataan linkin kautta ja kyselylomake täytetään anonymisti. Kyselyssä ei kysytä opiskelijan henkilötietoja, ainoastaan opiskelijan ikäryhmää. Vastauksia käsittelee luottamuksellisesti vain opinnäytetyön tekijä ja niistä kootaan analyysi opinnäytetyöhön. Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista.

Kiitos yhteistyöstä!

Ystävällisin terveisin, Sara Mikkonen

Hiusalan ammatillinen opettaja Stadin ammatti- ja aikuisopisto sara.e.mikkonen@edu.hel.fi



Liite 4: Tiedote haastattelusta

Hei haastatteluun osallistuva!

Haastatteluun vastataan anonyymisti ja luottamuksellisesti. Vastauksia käsittelee luottamuksellisesti vain opinnäytetyön tekijä ja niistä kootaan analyysi opinnäytetyöhön. Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Haastattelut tallennetaan äänitiedostona vain opinnäytetyön tekijän käyttöön. Haastatteluun osallistumisesta voi kieltäytyä tai haastattelun keskeyttää tai peruuttaa missä tahansa tutkimuksen vaiheessa ilman mitään kielteisiä seurauksia.

Vastaan mielelläni mahdollisiin kysymyksiin tutkimuksesta.

Kiitos yhteistyöstä!

Sara Mikkonen  
sara.e.mikkonen@edu.hel.fi

Liite 5: Teemahaastatteluiden kysymysrunko

### **Haastattelut opiskelijoille:**

#### **Teema 1 Opintojen ohjaaminen**

Miten/millaiseksi olet kokenut ohjaamisen opintojen alussa?

Miten/millaiseksi olet kokenut ohjaamisen opintojen aikana?

Millainen ohjaus auttaa sinua etenemään opinnoissa? Miksi?

#### **Teema 2 Ohjauksen laatu ja riittävyys**

Millaista ohjausta olet saanut?

Millaista ohjausta olisit halunnut?

Millainen ohjaus on mielestäsi hyvää ohjausta?

Onko jotain muuta mitä haluaisit kertoa opintojesi ohjaamisesta?

#### **Teema 3 Verkkosivusto hiusalan opiskelijoille**

Millaista tietoa opinnoistasi haluaisit löytää hiusalan opiskelijoille suunnatulta informatiiviselta verkkosivustolta?

apukysymykset

-koulutussopimukset

-opettajien yhteystiedot

-tietoa tutkinnon osista

-opiskeluhuollon yhteystiedot

-linkit muille opiskelua tukeville sivustoille

-opintopolkujen selkiyttäminen visuaalisesti

## Haastattelut opettajille:

### Teema 1 Opintojen ohjaaminen

Millainen ohjaus on tärkeää opintojen alussa?

Millainen ohjaus on tärkeää opintojen aikana?

Millä keinoilla voidaan edistää opiskelijan ymmärrystä opintojensa etenemisestä?

### Teema 2 Ohjauksen laatu ja riittävyys

Mitä ajatuksia sinulla on ohjaukseen käytettävissä olevasta työajasta?

apukysymykset

-riittävyys

-laatu

-resurssien kohdentuminen

Millainen ohjaus on sinun mielestäsi hyvää ohjausta?

Mitä muuta haluaisit kertoa opiskelijan opintojen ohjaamisesta?

### Teema 3 Informatiiviset hiusalan internetsivut

Millaista tietoa haluaisit löytää hiusalan opiskelijoille suunnatulta verkkosivuilta?

apukysymykset

-koulutussopimukset

-opettajien yhteystiedot

-tietoa tutkinnon osista

-opiskeluhuollon yhteystiedot

-linkit muille opiskelua tukeville sivustoille

-opintopolkujen selkiyttäminen visuaalisesti